

หลักมงคล

๓๘

ประการ

เพื่อความสวัสดิ์ในทั้งปวง

ธรรมะเฉลิมพระเกียรติ

๖๐
King Bhumibol
Long Live The King

ฉลองการครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี

รวบรวม เรียบเรียง โดย พระเทพศิลา (ระแบบ จิตตมาโน) วัดบวรนิเวศวิหาร

ธรรมนูญหอสมุดพระเกียรติ

ในโอกาสฉลองการครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี

ของชาติผู้ล้ำค่าปวงประชาพสกนิกร

.....

.....

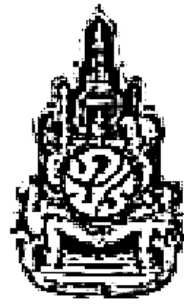
ข้าพเจ้าใคร่จะกล่าวแก่ทุกท่านว่า
การทำนุบำรุงประเทศชาตินั้น
มิใช่เป็นหน้าที่ของผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ
หากเป็นภาระความรับผิดชอบของคนไทยทุกคน

พระบรมราโชวาท

ในวโรกาสทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ๙ มิถุนายน ๒๕๓๙

กระแสพระราชดำริ

วันมงคลในโอกาสที่

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาสาร

ทรงเสวยสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี

ข้าพเจ้ามีความยินดียิ่งนักที่ได้มาอยู่ในท่ามกลางบุคคลสำคัญจากทุกสถาบันในชาติ รวมทั้งพระประมุขและพระราชวงศ์จากนานาประเทศ ที่มีไมตรีจิตเล็งเห็นมาร่วมงานเฉลิมฉลองในโอกาสพิเศษนี้ ขอขอบใจท่านนายกรัฐมนตรีเป็นอย่างมาก ที่ได้ถวายพรในนามของประชาชนชาวไทย และกล่าวถึงการปฏิบัติงาน รวมทั้งโครงการพัฒนาในต่าง ๆ ของข้าพเจ้าตลอดระยะเวลา ๖๐ ปี

ข้าพเจ้าใคร่จะกล่าวแก่ทุกท่านว่า การทำนุบำรุงประเทศชาตินั้นมีใช่เป็นหน้าที่ของผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ หากเป็นภาระความรับผิดชอบของคนไทยทุกคน ที่จะต้องช่วยกันกระทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด เพื่อรักษา และพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เจริญมั่นคง และมาสู่ร่มเย็นข้าพเจ้าในฐานะที่เป็นคนไทยคนหนึ่ง จึงมีภาระหน้าที่เช่นเดียวกับคนไทยทั้งหมด จึงขอขอบใจทุก ๆ คน ที่ต่างพยายามกระทำหน้าที่ของตนด้วยเต็มกำลังความสามารถ และให้ความร่วมมือสนับสนุนข้าพเจ้าในภารกิจทั้งปวงด้วยดีตลอดมา

๑๑๕
โอศิวาก
๑๑๖

กัษายโก โทตุ มหาราชา

๒๐ พระองค์ ๑๐ พระองค์ ๑๐ รัชสมัย ๑๐ รัชสมัย

เฉลิมพระเกียรติ	เฉลิมเหล่า	มหากษัตริย์
พระคุณชาติ	ราษฎรแจ้งใจ	ไล่สี่เหลี่ยม
มิ่งมงคล	มิ่งขวัญ	มิ่งบ้านเมือง
ชาติรุ่งเรือง	ด้วยกษัตริย์	ชาติคิยา
เหล่าทวยราษฎร์	ได้บูชา	พระมหากษัตริย์
สูงยิ่งนัก	มงคลไทย	อันใหญ่หลวง
ขอทูลเกล้า ฯ	ถวายหัวใจ	ไทยทุกดวง-
ราษฎรทั้งปวง	ขอพระองค์	“ทรงพระเจริญ”

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า นายสุทธีรักษ์ สุขธรรม

ประพันธ์ในนามธรรมสภาและสถาบันบัณฑิตธรรม

หลักมงคล ๓๘ ประการ

ธรรมเพื่อความสวัสดิ์ในที่ทั้งปวง

ของขวัณฐันถ้ำคำคือของขวัณฐางปัญญา

พระเทพศิลา (ระแบบ ฐิตญาโณ)

วัดบวรนิเวศวิหาร รวบรวม เรียบเรียง

หลักมงคล ๓๘ ประการ
ธรรมเพื่อความสวัสดีในที่ทั้งปวง

พระเทพศิลา (ระแบบ ชูชญาโณ)

วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร

ISBN : 974 - 9981 - 50 - 2

พิมพ์ครั้งที่ ๗ : ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรมจัดพิมพ์เผยแพร่ ๕,๐๐๐ เล่ม
เพื่อฉลองในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ในวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๔๙

ธรรมสภา สถาบันบันลือธรรม ขอกราบนมัสการพระเดชพระคุณ ท่านเจ้าคุณ
พระเทพศิลา (ระแบบ ชูชญาโณ) แห่งวัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร เป็นอย่างสูง
ที่เมตตาตามขอต้นฉบับเรื่อง หลักมงคล ๓๘ ประการ : ธรรมเพื่อความสวัสดีใน
ที่ทั้งปวง ให้ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม เพื่อจัดพิมพ์เผยแพร่แก่พุทธศาสนิกชน
เพื่อเกิดความเจริญแพร่หลายแห่งธรรมและความเจริญงอกงามแห่งมีปัญญาจักบังเกิดขึ้น
แก่ประชาชนโดยทั่วกัน

คำนำ

หนังสือเรื่อง “หลักมงคล ๓๘ ประการ ชรวมเพื่อความ
สวัสดิ์ในที่ทั้งปวง” เป็นผลงานการนำเสนอที่พระพุทธเจ้าทรง
แสดงตามคำกราบทูลถามของทวยเทพที่มาเฝ้า

สังกมพุทธได้ให้ความสำคัญแก่พระสูตรนี้เป็นอันมาก เป็น
พระสูตรที่ใช้สวดในวัด ในงานมงคลพิธีทั้งหลาย และการนำมา
เป็นบทในการสอน การเทศน์ เผยแผ่ธรรมในรูปแบบต่างๆ กัน
สืบเนื่องกันมาแต่อดีตกาลนานไกลจนถึงปัจจุบัน และคงจะเป็น
เช่นนั้นไป แม้ในอนาคตกาล เพราะว่าองค์ประกอบที่ทรงแสดง
เป็นระบบพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ให้เข้าถึงความสมบูรณ์
ด้วยสมบัติ ๓ ระดับ คือมนุษย์สมบัติ สวรรคสมบัติ และนิพพาน
สมบัติ อันเป็นไปตามหลักการในการสอนธรรมของพระพุทธเจ้า
ที่ท่านสรุปว่า ทรงแสดงธรรมมีพระอรหัตเป็นยอด

แรงบันดาลใจเป็นเหตุให้เรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ ทั้งที่ใน
ความเป็นจริงแล้วหลักธรรมในมงคลสูตร มีการนำเสนอในรูปแบบ
ต่างๆ มากมาแล้ว และที่มีการเรียบเรียงเป็นรูปเล่มก็มีมากแล้ว
แต่การที่ต้องนำมาเรียบเรียงอีกทั้งๆ ที่กล่าวโดยสัพทณะแล้ว
เป็นเรื่องเดียวกันทุกสำนวนและทุกรูปแบบ สืบเนื่องจากราว

หนึ่งได้บรรยายออกรายการวิทยุ ท่านผู้ใหญ่ทางศาสนาท่านหนึ่ง
ได้ ยินเข้า ท่านโทรทัศน์มาแสดงความพอใจและขอให้เรียบ
เรียงเป็นรูปเล่มเผยแพร่ให้ครบทั้ง ๓๘ มงคล จึงรับปากท่านและ
ได้จัดการ เรียบเรียงในรูปเล่มที่เจตนาจะไม่ให้หนาเกินไป หลัง
จากเรียบเรียง เมื่อปีพ.ศ. ๒๕๔๑ ได้มีการจัดพิมพ์สืบเนื่องกัน
มาหลายครั้ง รวมเป็นหนังสือประมาณ ๔๐,๐๐๐ เล่ม แต่ได้
ขาดตลาดลงในเวลารวดเร็ว เพราะหนักไปในด้านกาพิมพ์แจกเป็น
ธรรมทาน

มีประเด็นที่น่าจะทำความเข้าใจให้ชัดเจน นั่นคือโครงสร้าง
ของพระปริยัติสังฆธรรม ปฏิบัติสังฆธรรม และปฏิเวธสังฆธรรม
ที่ตามปกติคนส่วนมากมักมองว่า หลักธรรมในพระไตรปิฎกเป็น
ปริยัติสังฆธรรม คือเรื่องที่จะต้องศึกษา เรียน รู้ จำทรง เพ่งพิณิจ
พิจารณาของพุทธบริษัท

ใช่..หากมองในช่วงนั้นก็เป็นอย่างนั้น แต่ในความเป็นองค์ธรรม
ที่ปรากฏมาเป็นเสียงก็ดี อักษรก็ดี เป็นพระพุทธรูปพระพุทธรูปที่ออกมา
จากโอษฐ์ของพระพุทธเจ้า หลังจากพระองค์ได้ตรัสรู้ ทรงแสดง
จากประสบการณ์ตรงจากพระทัยของพระองค์ ดังนั้น ในความ
เป็นจริงแล้วสถานะขององค์ธรรม จึงมีความเป็นปฏิเวธสังฆธรรม
จากพระทัยของพระพุทธเจ้า ที่มีการพูดกันว่า ธรรมจากพระทัย
ของพระพุทธองค์ แต่เมื่อทรงเปล่งออกจากพระโอษฐ์ ตอนเข้าหู
ผู้ฟังก็เป็นปริยัติสังฆธรรมสำหรับท่านผู้นั้น ไม่ว่าจะแสดงโดย

พระพุทธเจ้า หรือพระอรหันต์ก็ตาม ล้วนมีฐานะเป็นปริยัติศีลธรรม
เมื่อท่านเหล่านั้นนำไปปฏิบัติก็มีฐานะเป็นปฏิบัติศีลธรรม แต่เมื่อ
ท่านได้สัมผัสผลจะเป็นเช่นเดียวกับที่พระพุทธเจ้า และพระอรหันต์
ท่านได้สัมผัส หากไม่ตรงกับองค์ธรรมนั้นๆ แสดงว่าเป็นความรู้
ผิด เป็นการหลุดพ้นที่ผิด ผลที่ปรากฏภายในจิตใจนั้น ทรง
จำแนกแสดงไว้ในที่ต่างๆ เป็นอันมาก แต่พึงสังเกตจากหลักธรรม
ในธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ที่รับสั่งว่า

ศูกรภิกษุทั้งหลาย ข้อปฏิบัติอันเป็นกลาง ไม่เข้าไปใกล้ที่
สุดสองอย่างนั้น อันตถาคตได้ตรัสรู้แล้วด้วยปัญญาอันยิ่ง ทำ
ดวงตา ทำญาณเครื่องรู้ ย่อมเป็นไปเพื่อความเข้าไปสงบระงับ
เพื่อความรู้อยิ่ง เพื่อความรู้ดี และเพื่อความดับ

ดวงตา ญาณเครื่องรู้ก็ดี ความรู้อยิ่งก็ดี ล้วนหมายถึง
สัมมาญาณ อันเป็นผลรวมของอริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ
ความสงบ ระงับก็ดี ความดับก็ดี เป็นชื่อของนิโรธสัง คือนิพพาน
นี้เอง ในฐานะของพระศีลธรรม ทรงแสดงออกจากพระหทัยของ
พระองค์ในฐานะของพระปฏิเวธศีลธรรม แต่เมื่อท่านปัญญาจักคิย์
เป็นต้น ท่านได้ฟังก็เป็นพระปริยัติศีลธรรมสำหรับท่าน แต่เมื่อ
ท่านอัญญาโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรม ก็เป็นปฏิเวธศีลธรรม
สำหรับท่าน ซึ่งตรงกันกับหลักที่ทรงแสดงไว้ในพระไตรปิฎก อัน
เป็นการถ่ายถอดมาจากการแสดงธรรมจากพระหทัยของพระ

พุทธเจ้า นั่นคือเกิดญาณมุกข์ขึ้นภายในจิตของท่านผู้รู้เห็นอริยสัจ
ตามความเป็นจริง ในระดับของศีลสมบุรณ์ สมาธิพอประมาณ
และปัญญาพอประมาณ

ประเด็นที่น่าห่วงมากคือ การแสดงออกจากผลจากการ
ปฏิบัติธรรม เช่น บอกว่าตนได้สมาธิ แต่กลับมีกิจกรรมเรียไร
เงินทองอย่างไม่ยอมหยุด ทั้งๆ ที่ในแง่ของความเป็นจริงแล้ว จิต
ที่มีสมาธิย่อมสงบความโลภ กามฉันทะได้ การปรากฏอาการของ
ความโลภ กับอาการของสมาธิ ในคนเดียวกันในขณะเดียวกัน
ไม่อาจเป็นไปได้ เพราะฝ่ายหนึ่งเป็นอริยมรรค ในขณะที่ฝ่ายหนึ่ง
เป็นสมุทัยสัจ หรือฝ่ายหนึ่งเป็นกุศลธรรม อีกฝ่ายหนึ่งเป็นอกุศล
ธรรม ที่ตามหลักจะปรากฏร่วมกันในขณะเดียวกันในจุดเดียวกัน
ไม่ได้

ดังนั้น ผลจากการปฏิบัติจะเป็นของใครก็ตาม ต้องลงกันสม
กันกับพระปริยัติศีลธรรม หากคลาตเคลื่อนไปจากพระปริยัติ
ศีลธรรมคือหลักพระไตรปิฎกในปัจจุบัน ผลเหล่านั้นชื่อว่า ออกไป
นอกพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า แม้แต่การศึกษาเรียนรู้จาก
แหล่งต่างๆ พระพุทธเจ้าทรงแสดงมหาปเทศฝ่ายพระสูตรไว้
เป็นหลักในการนำมาเทียบเคียงกับพระสูตร ถ้าลงกันสมกันกับ
สารัตถะในพระสูตรถือว่าถูกต้อง หากไม่ลงกันไม่สมกันกับ
สารัตถะในพระสูตร แสดงว่าท่านเหล่านั้นศึกษา จำทรง ปฏิบัติ

กลาตเคลื่อนไปจากหลักของพระสังฆธรรม

เพราะเหตุนี้ มงคลสูตร เป็นต้น จึงเป็นพระปริยัติสังฆธรรม อันเป็นพระพุทธรวจนะที่ทรงเปล่งจากพระหทัยของพระพุทธเจ้า ในท่ามกลางมหาสมาคมของทวยเทพจากสวรรค์ชั้นต่างๆ การศึกษา เรียนรู้ พิจารณา และปฏิบัติ หลักของพระธรรมในมงคลสูตร เป็นต้น จัดเป็นการดำเนินไปตามหลักของพระสังฆธรรม ฟังตระหนักว่าในยามใดก็ตามที่ได้สัมผัสผลจากการศึกษา ปฏิบัติ จะรู้สึกได้ว่าภายในจิตของตนได้สัมผัสความสุข ความสงบ ความเยือกเย็น ตามสมควรแก่กำลังแห่งธรรมปฏิบัติ

พระสูตรนี้มีลักษณะเด่นประการหนึ่ง คือในตอนต้นว่า มงคลสูตร เพราะเริ่มต้นจากคำถามของทวยเทพต่อพระพุทธเจ้า ว่า.....

บรรดาทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย ได้พากันคิดมงคลว่า อะไรเป็นมงคล ด้วยความมุ่งหวังความสุขสวัสดิ์ ขอพระผู้มีพระภาคเจ้า ได้โปรดทรงแสดงมงคลแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย

แต่เมื่อทรงแสดงมงคลครบ ๓๘ ประการแล้ว พระพุทธองค์ ทรงสรุปไว้ในตอนสุดท้ายว่า

เทพดาและมนุษย์ทั้งหลาย กระทำมงคลทั้งหลายเช่นนั้นแล้ว เป็นผู้ไม่พ่ายแพ้ในที่ทั้งปวง ย่อมถึงความสวัสดิ์ในที่ทั้งปวง ชื่อนั้น เป็นมงคลอันสูงสุดของเทพดาและมนุษย์ทั้งหลายเหล่านั้นแล

ด้วยเหตุนี้ ท่านสัทัมบดีพรหม จึงได้กราบทูลต่อพระพุทธเจ้า
ไว้ตอนหนึ่งว่า ....

เพราะเหตุนี้แล ผู้รักตนจำนงความเป็นใหญ่ เมื่อระลึกถึง
คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย พึงเคารพพระสังฆธรรมเกิด

ท่านได้แสดงไว้ในปิตติทานคาถา ตอนหนึ่งว่า ...

ขอพระสังฆธรรมของสัตบุรุษทั้งหลาย จงดำรงอยู่นาน และ
บุคคลทั้งหลายที่ทรงธรรมจงดำรงอยู่นาน ขอพระสงฆ์จง
พร้อมเพียงกันเกิด เพื่อประโยชน์และความเกื้อกูล ขอ
พระสังฆธรรมจงรักษาเราทั้งหลาย ผู้ประพฤติธรรมแม้ทั้งปวง

ขอเราทั้งหลาย จงถึงความเจริญในธรรม ที่พระอริยเจ้า
ทรงแสดงแล้วเกิด

ขออานุกาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย ได้โปรดตบมันตาล
อภิบาลรักษาให้ทุกท่านได้ประสบความสุขความเจริญด้วยจตุร
พิธพรทั้ง ๔ ประการ คืออายุ วรรณะ สุข พละ มีความเจริญ
งอกงามด้วยคุณธรรมความดี ตามหลักธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้า
ทรงประกาศแสดงไว้ดีแล้วโดยทั่วกัน ตลอดกาลเป็นนิตย์เทอญ

พระเทพคิลก (ระแบบ สุจิตญาโณ)

วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร

สารบัญ

หลักมงคล ๓๘ ประการ	๑
มงคลในรูปของการศึกษาและปฏิบัติ	๒
ปัญหาข้อเท็จจริงในด้านประวัติศาสตร์ของมงคลสูตร	๔
มงคลชุด ๑	๑๑
มงคลที่ ๑ การไม่คบคนพาล	๑๓
มงคลที่ ๒ การคบบัณฑิต	๑๙
มงคลที่ ๓ การบูชาคนที่ควรบูชา	๒๕
มงคลชุด ๒	๒๙
มงคลที่ ๔ การอยู่ในประเทศอันสมควร	๓๑
มงคลที่ ๕ การเป็นผู้มีบุญอันทำไว้แล้วในกาลก่อน	๓๕
มงคลที่ ๖ การตั้งตนไว้ในทางที่ชอบ	๓๙
มงคลชุด ๓	๔๑
มงคลที่ ๗ การศึกษาศดับทวีปึงมาก	๔๓
มงคลที่ ๘ ความเป็นผู้ฉลาดในศิลปะ	๔๙
มงคลที่ ๙ การมีวินัยที่ศึกษาค้นแล้ว	๕๓
มงคลที่ ๑๐ การพูดวาจาที่เป็นสุภาสิต	๖๕

มงคลชุด ๔	.....	๗๑
มงคลที่ ๑๑	การเลี้ยง कुमारคานิกา	๗๕
มงคลที่ ๑๒	การเลี้ยง कुमारธิดา	๗๖
มงคลที่ ๑๓	การเลี้ยง कुमारรยา	๗๕
มงคลที่ ๑๔	การงานที่ไม่ตั้งค้ำฮางอูถ	๗๖

มงคลชุด ๕	.....	๗๕
มงคลที่ ๑๕	การให้	๗๗
มงคลที่ ๑๖	การประพาศิธรรม	๑๐๑
มงคลที่ ๑๗	การสงเคราะห์ญาติ	๑๐๕
มงคลที่ ๑๘	การทำกรงานที่ปราศจากโทษ	๑๐๗

มงคลชุด ๖	.....	๑๑๑
มงคลที่ ๑๙	การรงคเว้นจากบาป	๑๑๓
มงคลที่ ๒๐	ความถำรวมจากการค้ำน้ำเมา	๑๑๗
มงคลที่ ๒๑	ความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย	๑๒๑

มงคลชุด ๗	.....	๑๒๓
มงคลที่ ๒๒	ความเคารพ	๑๒๕
มงคลที่ ๒๓	การประพาศิคนอ่อนน้อมต่อมคน	๑๒๗
มงคลที่ ๒๔	ความเป็นคนสันโดษ	๑๓๓
มงคลที่ ๒๕	ความกตัญญู	๑๓๗
มงคลที่ ๒๖	การพึงธรรมตามกาล	๑๔๕

มงคลชุด ๙	.....	๑๔๙
มงคลที่ ๒๗ ความอดทน	.....	๑๕๑
มงคลที่ ๒๘ ความเป็นคนว่าง่ายสอนง่าย	.....	๑๕๕
มงคลที่ ๒๙ การได้พบเห็นสมณะ	.....	๑๕๙
มงคลที่ ๓๐ การสนทนาธรรมตามกาล	.....	๑๖๓

มงคลชุด ๙	.....	๑๖๙
มงคลที่ ๓๑ ความเพียรเผาบาปให้ร้อน	.....	๑๗๑
มงคลที่ ๓๒ การประพฤติพรหมจรรย์	.....	๑๗๕
มงคลที่ ๓๓ การเห็นอริยสัจ ๔	.....	๑๗๙
มงคลที่ ๓๔ การทำพระนิพพานให้แจ้ง	.....	๑๘๓

มงคลชุด ๑๐	.....	๑๘๙
มงคลที่ ๓๕ จิตไม่หวั่นไหวยามประสบโลกธรรม	.....	๑๙๑
มงคลที่ ๓๖ การไม่เสว้าโศก	.....	๑๙๓
มงคลที่ ๓๗ ปราศจากชู้	.....	๑๙๕
มงคลที่ ๓๘ มีความเกษม	.....	๑๙๙

สรุปมงคลสูตร	.....	๒๐๓
บทชี้ค่านานหรือบทนำความ	.....	๒๐๔
บทชี้ค่มงคลสูตร	.....	๒๐๕

หลักมงคล ๓๘ ประการ

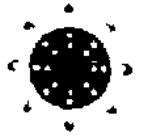
ธรรมเพื่อความสวัสดิ์ในที่ทั้งปวง

พระเทพศิลา (ระแบม ฐิตญาโณ)

พุทธศาสนิกชนไทยทุกคนคงคุ้นเคยกับคำว่า “มงคล” เพราะมงคลเป็นผลที่แต่ละคนต้องการ สังคมไทยเรามีมงคลพิธีในรูปแบบต่างๆ เราจึงได้สัมผัสพิธีมงคลกันมาตั้งแต่เกิด ยิ่งไปกว่านั้น ในชีวิตประจำวันของเราก็ยังเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่จัดว่าเป็นมงคลในรูปแบบต่างๆ อีกเป็นจำนวนมาก

มงคล จึงจัดเป็นจุดหมายสูงสุดในชีวิตประการหนึ่ง ที่ทุกคนต้องการร่วมกัน เพียงแต่ว่าใครต้องการในระดับใด

เท่านั้น คติของไทยเราจึงมีรูปแบบของมงคล ทั้งที่เป็นส่วนภายในและส่วนที่เป็นภายนอก โดยเนื้อหาหลักจะมาจากมงคลสูตรที่มีการศึกษาจดจำกันมาแต่ครั้งโบราณกาล ทั้งในรูปศาสนพิธีศาสนศึกษาและศาสนปฏิบัติ

ในที่นี้จะเน้นเรื่องของมงคลในรูปของศาสนศึกษา กับศาสนปฏิบัติ เป็นสำคัญ

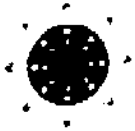
มงคลในรูปของการศึกษาและการปฏิบัติ

✽ มงคลคืออะไร

มงคลคือเหตุแห่งความสำเร็จ เหตุแห่งความเจริญ หรืออาจกล่าวได้ว่า มงคลเป็นเหตุแห่งสมบัติทั้งปวง ดังในตอนท้ายของพระสูตรทรงสรุปไว้ว่า

“เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายทำมงคลนี้แล้ว เป็นผู้ไม่ปราศในวิชาศึกทุกหมู่เหล่า ย่อมถึงความสวัสดิ์ในที่ทุกสถาน นี่คืออุดมมงคลของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย”

ดังนั้น สาระสำคัญของมงคลก็คือเหตุ อากาโร และผลแห่งความสวัสดิ์ในที่ทุกสถานในกาลทุกเมื่อ ซึ่งเป็น

อกาลิโกของพระธรรม ในการศึกษาพระพุทธศาสนาท่านเน้น
ที่การศึกษาหาความจริง ๓ ด้าน คือ

๑. ความจริงด้านประวัติศาสตร์
๒. ความจริงด้านศาสนธรรม
๓. ความจริงด้านอิทธิปาฏิหาริย์

ทั้ง ๓ ด้านนี้เป็นการศึกษายผลที่เกิดขึ้นจากการ
ปฏิบัติตามหลักธรรม อันเป็นไปตามสมควรแก่เหตุ เพราะ
ธรรมที่ทรงแสดงไว้ อย่างไรก็ต้องเป็นไปอย่างนั้น เช่นกรณี
ของมงคลธรรมอันเป็นองค์ธรรมกลุ่มของมรรคสังข ซึ่งเมื่อ
มองที่ผลจากการปฏิบัติแล้ว ก็จะเห็นว่าหลักธรรมทุกกลุ่ม
ที่ทรงแสดงไว้ย่อมมีจุดบรรจบจุดเดียวกัน นั่นคือความจาง
คลายไปของกิเลส ของความทุกข์ การเพิ่มพูนของคุณธรรม
และความสุข หมายความว่า

“บุคคลย่อมจะเข้าถึงความสวัสดิในที่นั้นๆ ตาม
สมควรแก่เหตุที่เขาได้ประกอบกระทำลงไป”

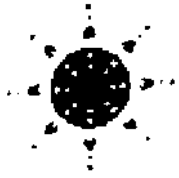
ปัญหาข้อเท็จจริงในด้านประวัติศาสตร์ของ มงคลสูตร

ความโดยย่อมีอยู่ว่า ก่อนกาลตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ไม่น้อยกว่า ๑๒ ปี มีความสนใจร่วมกันของคนในยุคนั้น อยู่เรื่องหนึ่ง แต่ยังหาข้อยุติกันไม่ได้ นั่นก็คือ อะไรได้ชื่อว่า เป็นมงคล เพราะขณะนั้นไม่มีใครรู้จริง การตัดสินใจจึงมักจะต้องอาศัยความเชื่อตามข้อมูลที่คนส่วนมากยอมรับได้

จากจุดนี้ มงคลสูตรจึงได้ถูกแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท รวมทั้งคนก็ถูกแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม ตามประเภทของมงคล ด้วยเช่นกัน คือกลุ่มที่ว่า

๑. สิ่งที่คุณเห็นเป็นมงคล
๒. สิ่งที่คุณได้ยินเป็นมงคล
๓. สิ่งที่คุณได้ทราบเป็นมงคล

จากความโน้มเอียง ค่านิยม และประสบการณ์ที่แตกต่างกันทำให้ความเห็นของแต่ละกลุ่มแตกต่างกันไป การสนับสนุนกลุ่มของตน การคัดค้านความคิดของกลุ่มอื่น

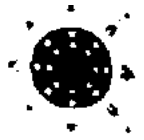
มักจะเป็นไปด้วยการใช้อารมณ์ ความรู้สึกของตนเองเป็นเกณฑ์ จึงไม่สามารถหาข้อยุติจริงๆ ได้ ความคิดเรื่องมงคล แทนที่จะเป็นมงคลตามที่ต้องการกลับกลายเป็นความสงสัย ความขัดแย้ง การถกเถียง และการแบ่งกลุ่มแบ่งพวก จึงไม่อาจหาข้อสรุปที่ลงตัวได้

ปัญหาดังกล่าวนี้ได้กระจายจากมนุษย์โลกไปสู่ส่วนต่างๆ ของสากลจักรวาล จนกลายเป็นอาการที่เรียกว่า มงคล โกลาหล จนมหาพรหมชั้นสุทธาวาสได้ออกมาประกาศให้เตรียมตัวรอคอยคำตอบที่ว่า อะไรคือมงคล? จากพระพุทธเจ้า หลังจากการประกาศนี้ต่อไปอีก ๑๒ ปี

มงคลชมพุกวีน จึงต้องรอคอยการอุบัติของพระพุทธเจ้า และเวลาที่พระองค์จะทรงแสดงว่า อะไรคือมงคล ไปอีกนานถึง ๑๒ ปี แต่การเคลื่อนไหวเรื่องมงคลยังคงมีอยู่อย่างค่อนเนื่อง ในที่สุดเทวดาทิ้งหลายต่างก็มีความเห็นตรงกันว่า พวกท่านควรจะไปทูลถามท้าวสักกเทวราชให้วินิจฉัยว่า อะไรคือมงคล

ข้อนี้แสดงว่า ขณะนั้นเทวดาไม่เชื่อพรหมชั้นสุทธาวาส

ที่บอกให้รอคอยคำตอบจากพระพุทธเจ้า

ท้าวสักกเทวราชนั้นได้ชื่อว่า ท้าวสหัสสนัย เพราะเชื่อกันว่าเรื่องแต่ละเรื่องที่ท่านได้สดับมานั้นท่านจะสามารถคิดได้เป็นร้อยนับพันนับ แต่ความสามารถ อำนาจ และวิสัยของคนเรานั้นหาจะมีใครแตกฉานไปเสียทุกเรื่องไม่ ยกเว้นแต่ท่านที่เป็นสัตบุรุษจริงๆ เท่านั้น

ดังนั้น เมื่อเทวดาทิ้งหลายมาขอให้วิสัยชนว่า อะไรคือมงคล วิสัยของบัณฑิตเช่นท้าวสักกเทวราชจึงรับสั่งถามถึงความเป็นมาของปัญหาทั้งหมด จนเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง

นี่คือข้อสังเกตที่น่าศึกษา น่าสำเหนียกของบัณฑิตทั้งหลายในเรื่องของการรู้จักกำลังของตน

เมื่อท้าวสักกเทวราชได้ทราบว่าเป็นปัญหาเริ่มต้นจากมนุษย์ จึงรับสั่งถามต่อไปว่า ได้มีผู้ใดนำปัญหานี้ไปกราบทูลถามพระพุทธเจ้าแล้วหรือยัง

เมื่อทรงทราบว่ายังมีได้มีผู้ใดไปกราบทูลถามเลย จึงรับสั่งให้สติว่า “ท่านผู้เฒ่าทั้งหลาย เพราะเหตุใดท่านจึงละเลยพระพุทธเจ้า เพราะพระองค์นั้นเป็นผู้ทรงแสดง

มงคลที่สมบูรณ์ ทำไมจึงพร้อมใจกันมาถามเราเล่า? การกระทำเช่นนี้เปรียบเหมือนคนทอดทิ้งเปลวไฟ แล้วกลับใช้แสงทิ้งห้อยแทน”

จากนั้น จึงรับสั่งให้เทวดาเหล่านั้นไปเฝ้าพระพุทธเจ้า เพื่อกราบทูลถามปัญหา ทรงมอบให้เป็นหน้าที่ของเทพบุตรผู้ใหญ่คนหนึ่งเป็นผู้กราบทูลถามในนามของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย โดยทรงยืนยันว่า การถามปัญหาครั้งนี้จะได้รับคำตอบที่ทรงคุณค่าแน่นอน เมื่อมวตเทวดาเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ณ พระเชตวันมหาวิหาร เทพบุตรผู้มีหน้าที่ จึงกราบทูลว่า

“เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายเป็นอันมาก ผู้หวังความสวัสดิ์ ได้พากันคิดเรื่องมงคลทั้งหลาย ขอพระผู้มีพระภาคเจ้าได้โปรดตรัสมงคลอันอุดมเถิด”

พระธรรมเทศนาที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงครั้งนี้ ในพระสูตรเรียกว่า ปุจฉาวลีการ คือเกิดขึ้นจากการที่มีผู้มากราบทูลถามอันเป็นวิธีการแสวงหาความจริงในยุคนั้น ซึ่งถือว่าเป็นยุคทองทางศาสนา และศีลธรรม ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางจิตวิญญาณของคนในยุคนั้นด้วย

คำถามเรื่องมงคลนี้ เป็นคำถามในกรอบใหญ่มาก ซึ่งในความหมายของคำว่ามงคล ก็มีความเข้มข้นแตกต่างกัน ดังนั้นพระธรรมเทศนาจึงทรงกระจายออกไปในรูปของพัฒนาการทางจิตเป็นลักษณะของบันไดธรรมนำทางชีวิต จากสามัญชนที่สามารถครองตนดีมีสุขตามสมควรแก่ฐานะ พัฒนาพฤติกรรมดีให้เป็นคนดี เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว สังคม ศาสนิกที่ทรงคุณภาพของศาสนาไปจนถึงเป็นปูชนียบุคคล แต่ละตอนที่ทรงแสดงจะทรงสรุปย่อว่า นี่เป็นอุดมมงคล เป็นลำดับไป คล้ายกับการพูดถึงชั้นเรียน หรือการประพฤติปฏิบัติตนตามหน้าที่ของนักเรียนนักศึกษาแต่ละชั้นการเรียน จบในแต่ละชั้น ได้ชื่อว่าสมบูรณ์ในชั้นนั้น

มงคลสูตร

มงคลที่พระองค์ทรงแสดงจะเรียงไปตามลำดับ คือ การศึกษาตามลำดับ การปฏิบัติตามลำดับ และการสัมผัสมงคลตามลำดับ โดยเริ่มต้นจากความเป็นสามัญชนคนธรรมดาผ่าน ๓ ชั้นหลักคือ

๑. ครอบงวน ครอบคน ครอบงาน ครอบเรือน ครอบสุข
ในชาติปัจจุบัน ที่เราเรียกว่า ประโยชน์ในชาติปัจจุบัน

๒. พัฒนาการทางจิตที่มีความสงบ สะอาด ประณีต
ไปตามลำดับ จนสามารถสัมผัสความสุขทางใจและเป็นปัจจัย
นำไปสู่การกำเนิดในภพชาติที่ประณีต คือเสวยสุขในสวรรค์

๓. ผลสัมผัสสูงสุดทางจิต คือการรู้หรือวิสัย ๔ ตามรอย
พระบาทของพระพุทธเจ้า เข้าถึงสภาพของบุคคลที่สมบูรณ์
พร้อม ด้วยไตรสิกขาหรือความสะอาด ความสงบ ความสว่าง
อันเป็นทางแห่งความสุขสวัสดิ์ ที่สมบูรณ์พร้อมจริงๆ

อันเป็นการแสดงให้เห็นความจริงของหลักกรรม
ทั้งปวงในพระพุทธศาสนาว่า เมื่อมองจากสภาพของปริยัติ คือ
การศึกษา เรียนรู้นั้น องค์ธรรมอาจจะมากไปบ้าง น้อยไปบ้าง
แต่ในภาคปฏิบัติแล้วจะเหมือนการปลุกพืชลงไปในดิน
ตอนแรกนั้นคงมีเท่าที่ปลุกลงไป แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไป
ความสมบูรณ์พร้อมของพืชชนิดนั้นก็จักปรากฏเอง ท่านจึง
สรุปรวมธรรมภาคปฏิบัติเป็นไตรสิกขา เป็นอริยมรรค

ตั้งนั้นในแง่ของการปฏิบัติแล้ว มงคลสูตร คืออริยมรรค

โดยปริยายหนึ่งเท่านั้น และมีความสมบูรณ์พร้อมแนมองจาก
สายของพระสังฆธรรม ๓ ประการ คือการศึกษา การปฏิบัติ และ
การสัมผัสผลตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสูงสุด

มงคลที่ทรงแสดงครั้งนั้น ผู้ถามล้วนเป็นแต่เทพบุตร
คำตอบพระธรรมเทศนาจึงมีลักษณะเป็นการแสดงผ่านผู้ชาย
ท่านเองเดียวกันกับพระธรรมเทศนาส่วนมากที่ทรงแสดงผ่าน
ภิกษุ แต่ธรรมะก็คือธรรมะ มงคลก็คือมงคล ความเป็นมงคล
จึงไม่ได้อยู่ที่ว่าแสดงแก่ใคร

การเกิดมงคลที่แท้จริง คือการศึกษาให้ทราบชัดว่า
อะไรเป็นมงคล อะไรไม่เป็นมงคล แล้วดำเนินคนไปบนเส้นทาง
ที่ทรงแสดงว่าเป็นมงคล ความเป็นมงคลจะเกิดขึ้นแก่คนที่มี
การศึกษา และปฏิบัติไปตามหลักที่ทรงแสดงไว้แล้วเสมอ
ขอเพียงแต่ให้มีการปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติ
ชอบยิ่ง และปฏิบัติตามธรรมเท่านั้น

มงคลชุด ๑

การไม่คบคนพาล

การคบบัณฑิต

การบูชาบุคคลที่ควรบูชา

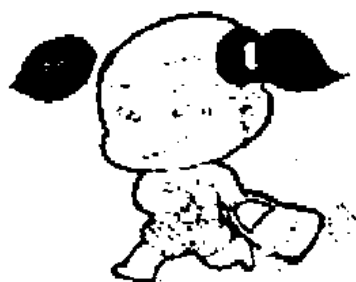
มงคลชุดแรก คือ การไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต
และ การบูชาบุคคลที่ควรบูชา ถัดมาเป็นอุดมมงคล

จุดนี้ทำให้เราได้สัมผัสความจริง ๒ ประการ คือคนกับ
สิ่งแวดล้อม ปัญหาเรื่องคนกับสิ่งแวดล้อม คงเป็นปัญหาที่
จะต้องมีการปรับปรุงเพื่อการพัฒนาทันตลอดไป

การพัฒนาการศึกษา โดยอาศัยการปฏิบัติของบุคคล
เป็นหลัก เราจะได้หลักปฏิบัติจากบุคคล ๓ ประการ คือ
สอนให้รู้ ทำให้ดู และอยู่ให้เห็น พิจารณาดูว่าทุกสังคมจะ
ต้องมีบุคคล ๓ ประเภท ดังกล่าวนี้ห้อมล้อมเราอยู่

การไม่คบคนพาล

๕ คนพาลคือคนเช่นไร?

คนบางประเภท สามารถหาประโยชน์จากความชั่วของคนที่ชั่ว จากความดีของคนดี หรือแม้แต่จากตัวตนของคนดีคนชั่วเหล่านั้นก็ได้ คนชั่วในที่นี่ท่านเรียกว่า คนพาล หมายถึงคนที่ขาดปัญญาในการดำรงชีวิต บางคนใช้ชีวิตชนิดที่เรียกว่า มีเพียงลมหายใจเข้าออก ไม่รู้orroด ไม่รู้ธรรม มีความคิดผิดๆ ลักษณะของคนพาล สามารถมองได้จากฐานความประพฤติของเขาคือ คิดชั่ว ทำชั่ว พูดชั่ว บางครั้งถ้าการกระทำ คำพูด หรือความคิดของบุคคลนั้นชั่วมากๆ ท่านก็เรียกว่า อัมธพาล

การมองความชั่วก่อนข้างมองเห็นยาก ท่านจึงให้มองไปที่ผลที่เกิดขึ้นว่า ได้สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตัวเขาเอง

และผู้อื่นหรือไม่ หรืออาจจะมองเลยไปถึงผลต่อเนื่อง คือ ความทุกข์ที่เขาและคนอื่นได้รับ อันเนื่องมาจากการกระทำ หรือคำพูดของเขา

พฤติกรรมของคนพาลหรืออัมพาล นี้โดยทั่วไปแล้ว ไม่น่ารัก ไม่น่าพอใจ สำหรับคนดี ก็เมื่อคนในโลกนี้มีทั้งดี และชั่ว คนที่มีความนิยมยินดีในคนพาลในพฤติกรรมของคนพาลจึงต้องมีด้วย เป็นการสะท้อนกลับไปสู่จิตสันดานของคนเหล่านั้นว่า เขามีพื้นฐานของความเป็นคนพาลคือ โง่เขลาจนไม่อาจจำแนกได้ว่า ใครเป็นใคร ใครควรคบหรือไม่ควรคบ เมื่อได้สาวลึกกลงไปถึงจิตสันดานแล้ว เราก็ต้องยอมรับว่าเป็นธรรมชาติของคนเหล่านั้น เพราะว่าเขามีเชื้อสายของความเป็นพาลอยู่ก่อนแล้ว การคบคนพาลหรือนิยมความเป็นพาลจึงเกิดขึ้น

แต่นั้นก็ยังไม่ใช่มงคล ความเป็นมงคลกลับเริ่มต้นที่การไม่คบคนพาล ในแง่ของความเป็นจริงแล้ว กระแสธรรมหลัก ๒ กระแส คืออกุศลธรรมกับกุศลธรรม ความมีกุศลกับอกุศลภายในใจจนแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่แม้จะไม่ถาวร

แต่ปกติมักจะเป็นเช่นนั้น จึงทำให้คนเหล่านั้นมีลักษณะ
อาการเป็นพาดไปตามกระแสอกุศล คือความไม่ฉลาดที่มีมาก
ภายในจิตสำนึกของเขา ในขั้นนี้ จึงเป็นขั้นของการละความชั่ว
แต่เป็นการละความชั่วด้วยการไม่คบหาสมาคมกับคนชั่ว
อันเป็นละชั่วที่เป็นรูปธรรมเห็นได้ชัดเจน ซึ่งคนที่ทำได้จะ
ต้องมีการศึกษาเรียนรู้ให้เข้าใจถึงความมีสันโดษ มีผลเป็น
ความทุกข์ของการเป็นคนพาด รู้ผลการคบคนพาดจนเกิด
ความรู้สึกรังเกียจและชลาตกลัว ไม่ปรารถนาความเป็นพาด

การเกี่ยวข้องกับคนพาดในแง่ของภาคปฏิบัติ จะต้อง
หลีกเลี่ยงคนพาดให้ห่างไกล เหมือนคนที่กำลังเดินอยู่ ถ้ารู้ว่า
เส้นทางที่กำลังเดินนั้นมีอันตรายก็ย่อมไม่เข้าไปใกล้หรือเดิน
ไปตามเส้นทางนั้น

การไม่คบคนพาด คือการไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับ
อิริยาบถทั้งปวง ไม่รวมหลักทางความคิด คือไม่คิดแบบคนพาด
ไม่ร่วมกิจกรรม คือไม่มีกิจกรรมแบบคนพาด ไม่ร่วมผล
ประโยชน์กับคนพาด หรือจากการกระทำแบบคนพาด มองเห็น
คนพาดเหมือนสัตว์ร้าย อสรพิษ ยาพิษ ที่ต้องห่างไว้ตลอดไป

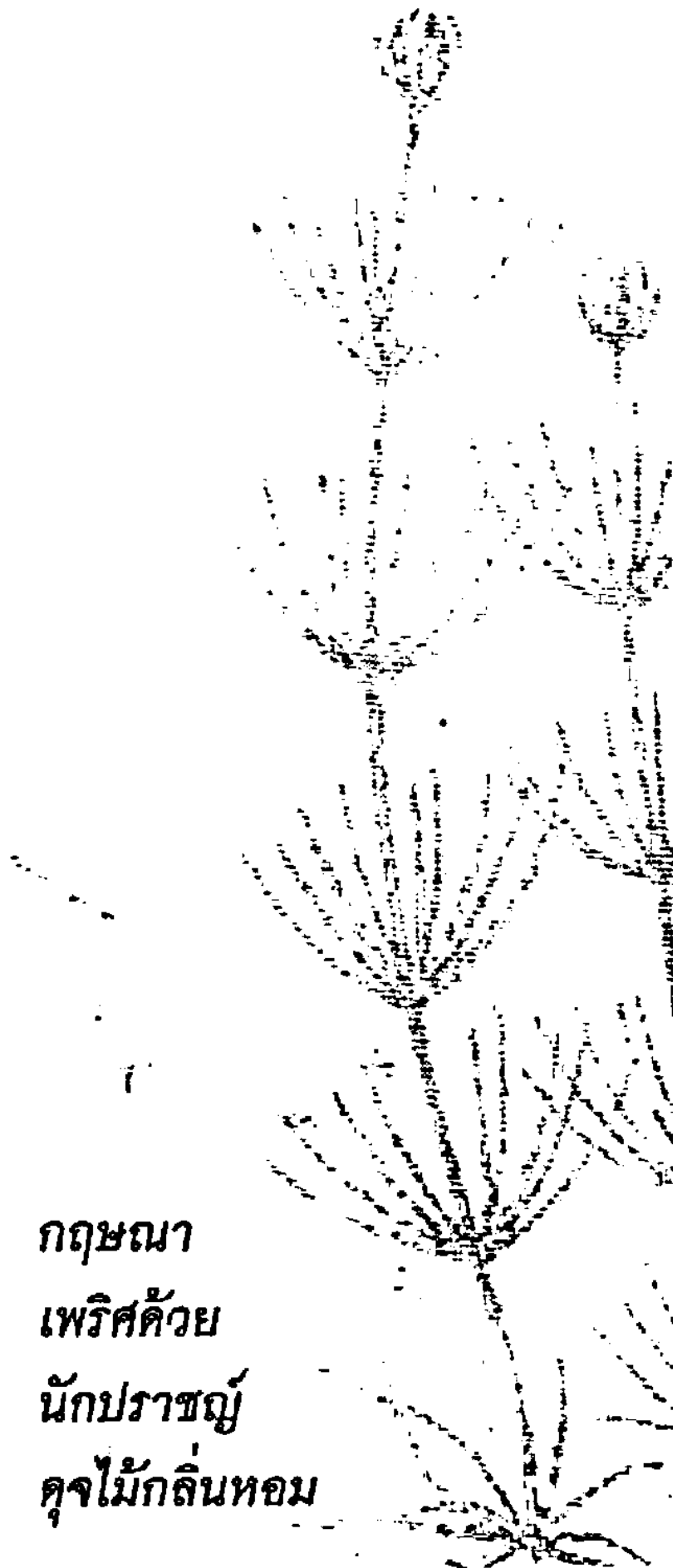

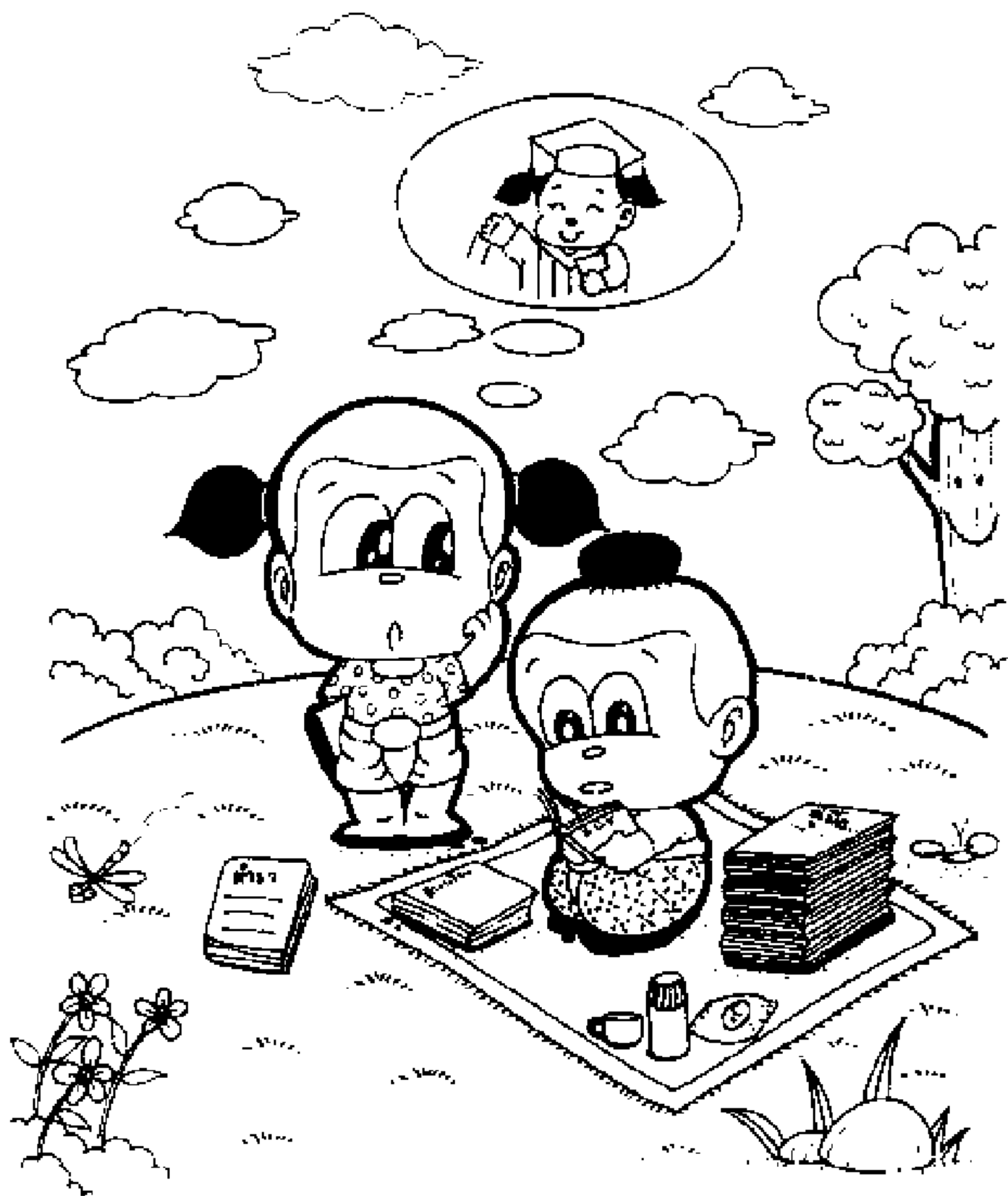
พื้นฐานทางสังคม พระพุทธศาสนาสอนเรื่องเมตตาธรรม สอนให้คนสร้างความรู้รักเป็นมิตรต่อกัน การมองคนพาลจึงควรมองด้วยความเมตตา หากอยู่ในวิสัยที่เราจะช่วยเหลือได้ก็ควรช่วย เพียงแต่ว่าเราไม่ยอมรับนับถือ หรือนำพฤติกรรมที่เป็นพาลของเขาเป็นหลัก หรือเป็นตัวอย่างในการดำรงชีวิตของเรา

นั่นคือ การรังเกียจความชั่วที่ทำให้คนเป็นคนชั่ว การพยายามไม่คบหา เกี่ยวข้องกับคนพาลก็เพื่อกันตัวเรา ออกจากความเป็นพาล อันเป็นสำนักับผิดชอบในกรรมของแต่ละคนที่จะอำนวยผลเป็นความสุขความทุกข์ตามสมควรแก่กรรม

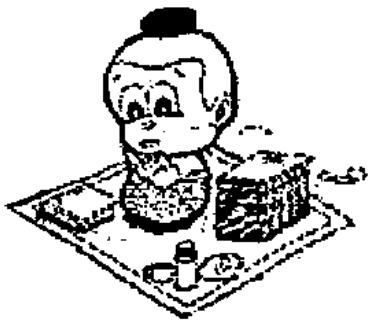

✱ ไบพ้อพันท้อหุ้ม	กฤษณา
หอมระรวยรสพา	เพริศค้าย
คนเสพเส่นทา	นักปราชญ์
ความสุขทราบฤม้วย	คัจฉาไม้กลิ่นหอม

การคบบัณฑิต

๕ บัณฑิตคือคนเช่นไร?

กรอบของคำว่า บัณฑิต ในที่นี้ คือคนดีที่แสดงออกให้เห็นความเป็นผู้มีคุณธรรมจากการกระทำ คำพูด ความคิดที่ล้วนเป็นไปในทางสุจริต การครองชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเอง คนอื่น และสังคมให้เดือดร้อนเป็นเบื้องต้น ตลอดจนสามารถทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งสร้างสรรค์พัฒนาให้กระจายกว้างไกลออกไปตามลำดับ

คนที่เป็นบัณฑิต จึงต้องมีความฉลาดในสรรพสิ่งที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้อง และสามารถหาประโยชน์จากสิ่งเหล่านั้นได้เสมอ

เกณฑ์กำหนดความเป็นบัณฑิต จึงเริ่มต้นจากการที่สามารถงดเว้นความชั่วที่มีผลกระทบต่อสวัสดิภาพของตนเอง

และผู้ขึ้นตามโครงสร้างของศีล ๕ ประการ จนเข้าถึงความเป็นสุขยอดของความเป็นบัณฑิต คือพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ทั้งหลาย

ภาพลักษณ์ของความเป็นบัณฑิต เราสามารถสัมผัสได้จาก การพูด การกระทำ การครองชีวิตที่เข้าเกณฑ์มาตรฐานของความเป็นคนดีมีศีลธรรมของท่าน ซึ่งเมื่อได้พบเห็นแล้วสามารถยึดถือเป็นแบบอย่างได้ และเมื่อได้ปฏิบัติเยี่ยงท่านได้แล้ว ย่อมได้ชื่อว่าทำตนให้เป็นบัณฑิตตามท่าน

ถ้าหากความคิดที่จะปฏิบัติตนตามบัณฑิต นั้นดูเหมือนจะเรื่องง่ายๆ แต่ตามความเป็นจริงแล้ว สภาพของคนประเภทโง่ตื้อกีนค่างกลับมีมากยิ่งขึ้น ดังเช่นคนที่มีโอกาสพบพระพุทธเจ้า มองเห็นคุณค่าความดีของพระองค์ แต่กลับกลายเป็นทัพพีตักแกง คือไม่มีโอกาสรู้รสแกงเลยก็มีอยู่ไม่น้อย

พลังสำคัญในการช่วยให้คนคบหาสมาคมกับบัณฑิตได้นั้นก็คือ การศึกษาเรียนรู้ให้ประจักษ์ชัดในความดี คนดีสิ่งที่ดี ผลแห่งความดีที่มีลักษณะเป็นสากล จนเกิดความ

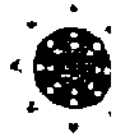

ต้องการผลอย่างคนดี แล้วพยายามหาโอกาสศึกษา ปฏิบัติ พัฒนาตนเองไปตามหลักธรรมที่บัณฑิตปฏิบัติ สั่งสอน มีความศรัทธาในคุณธรรมที่บัณฑิต ท่านศึกษา ท่านปฏิบัติ ท่านแนะนำสั่งสอน มีความรัก ความเคารพ ในตัวตนของคนที่เป็นบัณฑิต จนพร้อมที่จะเดินตามท่านไปตามหลักของสารณธรรมที่ว่า จงเดินไปตามทางที่ท่านได้เคยเดินมาแล้ว

บัณฑิตเป็นวิถีชีวิตสะท้อนกุศลธรรมที่มีเจตนาดีแล้ว มีการศึกษาปฏิบัติดีแล้ว ท่านได้สัมผัสรับผลจากการศึกษา ปฏิบัติด้วยตนเองได้แล้ว ดังนั้น ใครก็ตามที่ยอมรับนับถือ ศรัทธาต่อบัณฑิต หรือธรรมที่ทำให้คนเป็นบัณฑิต จนสามารถร่วมหลักความคิด ร่วมกิจกรรม ร่วมแสวงหาผลประโยชน์กับบัณฑิตได้ อุดมมงคลชีวิตย่อมเกิดขึ้นแก่เขา ความยุ่งยากในการปรับท่าทีต่อบัณฑิตที่กลายเป็นอุปสรรคขัดขวางการคบหากับท่านก็คือ การทนเห็นผู้อื่นดีกว่าตนไม่ได้ มีคนเป็นอันมากที่ทนเห็นความดีของผู้อื่นไม่ได้ มักจะเกิดความอิจฉา ริษยาขึ้นมาทันที

อย่าลืมว่าท่านที่ได้ชื่อว่าเป็นบัณฑิตย่อมได้สถานะ

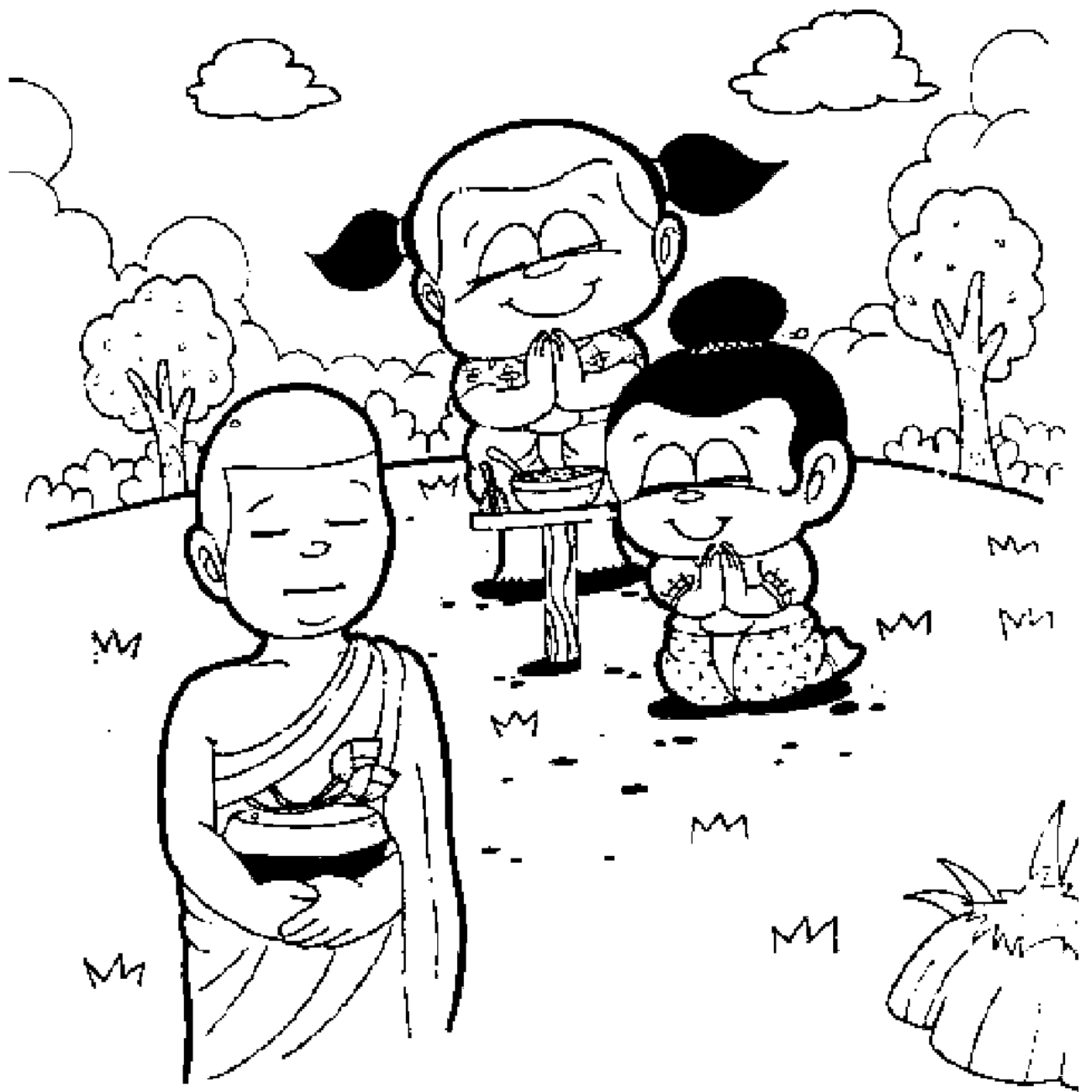

จากสังคม คือการยอมรับยกย่องนับถือจากคนที่ทั่วไป
 สำหรับคนประเภทนี้จะได้รับประโยชน์จากบัณฑิต แต่คนที่
 มักริษยาจะทำลายประโยชน์ที่ตนควรจะได้รับจากบัณฑิต
 เช่นเดียวกันกับคนที่เกิดร่วมสมัยกับพระพุทธเจ้า ได้พบเห็น
 บัณฑิตหลากหลาย แต่เพราะแรงริษยาในความคิดของท่าน
 จึงกลายเป็นการทำลายโอกาสอันดีของตนเอง

ฐานจิตที่สำคัญในการมองคนจนรู้จักเขาตามความ
 เป็นจริงตามที่เขาเป็น ด้วยพื้นฐานของเมตตาแล้วแสวงหา
 ประโยชน์จากคนเหล่านั้นตามสมควรแก่ฐานะ นั่นคือการรู้จัก
 ว่าเขาเป็นคนพาลแล้วไม่ร่วมหลักความคิด ไม่ร่วมกิจกรรม
 ไม่ร่วมผลประโยชน์กับคนพาล ก็จะได้ประโยชน์ คือเราก็จะ
 ไม่ต่ำลงไป และเช่นเดียวกัน การคบบัณฑิตด้วยการร่วม
 หลักความคิด ร่วมกิจกรรมร่วมผลประโยชน์กับท่าน ก็
 จะเป็นผลประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม จนปฏิบัติไปตาม
 สมควรแก่กรณีของบุคคลเหล่านั้น คือทำอย่างไรเกิดประโยชน์
 ให้ทำอย่างนั้น

บุชามีจิตแข็ง   ผ่องใส
บุชิตคนดีใจ   ใหญ่น้อย
ล้วนแต่สุจริตใจ   สุขขึ้น สราญแฮ
ผลสุขจักเกิดขึ้นคล้อย   ติดต่อยตามสนอง

การบูชาคนที่ควรบูชา

✽ คนเช่นไรได้ชื่อว่า เป็นบุคคลที่ควรบูชา?

ความจริงแล้ว คนประเภทที่เรียกรวมว่า ปุชนิยมบุคคล นั้น ส่วนหนึ่งก็คือคนประเภทบัณฑิตทุกระดับย่อมได้ชื่อว่า เป็นบุคคลที่ควรเคารพบูชาด้วยกันทั้งสิ้น แต่กรอบของการ บูชาได้กระจายตัวเองออกไปตามฐานของสังคมที่คนประเภท ต่างๆ ต้องเกี่ยวข้องกับกัน บางครั้งแม้บางท่านจะมีได้เป็นบัณฑิต แต่เกี่ยวข้องกับเราในฐานะทางครอบครัว ภาระงาน สังคม มีการยอมรับนับถือสถานภาพของท่านตามสมควรแก่กรณี ก็จัดว่าเป็นบุคคลที่ควรบูชา

ประเภทของบุคคลที่ควรบูชา สามารถแบ่งย่อยออกไปได้เป็น ๓ ประเภท ได้แก่

๑. ขาดิวุฒิ หมายถึง ผู้ที่เจริญด้วยชาติ ตระกูล

มีสถานภาพเป็นที่ยอมรับยกย่องเทิดทูนของคนทั่วไป บุคคล
ทั้งหลายให้ความเคารพนับถือ หรือสักการะบูชา เช่น
พระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ เป็นต้น

๒. วัยวุฒิ หมายถึง ท่านที่เจริญด้วยวัย คือมีอายุ
มากกว่าเรานับตั้งแต่พี่ชายพี่สาว ผู้ใหญ่ในตระกูลของเรา
ไปจนถึงสังคม และหน่วยงานต่างๆ ที่เราเป็นสมาชิกอยู่

๓. คุณวุฒิ หมายถึง ท่านที่เจริญด้วยคุณธรรม
ความดีที่รวมเรียกได้ว่าสมบูรณ์ด้วยปัญญา มีความบริสุทธิ์
มีความเมตตากรุณาต่อบุคคลอื่น และดีต่่อื่นตามสมควร
แก่ฐานะ โดยมีจุดสูงสุดคือที่พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า
และพระอรหันต์

สำหรับพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย การบูชาท่านที่ควร
แก่การบูชา ก็มีลักษณะเช่นเดียวกันกับการไม่คบคนพาล การ
เลือกคบแต่บัณฑิต นั่นก็คือเราได้รับประโยชน์จากท่านตาม
สมควรแก่ฐานะของท่าน การบูชาคนที่ควรบูชาของเรา จึงเป็น
การเพิ่มความดีของเราหาเป็นการเพิ่มความดีแก่ท่านไม่

ลักษณะของการบูชา การบูชาระดับแรกได้แก่ การแสดงออกซึ่งความเคารพสักการะให้ความนับถือยกย่อง เช่น การกราบไหว้ตามลักษณะของวัฒนธรรมประเพณี รูปแบบพิธีกรรมตามความนิยม และการบูชาอีกระดับหนึ่งซึ่งมีความสำคัญมาก ก็คือ การปฏิบัติตามแบบอย่าง เป็นการแสดงถึงการยอมรับนับถือคำสอนของท่าน การครองชีวิต หรือการปฏิบัติตนของท่านแล้วปฏิบัติตนตามคำสอน ตามแบบอย่างนั้นๆ พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญการบูชาด้วยการปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของท่านผู้เป็นปูชนียบุคคลว่าเป็นการบูชาอย่างสูงสุด แต่การบูชาด้วยวัตถุสิ่งของตามประเพณีพิธีกรรม ก็เป็นกิจที่ควรกระทำในโอกาสอันควร ผลที่พึงประสงค์จริงๆ จากกรวบูชาบุคคลที่ควรบูชา ท่านจะเน้นไปที่

บุญ ซึ่งสามารถอำนวยความสะดวก (สุขกาย สุขใจ) ได้แก่ ผู้ที่บูชาในขณะปัจจุบันและในอนาคต ทั้งยังเป็นบุญที่ติดตามอำนวยความสะดวกแก่ท่านนั้นๆ ในสังสารวัฏฏ์อีกด้วย

คุณ คือพัฒนาการทางจิตที่มีการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้น มีความประณีตขึ้น

การบูชาด้วยวัตถุที่ดี การปฏิบัติตามคำสอนของท่าน
ที่ดี ควรกระทำตามสมควรแก่กรณี ตามระดับของบุคคล
ธรรมะ และวัฒนธรรมประเพณี

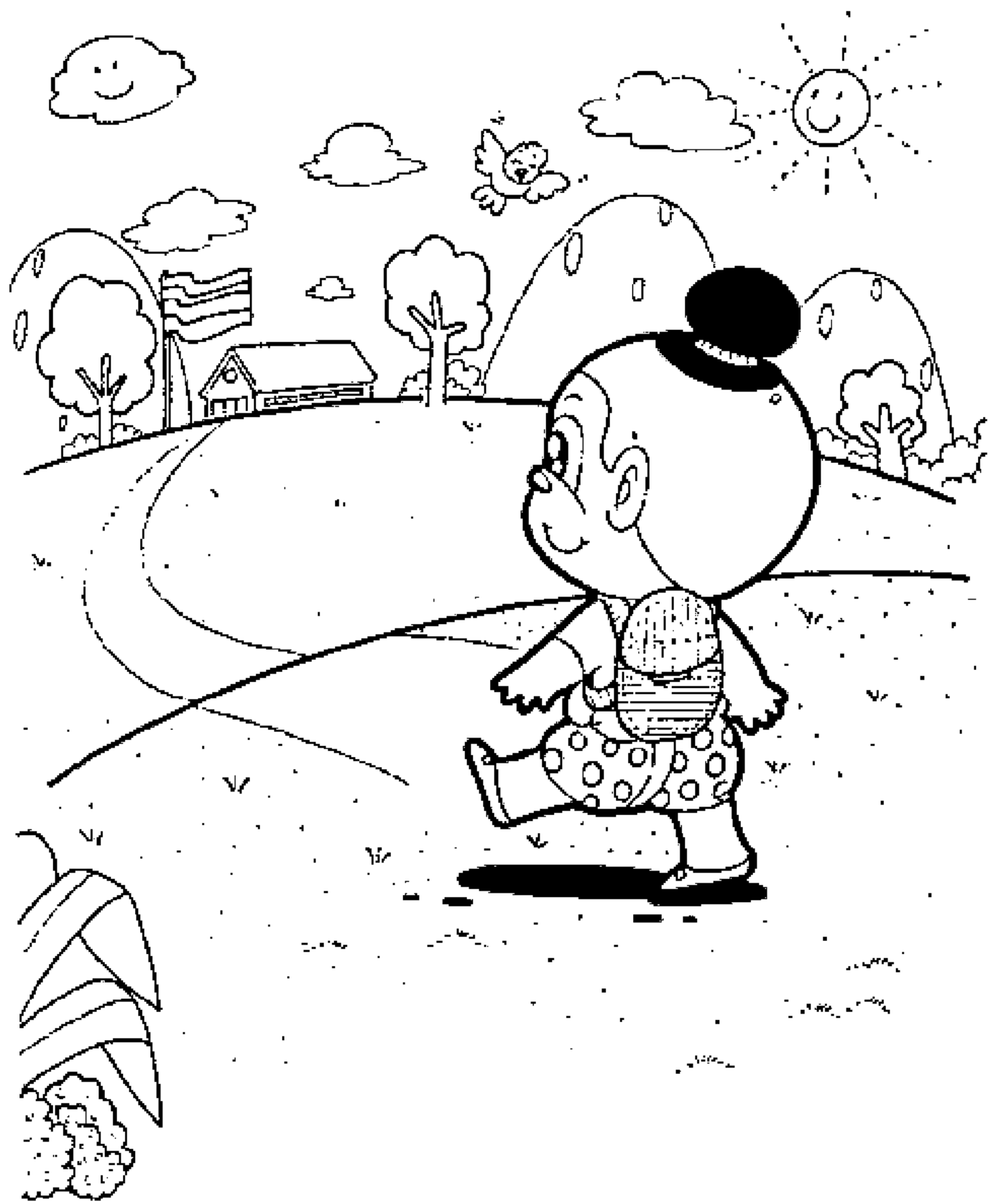

มงคลชุด ๒

การอยู่ในประเทศอันควร
การมีบุญที่ทำได้ในกาลก่อน
การตั้งตนไว้ในทางที่ชอบ

มงคลชุดที่สอง ทรงแสดงไว้ ๓ ประการ คือ การอยู่
ในประเทศอันสมควร การมีบุญที่ทำได้ในกาลก่อน และ
การตั้งตนไว้ในทางที่ชอบ ถ้วนเป็นอุคมมงคล

การอยู่ในประเทศอันสมควร

๕ ประเทศเช่นไร จึงจะเรียกว่าเป็นประเทศอันสมควร?

ประเทศไทยทั้งประเทศได้ชื่อว่าเป็น ปฎิรูปเทศ สำหรับพุทธศาสนิกชนผู้ปรารถนาอุดมมงคลทุกหมู่เหล่า เพราะเป็นดินแดนที่มีอนุภาพพระรัตนตรัยแผ่ไปทั่วทุกส่วนของประเทศ จนได้ชื่อว่าเป็นดินแดนแห่งผ้ากาสาวิปัสตร เป็นสยามเมืองยิ้มมาตั้งแต่อดีตกาลจนถึงปัจจุบัน แต่กรอบของคำว่า ปฎิรูปเทศ นั้นหมายถึง “ห้องถิ่นที่ไถ่ท้าวไถ่ท่าง ไถ่แห่งที่สามารถเป็นปัจจัยเสริมในการศึกษา การปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเอง ให้ประสบความสำเร็จด้วยความรู้ และความประพฤติที่ดีงาม”

สถานะของห้องถิ่นที่ดังกล่าวนี้นี้ ก็เป็นเช่นเดียวกับคนพาล บัณฑิต และบุคคลที่ควรบูชา คือเขาเป็นอย่างไรที่เขา

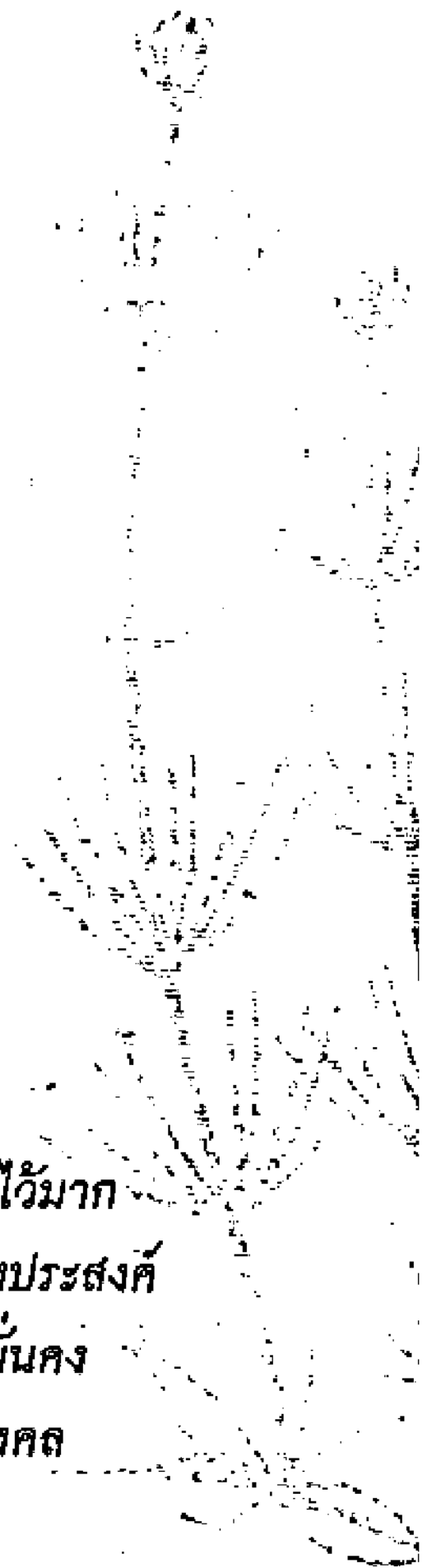
เป็น ประเคึนสำคัฏญอยู่ถึเรากนทัวไปจะสามารถมองเห็น
คฤนค่าถึแท้จรงของเขา ของสถานถึนั้นๆ หรือไม่ และเมือ
เห็นแล้วจะสามารถแสวงหาประโยชน์จากการถึเข้าไป
เกี่ยวข้องตัวได้หรือไม่ มงคถึแท้จรงจึงอยู่ถึคนชึงอยู่ใน
ประเทศอันสมคवनัน และสามารถแสวงหาประโยชน์ถึ
เกือกุดคนจากสถานถึนั้นได้หรือไม่ เป็นสำคัฏญ

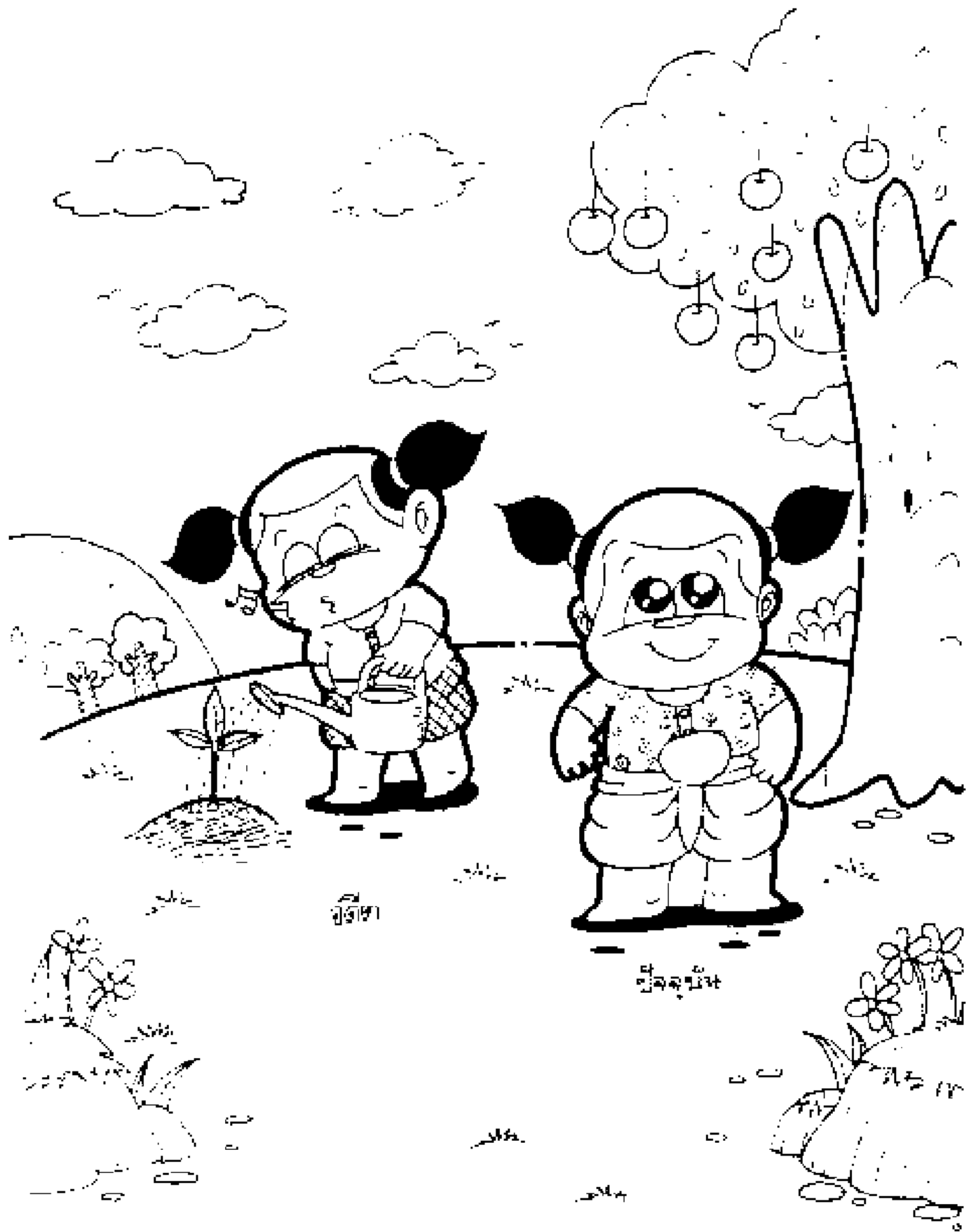

* ในกาลก่อน
บริจาค
มาชาตินี้
จิตจำนงค์

ทำบุญ
สิ่งของ
บุญช่วย
อยู่ดี

เอาไว้มาก
ต้องประสงค์
จึงมั่นคง
มีมงคล

การเป็นผู้มีบุญ

อันทำได้แล้วในกาลก่อน

✽ การมีบุญที่ทำได้ในกาลก่อน เป็นเช่นไร?

คำว่า บุญ กล่าวโดยเหตุหมายถึง ทำ พูด คิด ที่
ดำเนินไปภายใต้กระแสแห่งกุศล คือพูดดี ทำดี และคิดดี
มีผลเป็นความสุข ความสงบที่สัมผัสได้ในขณะนั้นๆ จนกลายเป็น
เป็นการสะสมความดี ความสุขไว้ภายในจิต สามารถครอง
ชีวิตอยู่ด้วยความดีตามควรแก่ฐานะ

บุญในกาลก่อนระดับหนึ่ง จึงหมายถึง บุญที่นำไป
บุคคลมาเกิดในสถานที่ที่ดี ห้ามกลางสิ่งแวดล้อมดี ตระกูลดี
และครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี

บุญสามารถสร้างสรรค์ให้บุคคลอยู่ในลักษณะที่
เรียกว่ารูปสวย รวยทรัพย์ นับวิชา พละนามัยดี รวมทั้งได้เกิด

ในยุคสมัยที่สังคมเปิดกว้าง ยอมรับให้โอกาสและสนับสนุนส่งเสริมในด้านต่างๆ ได้ อันถือว่าเป็นปัจจัยเสริมในการสร้างความเจริญก้าวหน้าของคนในยุคนั้นๆ

คำว่า บุญ ที่ทำไว้ในกาลก่อน สามารถมองเห็นอดีตชาติ และอดีตใกล้ชีวิตในชาตินี้ได้ โดยดูจากผลที่เกิดขึ้นตามสมควรแก่เหตุที่บุคคลได้ประกอบกรรมกันไว้ในขณะนั้นๆ แต่คำว่าความเป็นผู้มีบุญที่ได้กระทำไว้ในกาลก่อนในที่นี้เน้นไปที่ บุญกุศลที่มีส่วนอำนวยความสะดวกให้คนมาเกิดในตระกูลดี ฮ่องกงดี ฯลฯ มีลักษณะนิสัยดี ที่โน้มโน้มไปในทางพร้อมที่จะสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม ให้มีความเจริญ ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปเป็นสำคัญ

• การตั้งตน	ไว้ดี	ศรีสวัสดิ์
กล่าวให้ชัด	เป็นคน	ไม่ทุศีล
หมดครหานี้	บริจาค	เป็นอาจณ
ไม่สูญสิ้น	ศรัทธา	พามงคล

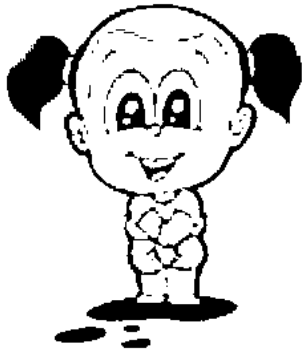
วาจา

กาย

ใจ

การตั้งตนไว้ในทางที่ชอบ

✽ การตั้งตนไว้ในทางที่ชอบ คืออย่างไร?

การตั้งตนไว้ในทางที่ชอบ ในที่นี้เน้นไปที่พื้นฐานอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากมงคลข้อต้นๆ ทั้งหมด รวมกันเป็นพลังผลักดันให้เกิดจิตสำนึกที่ต้งาม ฐึบَابบญุคฺคุณโทษ และที่สำคัญก็คือ บุญที่ตนทำไว้ในกาลก่อนที่เรียกกันว่า บุญทำกรรมแต่ง ถ้าโน้มเอียงนิสัย ความสนใจ ความถนัดของบุคคลไปในทางที่ต้งามมากๆ ท่านเรียกว่าเป็นผู้มีบารมีมาก

การตั้งตนไว้ในทางที่ชอบ บางระดับเป็นความพร้อมที่จะดำเนินชีวิตไปตามหลักการ วิธีการที่ตนได้พบเห็นจากบัณฑิตและท่านที่ควรบูชา ด้วยความตั้งใจที่หนักแน่นมั่นคง มีความเพียรพยายามที่จะประพฤติตามที่ท่านสั่งสอน เพราะต้องการที่จะเป็นดังที่ท่านเป็น อันเป็นอาการของผู้ที่มี

ความพร้อม คือพร้อมที่จะอ่าน เขียน เรียนรู้ และปฏิบัติตาม
 ในขณะเดียวกัน ผลดีงามทั้งหลายที่เกิดกับท่านที่เป็น
 บัณฑิตผู้ที่ควรบูชา จะสามารถอำนวยความสะดวกแก่บุคคลนั้นจน
 สามารถเป็นดังที่ท่านเป็น ซึ่งหมายรวมถึงการปฏิบัติตาม
 ท่านจนสามารถสัมผัสมงคลในฐานะนั้นๆ ได้ การตั้งตนไว้ชอบ
 ในระดับนี้ถือได้ว่าเป็นกระบวนการของกรรมที่จะต้องมี
 การประพฤติปฏิบัติเอง มงคลต่างๆ ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น
 เป็นเพียงปัจจัยเสริมเท่านั้น ไม่มีการลดบันดาลใดๆ
 ผู้ที่ตั้งตนไว้ในทางที่ชอบจะมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ คือ

๑. มีการศึกษาศักดิ์รับฟังมาก
๒. มีความเฉลียวฉลาดในศิลปอย่างใดอย่างหนึ่ง
หรือหลายอย่าง
๓. มีวินัยที่ศึกษาสำเนียงกตัญญูแล้ว มีวินัยในตนเอง
๔. กล่าววาจาที่เป็นสุภาษิต

ทั้ง ๔ ประการดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้น ทรงแสดงว่า
 เป็นอุคมมงคลเช่นเดียวกัน

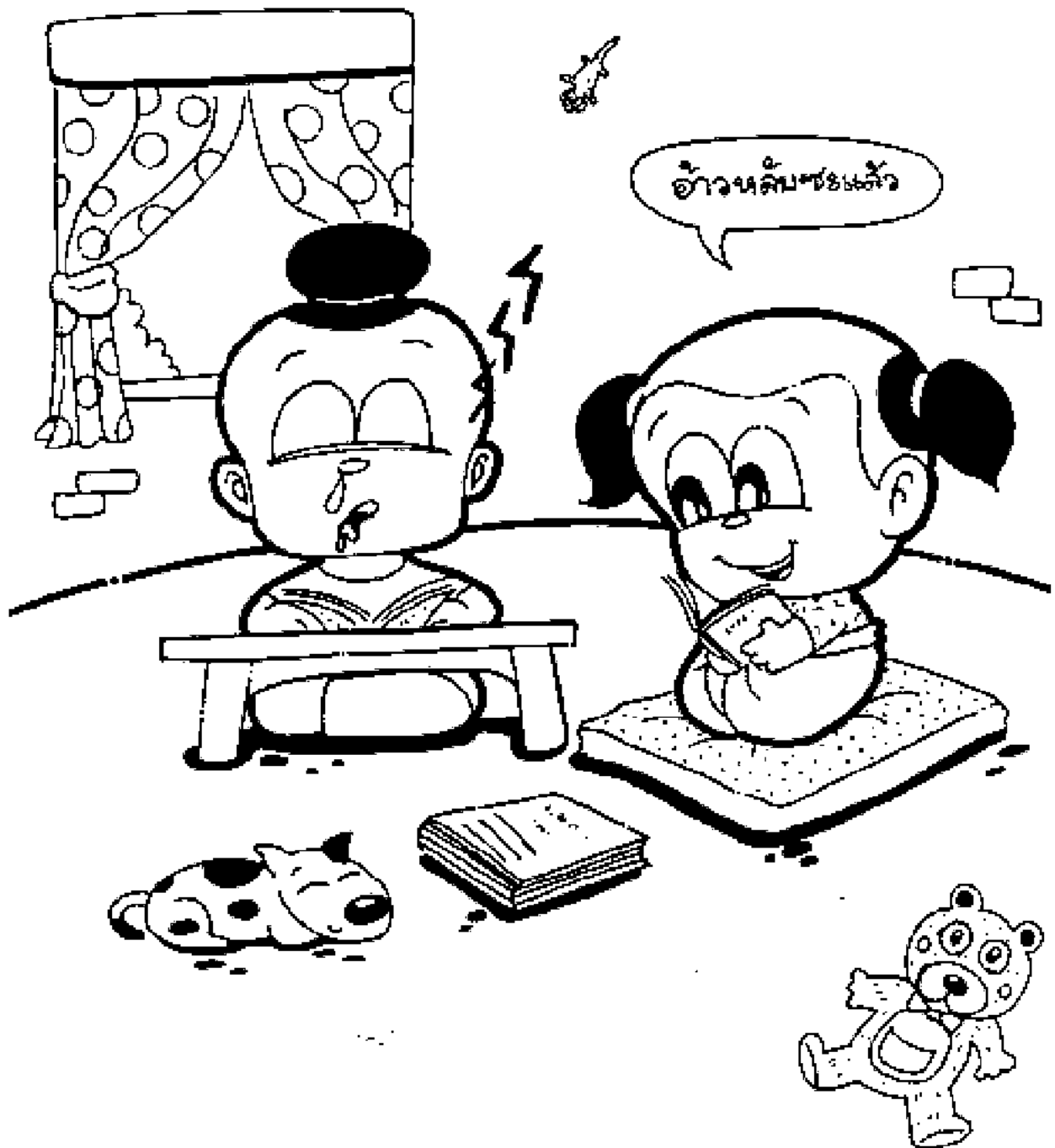

มงคลขุต ๓

การศึกษาสดับรับฟังมาก
ความเป็นผู้ฉลาดในศิลปะ
การมีวินัยที่ศึกษาดีแล้ว
การพูดวาจาที่เป็นสุภาษิต

มงคลขุตที่สาม ทรงแสดงไว้ ๔ ประการ คือ การศึกษา
สดับรับฟังมาก ความเป็นผู้ฉลาดในศิลปะ การมีวินัยที่ศึกษา
ดีแล้ว และ การพูดวาจาที่เป็นสุภาษิต ถ้วนเป็นอุคคมมงคล

อ้าวหนังสือขยับแล้ว

การศึกษาสัปดาห์ฟังมาก

๕ การศึกษาสัปดาห์ฟังมาก คืออย่างไร?

เนื่องจากโลกของเราเป็นโลกแห่งประสาทสัมผัส เราเรียนรู้โลกได้สารพัดอย่างทางประสาทสัมผัส คือ เห็น ตัวยตา ได้ยินด้วยหู รู้กลิ่นด้วยจมูก รู้รสด้วยลิ้น รู้ความเย็นร้อนอ่อนแข็งด้วยกาย และรับรู้อารมณ์ทั้งหลายด้วยใจ

ดังนั้น การศึกษาเพื่อเรียนรู้เรื่องของโลกและชีวิต จึงเป็นกระบวนการทางประสาทสัมผัสที่สามารถกล่าวได้หลายแนว เช่น

ในฐานะที่เป็นหน้าที่หลักของจิต คือการรับอารมณ์ทางประสาทสัมผัส การทรงจำเรื่องต่างๆ เอาไว้ แล้วนำมาคิดพิจารณาจนสามารถพัฒนาความรู้ได้ตามระดับความเข้มข้น หรือความสำคัญในเรื่องเดียวกัน เริ่มจากการรู้ระดับจำรู้แจ้ง

มากยิ่งขึ้น ภูเห็นตามสภาพความเป็นจริงของสิ่งนั้นๆ ซึ่งท่าน
เรียกว่า เป็นอาการของปัญญา หรือสัมมาทิฏฐิ

การมองแบบหัวใจนักปราชญ์ ที่สังคมไทยนิยมนำมา
พูดคุยยกย่องกันว่าเป็นกระบวนการทางการศึกษาแบบหนึ่ง คือ

สุ : การฟัง หมายถึง การเรียนรู้ทางประสาทสัมผัส

จิ : การนำเรื่องเหล่านั้นมาคิดตามที่ตนรับรู้ เรียนรู้ แล้ว

ปุ : นำเรื่องที่ได้เรียนรู้มาจำทรงไว้ ถ้ามีข้อข้องใจ
สงสัยให้ไต่ถาม หรือค้นคว้าหาหลักฐานจากท่าน
ผู้รู้ หรือจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ติ : ถ้าไม่แน่ใจในความทรงจำของเรา ท่านให้จดบันทึก
ไว้เพื่อใช้ทบทวน

ให้เรียนรู้และปฏิบัติควบคู่กันไปด้วย เป็นการนำ
ศักยภาพ หรือความสามารถในตัวบุคคลออกมาใช้อย่าง
เป็นระบบ และอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การเรียนให้รู้
คู่ให้จำ ทำให้ได้ และใช้ให้เป็น จากหลักฐานในพระไตรปิฎก
เรื่องพหูสูต ซึ่งหมายถึงการศึกษาที่มีการสลับรับฟังมาก
ซึ่งเป็นการพูดในเรื่องของปริยัติ

หลักสำคัญในกระบวนการศึกษาระดับปริยัติมีอยู่
๕ ระดับ ได้แก่

๑. สูตร ศึกษาเรียนรู้ทางประสาทสัมผัสทั้ง ๕ ตาม
ที่ได้นำมากล่าวไว้แล้วข้างต้น

๒. ธตา จำเรื่องราวที่ตนได้เรียนรู้จากสูตรนั้นไว้ให้ชัด
ทำนองเดียวกับภาพที่ได้จากการถ่ายรูป

๓. วจสา ปริจจาคา นำเรื่องราวเหล่านั้นมาเน้นย้ำที่จิต
คือ จำให้ได้อย่างแม่นยำ เช่นจำสูตร จากกฎเกณฑ์ ข้อสรุปต่างๆ
แล้วนำมาท่องสาธยายจนสามารถนำมาใช้ได้ถูกต้อง
รวดเร็วตามที่ต้องการ

๔. มนสาอนุเปกฺกชิตา นำเรื่องที่จำและท่องไว้ได้จน
แม่นยำ แล้วมาคิดพิจารณาถึงลักษณะอาการ เหตุเกิด
ความดับ และเหตุที่ทำให้เกิดผลในทางที่ตั้งงาม ที่เรียกกันว่า
ศึกษาเหตุปัจจัยของสิ่งนั้นๆ จนเกิดเป็นความรู้ความเข้าใจ
เป็นความคิดที่ถูกต้อง กอปรด้วยเหตุผล จนสามารถพัฒนา
ความคิดของตนออกไปใช้ได้อย่างรวดเร็วทันกาล

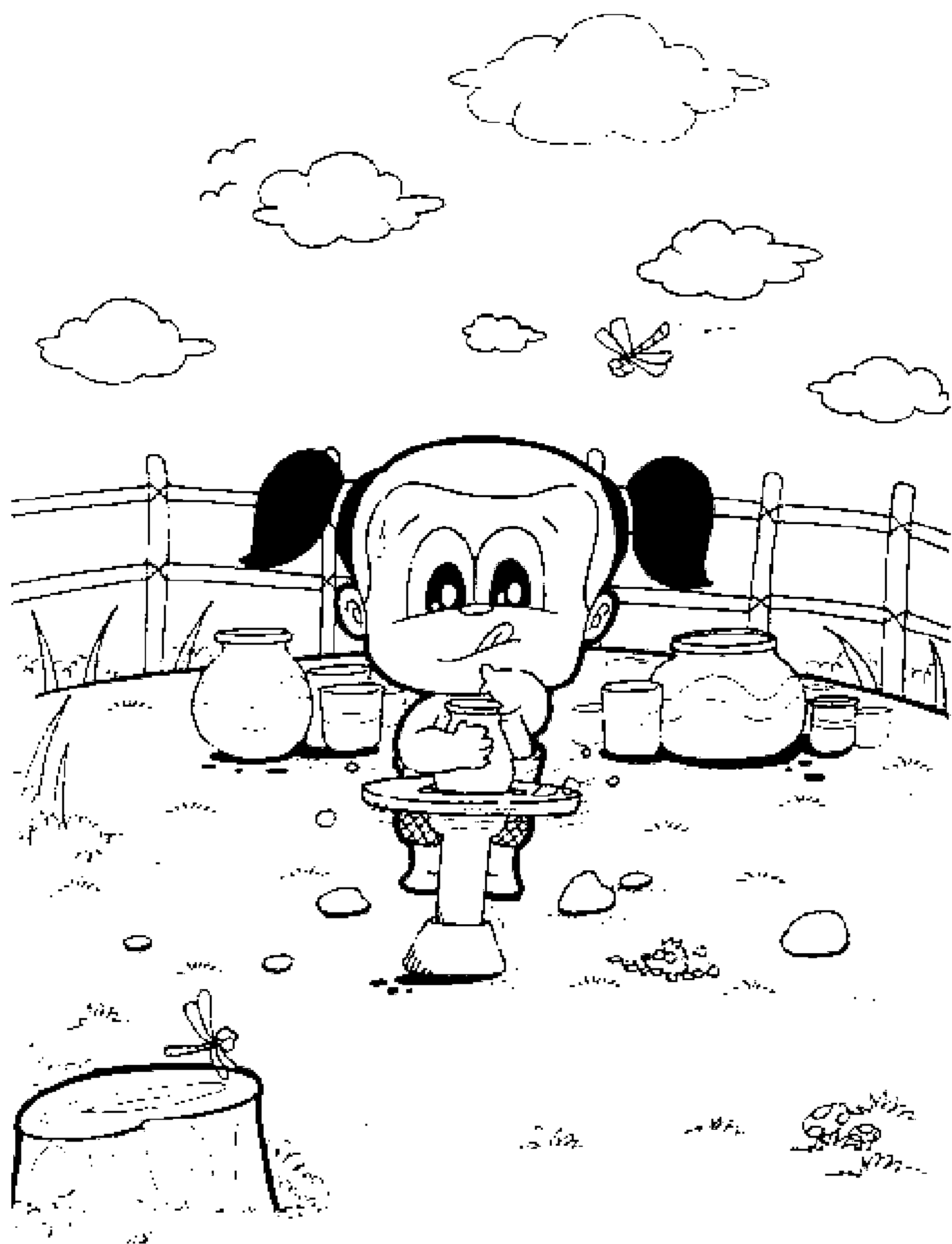

๕. ทิฏฐิยา สุปฏิวิฑฐา เมื่อผ่านกระบวนการมาครบ ๔ ข้อแล้ว มีความสมบูรณ์มากพอต่อการเข้าใจในระดับนั้นๆ จนพร้อมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ จึงลงมือปฏิบัติตามหลักการ และวิธีการที่ผ่านการฝึกฝนอบรมมาดีแล้ว โดยผลของการใช้ความรู้นั้นจะต้องออกมาในทางที่เป็นประโยชน์มากกว่าโทษ

การเรียนรู้ตามกระบวนการนี้ หมายรวมถึง พุทธิศึกษา พลศึกษา หัตถศึกษา และจริยศึกษา หรือกลุ่มประสบการณ์ที่เราเรียกกันว่า กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ผู้ศึกษามีความสนใจ พอใจที่จะศึกษาเรียนรู้ในศาสตร์นั้นๆ

ศิลปะศาสตร์	ทุกอย่าง	ควรเรียนรู้
จำจากครู	สั่งสม	ให้มากหลาย
ศึกษาไว้	เลี้ยงตัว	กันอดตาย
การมุ่งหมาย	ไม่รู้	ก่อนมงคล

ความเป็นผู้ฉลาดในศิลปะ

๕ ความฉลาดในศิลปะอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง
หมายความว่าอย่างไร?

คำว่า ศิลปะ โดยเนื้อหาสาระ คือการนำเอาศาสตร์
ต่าง ๆ ที่คนศึกษามาจนจัดว่ามีความรอบรู้แตกฉาน อันเป็น
ระดับของปริยัติศึกษา

ชั้นของศิลปะจึงเป็นช่วงของการปฏิบัติ หมายความว่า
นำสิ่งเหล่านั้นไปใช้ตามกรอบของขอบข่ายของวิชาเหล่านั้น
ในชั้นของการใช้ได้ใช้ดีใช้ให้เป็น ชั้นของการใช้เป็นนี้เองยัง
สามารถสืบต่องานเก่า พัฒนางานเก่า สร้างสรรค์งานใหญ่

แม้ศิลปะธรรมดา เช่นศิลปะในการปรุงอาหารชนิดใด
ชนิดหนึ่งที่ตามปกติแล้วคนทั่วไปก็ปรุงกันเป็น แต่ใครก็ตาม
ที่สามารถปรุงให้มีลักษณะกลิ่นรสสัมผัสน่ารับประทานมาก

จนกลายเป็นที่สนใจพอใจแปลงเป็นธุรกิจได้ และขยายออกไปได้กว้างขวางจนถึงระดับท้องถิ่น ภูมิภาค จนถึงระดับโลก การปรุงอาหารในลักษณะนี้ ในค้ำานเรียนรู้ก็เรียนมาด้วยกัน แต่ถ้าใครคนนั้นสามารถนำกระบวนการศึกษาเรียนรู้ ความทรงจำ การคิดค้นทดลอง สอบทานเทียบเคียงไม่ยอมหยุดอยู่กับที่ จนช่วยให้เขาประสบความสำเร็จจากคิดปะ ท่านจึงสรุปรวมว่า คิดปะนี้มีทั้งของฝ่ายผู้ครองเรือน และของนักบวช แม้การปฏิบัติตามหลักของจริยธรรม ก็มีความเป็นคิดปะอยู่ในการปฏิบัติด้วย ที่ตามปกติเรามักจะพบพระพุทธคำไว้ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมว่า

**ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม
ปฏิบัติชอบยิ่ง ปฏิบัติตามธรรม**

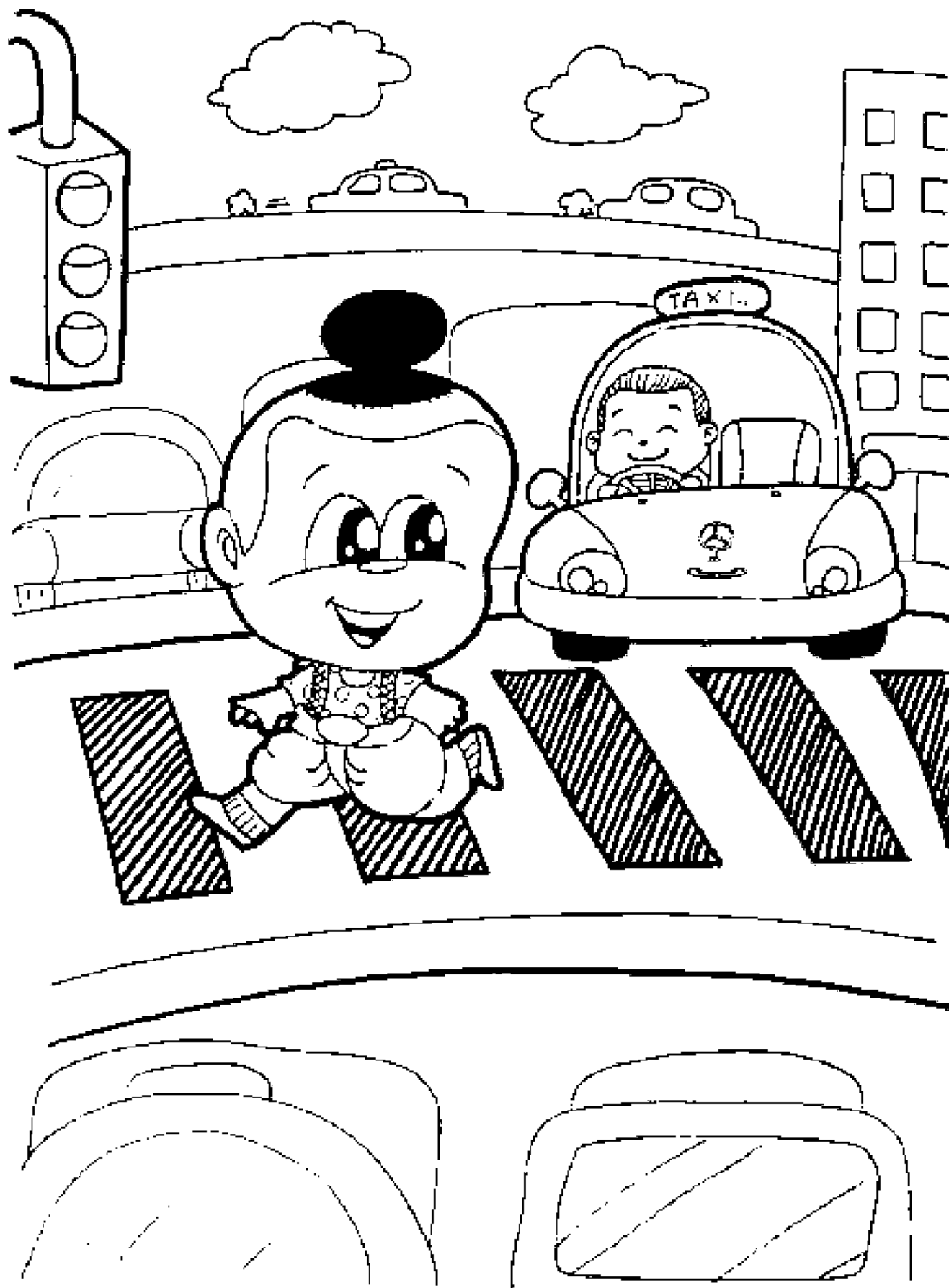
นี่ก็คือศิลป์ในการปฏิบัติธรรม ซึ่งสามารถอ่านโดยผลตามที่คุณต้องการได้เสมอ หากมีศิลป์ในการปฏิบัติ

ในขณะที่เดียวกัน แม้ในการศึกษา คนก็ต้องมีศิลป์ในการศึกษา การอ่าน การมอง การคิด ความสำเร็จของคนที่ศึกษามาในทางพุทธิศึกษา จริยศึกษา พลศึกษา ที่ประสบความสำเร็จ

สำเร็จในการใช้วิชาในสาขานั้นๆ มีความยิ่งหย่อนแตกต่างกัน
ก็มี ให้พบเห็นได้ทุกยุคทุกสมัย ศิลปะในการใช้ศาสตร์ที่มี
ความยิ่งหย่อนแตกต่างกันเป็นปัจจัยหลักประการหนึ่งที่ทำให้
ผลแตกต่างกัน ใครก็ตามที่มีความฉลาด สามารถในศิลปะ
อย่างหนึ่งหรือหลายอย่างเหนือกว่าคนอื่นเป็นอันมาก จนมี
ผลงานเป็นที่ยอมรับนับถือยกย่องของคนเป็นอันมาก ย่อมได้
ชื่อว่าประสบสิ่งที่เป็นอุดมมงคลอีกประการหนึ่ง

การมีวินัยที่ศึกษามาดีแล้ว

๙ การมีวินัยที่ศึกษาสำเหนียกมาดีแล้ว
หมายความว่าอย่างไร

คำว่า วินัย ย่อมหมายรวมถึงวินัยของคนทั้งสองกลุ่ม คือ ชาวบ้านและนักบวช มีลักษณะเป็นกฎเกณฑ์ กติกา หลักการในการอยู่ร่วมกันของสังคม ที่มีพื้นฐานในแต่ละด้าน แตกต่างกัน

วินัย ท่านจึงแปลว่า มีนัยพิเศษ มีนัยต่างๆ เป็น เครื่องมือในการฝึกกาย จาจา มีลักษณะเหมือนเส้นด้ายที่ คนนำมาร้อยดอกไม้ นานาชนิด นานาสี ให้เป็นระเบียบ เรียบร้อยสวยงาม เพิ่มคุณค่าให้สูงขึ้น การที่จะพัฒนาคนให้ เข้าถึงจุดที่เรียกว่า มีวินัยที่ศึกษา สำเหนียกดีแล้ว หรือ มีวินัยภายในตนนั้นเป็นอุดมมงคลที่ยากต่อการสัมผัส

หลักการทางศาสนา สังคม จึงมีวิธีการในการสร้างวินัย
ภายในตนด้วยวิธีการต่างๆ ในด้านสังคม

จากอดีตกาลนานไกล คติไทยเรามีแนวหนึ่งที่น่า
ศึกษาสนใจแต่ยากที่จะให้หวนคืน นั่นคืออาศัยสูตรสระน้ำ
ถูยกอ กอไม้ คือความรักความอบอุ่นที่ควรมีให้ต่อกัน นับเป็น
ฐานสำคัญมาก สำหรับสังคมมนุษย์ สัตว์ หรือแม้แต่เทพ
พรหม เพราะสรรพชีวิตต้องการความรัก ความอบอุ่น ความ
ปลอดภัย ความมั่นใจ การพักผ่อนหย่อนใจ สันทนาการด้าน
ต่างๆ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม ตามสมควร
เป็นต้น

การให้ความรักความอบอุ่นต่อกัน จนถึงพร้อมที่จะ
โอบอุ้ม ค้ำครอง บัองกันคนที่ใกล้ชิดกับตน อันมีลักษณะ
เหมือนสระน้ำ ซึ่งมีคุณสมบัติเย็น ขจัดสิ่งสกปรก เชื่อมต่อสิ่ง
ที่แยกจากกัน ทำลายสิ่งที่เกาะกุมกันสามารถแทรกซึมเข้าไป
ในส่วนต่างๆ และคงสภาพตนเองไว้ได้ ตามสถานที่ที่ตน
เข้าไปอาศัยอยู่

จากสระน้ำ คือความรัก ความอบอุ่นที่มีให้แก่กัน

กลายเป็นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การยกย่อง สรรเสริญ ให้
รางวัลแก่คนที่ทำตนเป็นคนดี เพราะการยกย่องในลักษณะนี้
มักจะยุติลงด้วยความยุติธรรม เทียงธรรม เป็นธรรม เพราะ
ฐานใจที่เป็นความรู้สึกต่อคนที่ตนยกย่อง คือความรัก ความ
เมตตา ความหวังดี ที่สรุปรวมเป็นความเป็นมิตรประเภท
ที่เรียกว่า กัลยาณมิตร จากฐานของความรัก ความอบอุ่น
จนออกมาเป็นการยกย่อง สรรเสริญ ด้วยเมตตาจิต ทำให้
มีความคิดคำนึงเห็นคุณค่าความดีของท่านผู้นั้น

ความรู้สึกยอมรับนับถือสถานะของท่าน ในฐานะของ
บัณฑิตและคนที่ควรบูชา จะมีความหนักแน่นมากยิ่งขึ้น
จนบางครั้งบางคราวแม้ท่านจะตำหนิตลงโทษ โดยพิสุจน์ได้ว่า
ทำลงไปด้วยความเมตตา หวังดีที่จำเป็นต้องใช้ แบบหมอบ
ต้องผ่าตัดคนไข้แม้จะต้องผ่านความเจ็บปวดบ้าง แต่โอกาส
ข้างหน้าก็คือการหายจากโรค

หลักการตรงนี้ คือหลักการของการบริหาร การ
ปกครองคนในฐานะของความเป็นหน่วยแห่งสังคม จาก
ครอบครัวเป็นต้นไป จำเป็นต้องมีหลัก คือ

- คำหิคนที่ควรตำหนิ เมื่อเขามีการกระทำที่ควรตำหนิ
- ยกย่องคนที่ควรยกย่อง เมื่อเขามีการกระทำที่ควรแก่การยกย่อง
- ให้ความเคารพนับถือแก่ผู้ที่ควรเคารพนับถือ เมื่อเขามีการกระทำที่ควรแก่การเคารพนับถือ

วิธีการเหล่านี้ เป็นวิธีการที่สอดคล้องกับพื้นฐานอันเป็นคุณิภาวะของคน ช่วยให้พร้อมที่จะทำความดีตามพื้นฐานของคนที่แตกต่างกัน อันสรุปรวมเป็นการทำความดีแบบเล็กๆ กับการทำความดีแบบผู้ใหญ่ จากจุดหลักสองจุดนี้ก็นำไปสู่การแยกย่อยในแต่ละกลุ่มอีกมาก ที่ตามปกติคนส่วนมากจะทำความดีแบบเล็ก คือทำความดีเพราะกลัวสรุปรวมเป็นกัลลวการจะถูกตำหนิลงโทษกับกลัวว่าถ้าไม่ทำตนจะไม่ได้ลาภ ยศ ธรรมเสริญ จากสังคม

จากฐานตรงนี้เองเราจึงพบว่า สังคมไทยเรามีแนวในการเสริมสร้างวินัยภายในตนของคนในสังคม โดยอาศัยพื้นฐานจากความกลัว และจากความกลัวนั้นพึงสังเกตว่า

จะสืบเนื่องมาจากความไม่รู้ ความไม่ชัดเจน ความเคลือบแคลงสงสัย ไม่แน่ใจในฐานะของสิ่งเหล่านั้น

ความกลัวในลักษณะนี้ สามารถใช้สร้างวินัยภายในคนให้เกิดขึ้นได้ในรูปของการเกาะอิงอยู่กับสิ่งที่ตนรู้ไม่ชัดเจน และมีความกลัวเป็นฐานอยู่

ข้อนี้สืบเนื่องมาจากคนเราเกิดมาจากอวิชชา คือ ความไม่รู้ ความกลัวเอง จึงแยกไม่ออกจากความไม่รู้อบรมใดที่คนยังมีความไม่รู้ในสิ่งนั้นๆ ความกลัวก็คงมีอยู่ควบนั้น

สังคมไทยในอดีตได้ให้ความรู้แก่คนของตนว่า “ไม่ว่าเราจะทำอะไรก็ตาม จะมีคนคอยจดจาริกการกระทำเหล่านั้นเอาไว้ ถ้าใครทำชั่วจะมีการจดจาริกไว้ในหนังสือบัญชี แต่ถ้าใครทำความดีก็จะจดจาริกไว้ในแผ่นทองคำ”

จากข้อความเพียงเท่านี้ สำหรับคนที่ไม่รู้หรือรู้ไม่ชัดเจนในเรื่องนรก สวรรค์ พญายม และมีความรักศักดิ์ศรีของตนพอสมควร ย่อมอาศัยความกลัวกับความรักศักดิ์ศรีงัดเว้นความชั่ว ประพฤติความดี เพื่อให้ชื่อของตนได้รับ

การจลาจลไว้บนแผ่นดินทองคำ

เมื่อกาลเวลาผ่านไป เต็มๆ เต็มโตขึ้น มีประสบการณ์มากขึ้น ท่านก็ยังคงอาศัยความเชื่อ ความกลัวที่มีอยู่ภายในจิตลึกๆ ของพวกเขาเป็นเครื่องมือในการสร้างจิตสำนึกขึ้นต่อไปอีกว่า “คนเราไม่ว่าจะทำดีหรือชั่วก็ตาม พฤติกรรม การกระทำเหล่านั้นจะอยู่ในสายตาการรู้เห็นของเทพบุตร เทพธิดา ผู้ที่มีหุทธิพิย์ ตาพิย์ทั้งสิ้น” ซึ่งหมายความว่าหารอดพ้นจากการรับรู้ของท่านเหล่านั้นไม่ ไม่ว่าจะทำที่ไหน โดยใคร เมื่อใดก็ตาม คติไทยอาศัยแนวความเชื่อตรงนี้เอง สร้างจิตสำนึกในรูปของความละอาย และความมั่นใจในความดีที่ท่านทำไว้ดังนี้

พร้อมที่จะทำความดีละเว้นความชั่ว เพราะสำนึกว่าเมื่อตนได้ทำอะไรลงไปแล้ว ถ้าเป็นความดีแม้คนไม่เห็นผีสง เทวดาก็เห็น รับรู้เป็นประจักษ์พยานให้แก่ตนได้อยู่แล้ว ถ้าคิดจะทำความชั่วยกั้กระตุ้นจิตสำนึกห้ามใจตนเองเอาไว้ว่า อาย ผีสง เทวดาเขา ด้วยสำนึกเพียงเท่านั้น หากไม่มีแรงช่วยยั้งยั้งจนมากนัก คนก็สามารถรักษาตนเองให้อยู่ในระเบียบวินัยได้

โศคตปปะ สะคังกลัวต่อตัวบาป อากาของบาป ผล
ของบาป และความทุกข์อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการทำบาป
แล้วเป็นคนไม่ทำบาป ทำแต่ความดีเป็นปกติ ไม่ว่าจะยกย่อง
สรรเสริญ หรือไม่ก็ตาม

การเสริมสร้างวินัยในทางพระพุทธศาสนานั้น พระ
พุทธเจ้าทรงวางไว้ในรูปของศีล วินัย ทุกรูปเป็นวินัยของ
คนสองกลุ่มตั้งกล่าวแต่โดยเนื้อหาสาระแล้วเป็นเรื่องเดียวกัน
คือการยอมรับนับถือ สถานะ สิทธิ เสรีภาพของคน สัตว์
และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเขา ที่ล้านวนศาสนาท่านใช้คำว่า
ตนกับสิ่งที่เกี่ยวข้องด้วยตน กำหนดเป็นรูปแบบขั้นตอน
ของการศึกษาปฏิบัติ และพัฒนาตนไปตามลำดับ

จากบทบัญญัติของพระวินัยที่เป็นลายลักษณ์อักษร
มีคนคอยกำกับสอดส่องให้ปฏิบัติตามบทบัญญัติเหล่านั้น
ใครฝ่าฝืน ไม่ปฏิบัติตามจะต้องถูกตัดสินลงโทษ จนวินัย
ระดับศีลที่แม้จะเป็นลายลักษณ์อักษร แต่คนที่รักษาต้องอาศัย
สำนึกรับผิดชอบในศีลที่ตนรักษา เพราะการละเมิดศีลจะ
ไม่มีอาชญาสำหรับลงโทษโดยตรงอย่างกฎหมายของบ้านเมือง

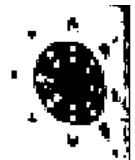
จนถึงวินัยภายในจิตสำนึก

อาจจะเป็นเจตน์จำนงในรูปของสัจยาศิษฐาน ที่คนเหล่านั้นตั้งไว้ด้วยตนเองว่า จะประพฤติกระทำความดีอย่างนั้นอย่างนี้ แม้จะไม่มีใครรับรู้ ยกย่องสรรเสริญ หรือดงโทษ ก็มีความพร้อมที่จะรักษาสัจยาศิษฐานนั้นเอาไว้ยิ่งชีวิต

ความคิดเช่นนี้ที่ดำเนินไปได้ อาจจะตระหนักในบาปบุญคุณโทษ ประโยชน์ ไม่ใช่ประโยชน์ หรือตระหนักว่านั่นคือความดีที่ตนต้องทำ หรือคือความชั่วที่ต้องละเว้นก็ตาม อภการเหล่านี้ได้ชื่อว่า มีวินัยที่ศึกษาสำเหนียกมาดีแล้วตามลำดับ ที่ปัจจุบันนี้มักใช้คำว่า มีวินัยในตนเองจนสามารถเคลื่อนไหวในกรอบของวินัยโดยอัตโนมัติที่เราอาจเรียกเสียใหม่ว่าผู้ดี หรือผู้ที่มีความเป็นผู้ดีอยู่เสมอก็ได้

มงคลสามประการนี้ จัดว่ามีความสำคัญที่สุดที่จะเป็นฐานหลักให้คนที่ไม่คบคนพาด คบบัณฑิต บุรุษคนที่ควรบูชา และอยู่ในประเทศอันเหมาะสมต่อพัฒนาการในค่านั่น ส่วนหนึ่งเป็นแรงสนับสนุนของบุญที่ทำได้ในกาลก่อน ทำให้สามารถตั้งตนไว้ชอบได้

เราพูดถึงคนดีหรือคนที่ตั้งตนไว้ในทางที่ชอบว่า มีความรู้ดี มีความคิดดี มีความสามารถดี และมีความประพฤติดี หรืออาจจะพูดว่าเป็นคนมีความรู้ความประพฤติดี ที่สำนวนทางศาสนา เรียกว่าสมบูรณ์ด้วยวิชาและจรณะ อันเป็นคนประเภทที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ ความว่า

ในหมู่ที่คนยังรังเกียจกันด้วยชาติ โศคร กษัตริย์ เป็นผู้ประเสริฐที่สุด แต่ท่านที่สมบูรณ์ด้วยความรู้ และจรณะ คือความประพฤติ เป็นผู้ประเสริฐสุดในหมู่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

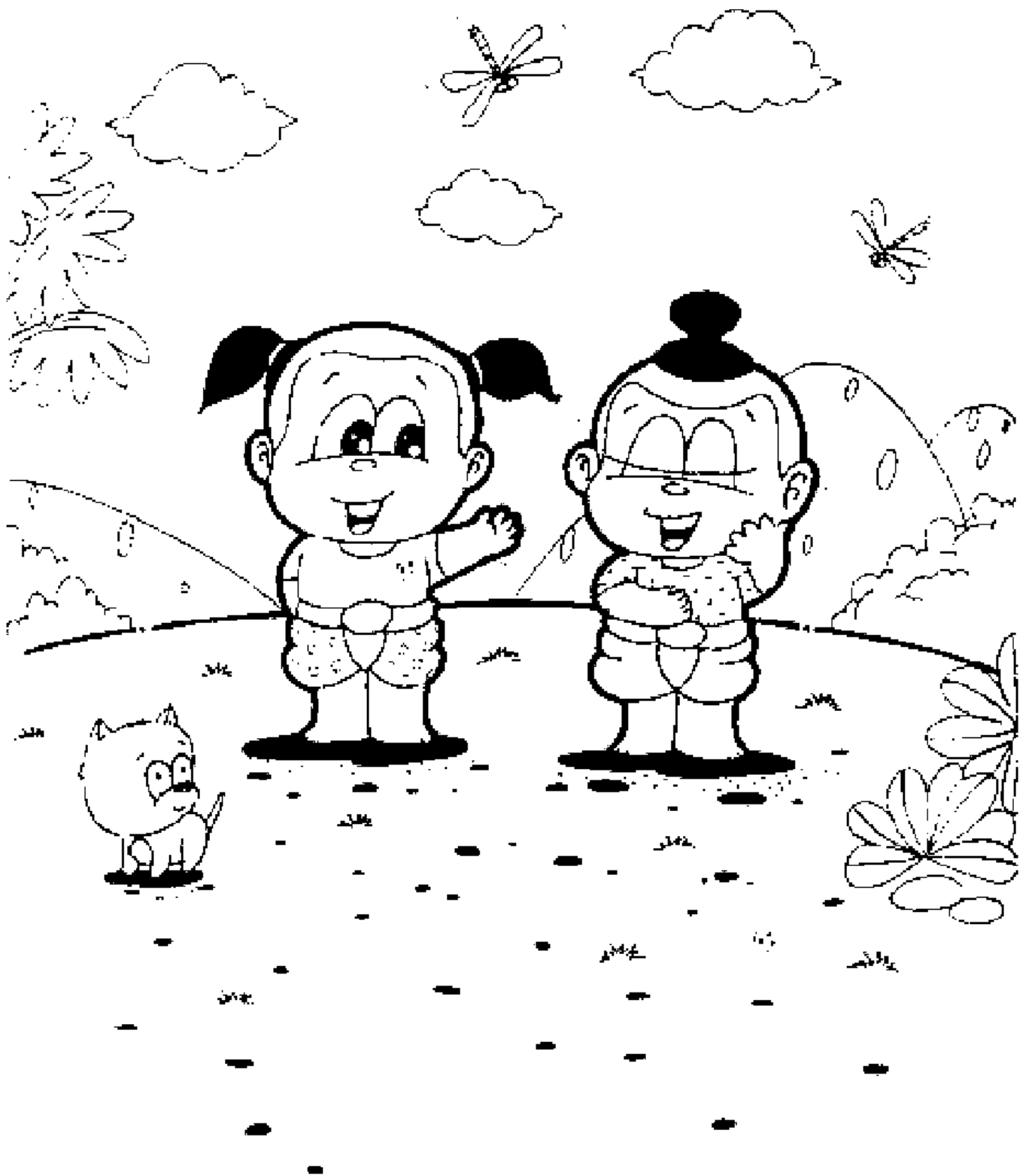
มงคลสามประการนี้ คือการศึกษาศดับทวีปึงมาก ความฉลาดในศิลปะและมีวินัยที่ศึกษาสำเหนียกมาดีแล้ว เมื่อก่อร่างโดยเนื้อหาสาระ คือการพัฒนาตนของคนจากปัจจัยเสริมต่างๆ ข้างต้น จนสามารถตั้งตนไว้ในทางที่ชอบ ได้ด้วยคุณธรรมหลัก ๒ ประการ คือ

มีความรู้ดี ได้แก่ การศึกษาศดับทวีปึงมาก ความเฉลียวฉลาดในศิลปะ

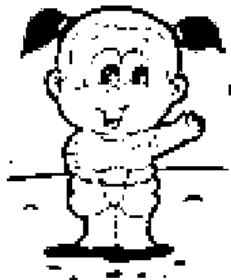
การมีความประพฤติดี คือมีวินัยในตนเองที่กล่าว
โดยเนื้อหาสาระ คือการมีคุณธรรมเป็นหลักในการนำชีวิต
ช่วยให้เป็นคนมีความประพฤติดี

มงคลเหล่านี้ที่จะกล่าวในโอกาสต่อไปนั้นพึง
สังเกตว่า เป็นการกระจายความรู้คู่คุณธรรมของเขาออกไป
จากจุดย่อย คือการคุ้มครองตนเอง ครอบครัว สังคม จน
บรรลุประโยชน์สูงสุดตามลำดับ

การพูดวาจาที่เป็นสุภาษิต

๕ คำเช่นไรได้ชื่อว่า คำที่เป็นสุภาษิต?

คำสุภาษิต คำพูดที่ดี คำพูดที่งาม คำพูดที่ง่ายสำหรับคนดี ที่จะพูดคำพูดเช่นนั้น การพูดวาจาเป็นสุภาษิตจึงเป็นการสะท้อนความรู้คู่คุณธรรมของท่านผู้นั้นออกมาให้ปรากฏทางวาจาของตนผ่านเข้าหูคนอื่นเท่านั้น ทรายใตที่พื้นฐานทางความรู้คู่คุณธรรมของท่านยังคงดำรงอยู่ คำสุภาษิตก็พร้อมที่จะหลั่งไหลออกมาจากปากของท่านผู้นั้นตลอดกาลยาวนานของชีวิต

การพูดคำที่เป็นสุภาษิต หากจะมองย้อนกลับที่ท่าทีของผู้พูดต่อผู้ฟัง ท่านบอกว่า ต้องเป็นเมตตาวาจา คือวาจาที่กล่าวออกไปจะต้องมาจากความรู้คู่เมตตาต่อผู้ที่ตนพูดด้วย หรือจะเป็นผู้ที่เราพูดถึงเขา

กรอบของคำว่าสุภาษิต สามารถมองเห็นได้เป็น ๓ ระดับ คือ

ระดับการงดเว้น หมายถึง

๑. งดเว้นจากการพูดในสิ่งที่ไม่เป็นความจริง อันเป็นความจริง ระดับประสาธสัมผัส คือการเห็น การได้ยิน การทราบ และการรู้ของคน อันเป็นการพูดเกินความจริง จากที่ตนสัมผัส หรือปกปิดกลบเกลื่อนความจริงบางอย่างไว้ ไม่พูดให้ครบถ้วนกระบวนการในท่านที่เป็นเนื้อหา

๒. งดเว้นจากการใช้ถ้อยคำอันจะนำไปสู่ความแตกแยก ร้าวฉาน ด้วยการทำลายคนที่สามัคคีกัน บั่นทอนความสามัคคี หรือบ่อนทำลายซึ่งกันและกันไม่ให้เกิดความสามัคคีที่ท่านเรียกกรวมว่างดเว้นจากวาจาต่อเสียด

๓. งดเว้นจากการกล่าวคำหยาบ อันเกิดจากอกุศลเจตนา ต้องการให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ที่ตนพูดด้วยหรือพูดถึง และงดเว้นจากการพูดคำที่ไร้สาระประโยชน์ คนพูดก็เสียเวลาและความดี คนฟังก็เสียเวลา ทั้งไม่ได้สิ่งดีงามอะไรจากการฟังคำพูดในลักษณะนั้นๆ

ระดับการพูดวาจาที่เป็นสุภาสิต

คือพูดแล้วดี พูดแล้วงาม พูดง่ายสำหรับคนที่มีพื้นฐาน
ดีงาม คนดีหรือผู้ดี แบบอย่างของคนที่ดีพูดในลักษณะนี้
ก็คือบัณฑิต หรือคนที่ควรบูชา เพราะท่านตั้งตนไว้ในทาง
ที่ชอบแล้วนั่นเอง

กรอบของความดีงามที่ควรพูด คือการพูดคำที่เป็น
ความสัตย์ ความจริงตามประสาตมัตถ์ คือพูดไปตามที่เรา
ได้เห็น ได้ยิน ได้ทราบ ได้รู้มาอย่างไรก็พูดไปตามนั้น ไม่มี
การเสริมความจนเกินจริง และไม่มีการอำความจนความจริง
ขาดหายไป พูดแต่คำที่เป็นการส่งเสริมสามัคคี กระชับความ
สามัคคี และประสานสามัคคี ตามสมควรแก่กรณีของคณะ
บุคคลที่ตนต้องพูดด้วยและพูดถึง ในขณะนั้น พูดคำที่ไพเราะ
อ่อนหวาน สบายหู สบายใจ เมื่อได้ฟังโดยตนเองคงความ
รู้สึกเมตตาต่อคนฟังไว้อย่างหนักแน่นมั่นคง

ทั้งนี้เพราะว่าการพูดในแนวนี้บางครั้งข้อความที่
เปล่งออกมาอาจจะไม่ไพเราะเท่าที่ควรจะเป็น แต่กลับเป็น
ยาขมที่จำเป็นต้องดื่มเพื่อรักษาโรคร้ายบางชนิด คนใช้ก็ต้อง

กรอบของคำว่าสุภาวศิ สามารถมองเห็นได้เป็น ๓ ระดับ คือ

ระดับการงัดเว้น หมายถึง

๑. งัดเว้นจากการพูดในสิ่งที่ไม่เป็นความจริง อันเป็นความจริง ระดับประสาทสัมผัส คือการเห็น การได้ยิน การทราบ และการรู้ของตน อันเป็นการพูดเกินความจริง จากที่ตนสัมผัส หรือปกปิดกลบเกลื่อนความจริงบางอย่างได้ ไม่พูดให้ครบถ้วนกระบวนการความในคำที่เป็นเนื้อหา

๒. งัดเว้นจากการใช้ถ้อยคำอันจะนำไปสู่ความแตกแยก วิวาทัน ด้วยการทำลายคนที่สามัคคีกัน บั่นทอนความสามัคคี หรือบ่อนกันขัดขวางไม่ให้เกิดความสามัคคีที่ท่านเรียกรวมว่างัดเว้นจากวาจาต่อเสียด

๓. งัดเว้นจากการกล่าวคำหยาบ อันเกิดจากอกุศลเจตนา ต้องการให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ที่ตนพูดด้วยหรือพูดถึง และงัดเว้นจากการพูดคำที่ไร้สาระประโยชน์ คนพูดก็เสียเวลาและความดี คนฟังก็เสียเวลา ทั้งไม่ได้สิ่งดีงามอะไรจากการฟังคำพูดในลักษณะนั้นๆ

ระดับการพูดวาจาที่เป็นสุภาษิต

คือพูดแล้วดี พูดแล้วงาม พูดง่ายสำหรับคนที่มีพื้นฐาน
ดีงาม คนดีหรือผู้ดี แบบอย่างของคนที่ดีพูดในลักษณะนี้
ก็คือบัณฑิต หรือคนที่ควรบูชา เพราะท่านตั้งตนไว้ในทาง
ที่ชอบแล้วนั่นเอง

กรอบของความดีงามที่ควรพูด คือการพูดคำที่เป็น
ความสัตย์ ความจริงตามประสาตสัมมัต คือพูดไปตามที่เรา
ได้เห็น ได้ยิน ได้ทราบ ได้รู้มาอย่างไรก็พูดไปตามนั้น ไม่มี
การเสริมความจนเกินจริง และไม่มีการอำความจนความจริง
ขาดหายไป พูดแต่คำที่เป็นการส่งเสริมสามัคคี กระชับความ
สามัคคี และประสานสามัคคี ตามสมควรแก่กรณีของคณะ
บุคคลที่ตนต้องพูดด้วยและพูดถึง ในขณะนั้น พูดคำที่ไพเราะ
อ่อนหวาน สบายหู สบายใจ เมื่อได้ฟังโดยตนเองคงความ
รู้สึกเมตตาต่อคนฟังไว้อย่างหนักแน่นมั่นคง

ทั้งนี้เพราะว่าการพูดในแนวนี้บางครั้งข้อความที่
เปล่งออกมาอาจจะไม่ไพเราะเท่าที่ควรจะเป็น แต่กลับเป็น
ยาขมที่จำเป็นต้องดื่มเพื่อรักษาโรคร้ายบางชนิด คนไข้ก็ต้อง

เจ็บปวดบ้าง โดยมีการหายจากโรคที่รอคอยอยู่ข้างหน้า และพูดคำที่คนฟังได้สาระประโยชน์จากการฟังในขณะนั้นๆ ทั้งตนเองก็ได้เป็นคนพูดดีมีวาจาเป็นสุภาสิต

ศิลปะในการสื่อสารทางวาจา

ข้อนี้ฟังสังเกตว่า คำพูดแม้จะดีแต่ก็มีลักษณะเหมือนยา ไซ้ว่าจะใช้รักษาโรคได้สารพัดไม่ ปัญหาสำคัญคือ โรคอะไร สมมติฐานของโรคมมาจากไหน วางยาอะไร และวางยาอย่างไร โดยเนื้อหาสาระในการพูดจะต้องมองคนฟัง เรื่องที่จะพูด และศิลปะในการพูดเรื่องนั้นๆ ซึ่งเรื่องที่จะนำมาพูด จะต้องมองดูว่าเรื่องนั้นเป็นเรื่องจริงไหม เป็นกรรมใหม่ เป็นประโยชน์ใหม่ คนฟังไปแล้วจะมีความพอใจไหม กาดสถานที่ที่จะพูด ข้อความเช่นนั้น เหมาะสมไหม

นั่นคือการนำเอาศิลปะที่ศึกษามาจนมีความเฉลียวฉลาดในศิลป์อันหมายรวมถึงศิลปะที่รวมเรียกว่า วาทศิลป์ เป็นการแสดงออกมาให้สอดคล้องกับกรณีของคนและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเขาและเราในขณะนั้น

ศิลปะในการพูด จึงได้รับการกล่าวขวัญมาก เช่น

ปากเป็นเอกเหมือนเสกมนต์ให้คนเชื่อ

ฉลาดเหลือวาจาปรีชาฉาน

จะกล่าวถ้อยร้อยคำไม่รำคาญ

เป็นรากฐานเทอดคนพันลำเค็ญ

อันอ้อยตาลหวานดั้นแล้วสิ้นซาก

แต่ลมปากหวานหูไม่รู้หาย

ที่สำคัญก็คือ การพูดเป็นการสะท้อนคุณภาพของ
ผู้พูดออกมาว่า เขาเป็นคนดีหรือไม่ดี หรือเขาเป็นคนมีวินัย
ในตนเองที่สามารถดำรงตนอยู่ในทางที่ชอบหรือไม่ ดังนั้น
วาจาที่เป็นสุภาษิต จึงเป็นพัฒนาการในเรื่องของความมีวินัย
และความฉลาดในศิลปะของแต่ละคน ออกมาในรูปของมี
เมตตาต่อตนเอง คนอื่นเป็นเรื่อใจ แล้วเปล่งวาจาออกไปใน
รูปของคนที่พูดได้ พูดดี พูดเป็น มีศิลปะในการพูด จนเป็น
คนพูดชอบตามหลักของสัมมาวาจา อันเป็นอริยมรรคระดับ
ศีล วินัยที่สำคัญคือ การพูดจาดีต่อกันนั้นเป็นสะพานเชื่อม

ต่อระหว่างเรากับคนอื่น ความล้มเหลว หรือความสำเร็จ
มากน้อย ล้วนสืบเนื่องมาจากการใช้วาจาติดต่อกันใน
ขณะนั้นๆ เป็นสำคัญ กติไทยเราจึงเน้นย้ำไว้ว่า

เป็นมนุษย์สุคนิยมเพียงลมปาก
จะได้ยากโหยหิวเพราะชีวหา
หากพูดดีมีคนเซาเมตตา
จะพูดจางพืเพราะให้เหมาะสมความ

มงคลชุด ๔

การเลี้ยงดูมารดาบิดา

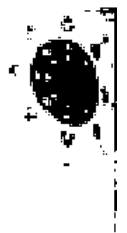
การสงเคราะห์บุตรธิดา

การสงเคราะห์ภรรยา

การไม่ทำการงานให้คั่งค้างอาภูล

การเลี้ยงดูมารดาบิดา การสงเคราะห์บุตรภรรยา
และ การไม่ทำการงานให้คั่งค้างอาภูล ถ้วนเป็นอุดมมงคล

มงคลชุดนี้ก็เป็นที่เป็นเช่นเดียวกับเรื่องวาจา คือเป็นจุด
เชื่อมโยงเรากับคนอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกันทางครอบครัว
ที่จะต้องอาศัยพื้นฐานของความรักใคร่ผูกพันกันเป็นพิเศษ
ที่สรุปรวมแล้วก็คือหลักการอันเป็นศาสตร์ศิลป์ในการบริหาร
คนและงาน หรือหลักการในการครองคน ครองงาน นั่นเอง

ถ้าจะถามว่าใช้อะไรมาเป็นเครื่องมือในการบริหาร และการปกครองที่สามารถกระจายออกไปเป็นการโอบอุ้ม ค้ำครองป้องกัน ทั้งงานและคน เมื่อตรงนี้เป็นธรรมะ คือหน้าที่ ที่คนจะต้องมีต่องาน และคนซึ่งใกล้ชิด ยิ่งพื้นฐานที่ใช้การ มองคนมองงาน ก็คือความรัก ความเมตตา อีกเช่นเคย และเครื่องมือที่นำมาใช้เป็นหลักก็คือความรู้ กิเลส และ ความมีวิญญ์ในตนเองของแต่ละคนนั่นเอง

พ่อและแม่

สู้ลำบาก

ยอมอดอดยาก

ถ้าลูกได้

มีคุณ

หาเลี้ยง

เพื่อลูก

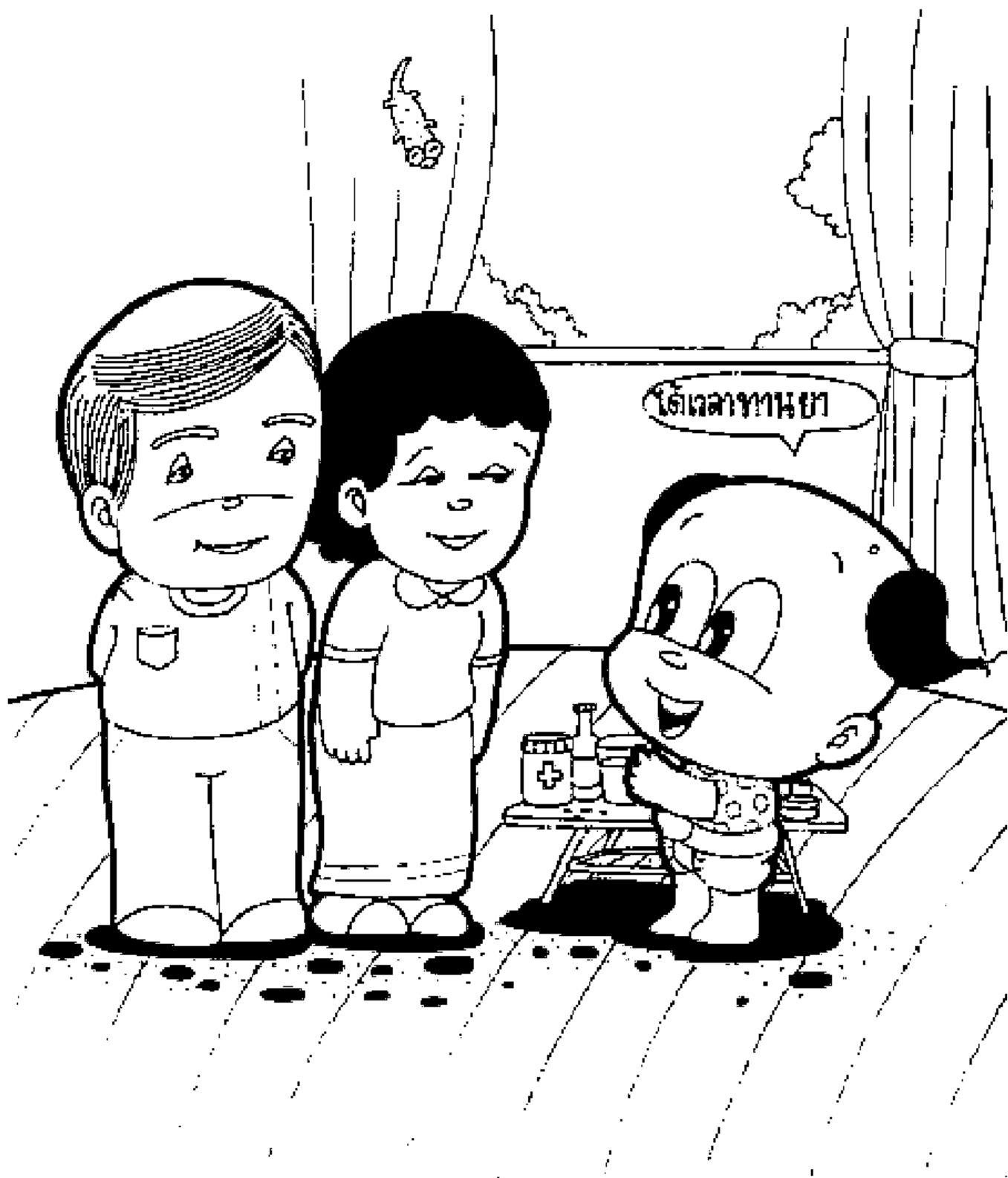
ตอบแทน

กับลูกมาก

จนโตใหญ่

อยู่ร่ำไป

ก่อมงคล

การเลี้ยงดูมารดาบิดา

๓ การเลี้ยงดูมารดาบิดาสำคัญอย่างไร?

ความรู้ประการแรกที่ต้องมีและพัฒนาจนสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างต่อเนื่องก็คือ การรู้จักบุญคุณของบุพพการี ในที่นี้หมายถึงมารดาบิดา เพราะเป็นการพูดถึงมงคลระดับครอบครัว มารดาบิดานั้น พระพุทธเจ้าทรงยกย่องไว้สูงระดับเดียวกับพระพุทธเจ้า คือเป็นพระอรหันต์สำหรับถูกแต่ละคน การทำดีต่อมารดาบิดาจึงเป็นทั้งบุญและคุณต่อตนเองและท่านทั้งสอง

ชาวพุทธเรากันเคยกับการเรียกขานสถานะของมารดาบิดาเป็นพระอรหันต์ เป็นอาจารย์คนแรก เป็นพรหม เป็นผู้ให้กำเนิด เป็นผู้บังเกิดเกล้า เป็นมิตรภายในเรือน เป็นต้น อันเป็นการมองแบบสะพานเชื่อมโยงระหว่างเรากับท่าน ที่ไม่อาจแยกจากกันได้ ท่านองเราไม่อาจแยกความร้อน

จากไฟ แยกความเย็นออกจากน้ำ ได้นั่นเอง

พ่อ แม่ ลูก จึงเป็นสมหทัยใจของกันและกัน ในรูปที่
ไม่มีท่านก็ไม่มีเรา การที่มีเราได้ก็เพราะมีท่าน สรรพชีวิต
สามารถขาดอะไรต่อมิอะไรได้มาก แต่ความเป็นชีวิตไม่อาจ
แยกบุตรออกจากมารดาบิดาได้ การมองท่านในรูปของผู้
บังเกิดเกล้า คือบังเกิดเรามาให้มีอาการครบ หรือแม้ไม่ครบ
๓๒ ประการ เพียงอย่างเดี๋ยวนี้ ก็สามารถสร้างสำนักกตัญญู
กตเวทী จนพัฒนาตนเป็นลูกที่ดีของครอบครัวได้แล้ว

ในทางพระพุทธศาสนา ได้แสดงความจริงที่เป็น
ธรรมชาติ ธรรมดาไว้ว่า หากคนหนึ่งจำเป็นต้องเลือกระหว่าง
การไม่มีลูก มีลูกแต่ตายไปในวัยเยาว์ และมีลูกแต่ลูกกลับ
เป็นคนเลว ตามว่าใน ๓ ข้อนี้ หากจำเป็นต้องเลือกเพียง
อย่างเดี๋ยวแล้ว คนส่วนมากจะเลือกข้อใด ส่วนมากจะตอบ
การไม่มีลูกเพราะจะมีทุกข์น้อยกว่า

ขณะเดียวกันท่านจำแนกบุตรออกเป็น ๓ ประเภท
ด้านความประพฤติ อันเป็นภาพสะท้อนของความรู้ ความ
ประพฤติ และคิดปะในการใช้ความรู้ ความประพฤติในระดับ

อุ้งหย่อนแตกต่างกัน คือ

อวชาตบุตร ถูกที่เถิดมา มาตราฐานต่ำกว่าตระกูล
ครอบครัว มีพฤติกรรมกระทำในทางบันทอนริครอบ
ความดีความงามของตนเอง ครอบครัว ตระกูลวงศ์

อนุชาตบุตร ถูกที่เถิดมาโดยพื้นฐานพอสมควรที่จะ
ดำรง รักษาตนเอง ครอบครัว ตระกูลวงศ์ ให้ดำรงอยู่อย่าง
ที่เคยสืบต่อกันมา

อภิชาตบุตร อันเป็นบุตรสุดยศของบุตรธิดาที่เกิด
มาสร้างสรรค์ พัฒนา ยกฐานะของตนเอง ครอบครัว
ตระกูลวงศ์ ให้โดดเด่นในด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายด้าน
เป็นลูกในฝันของครอบครัวทั้งหลายในโลกนี้ ตามที่พูดกันว่า
มีลูกดีเป็นศรีสง่าหน้า ญาติวงศ์พงศ์พลาพลยผ่องใส

ทั้งนั้น การบำรุงรักษามารดาบิดา จึงเป็นภารกิจ
ประหนึ่งของลูกสองประเภทหลัง อันแสดงว่าคนเหล่านั้นมี
สำนึกที่ถอบปรด้วยความกตัญญูกตเวทิต่อมารดาบิดา มีความ
สำนึกถึงภารกิจที่ตนจะต้องทำหน้าที่ของลูกในฐานะที่เป็น

บุญทั่วและเป็นคุณแก่ตน หรือคนอื่น นั่นคือการเป็นแบบอย่าง
ของคนผู้ไปดีทั้งหลาย

ภารกิจในการอุปฐากรุกบํารุงมารดาบิดา เป็นที่น่า
สังเกตว่า หากเรามองที่หลักอันพระพุทธเจ้าคำรัสตรัสสอน
จะเห็นว่า ทรงแสดงหน้าที่หลักไว้ ๕ ข้อเท่านั้น คือ

๑. ท่านเลี้ยงมาแล้วต้องเลี้ยงท่านตอบ ให้มีความสุขกาย
สบายใจต่อท่าน
๒. แบ่งเบาภารกิจภาระงานของท่าน ทั้งรับใช้ และ
ทำหน้าที่แทนท่าน
๓. ดำรงวงศ์สกุล นั่นคือ การทำตนเป็นลูกประเภท
อนุชาตบุตร ดังกล่าวมาแล้วเป็นอย่างน้อย
๔. วางตน ทำตนให้เหมาะสมแก่ฐานะทายาทของ
ตระกูล ทั้งระดับของการรักษาตระกูล และการ
พัฒนาตระกูลวงศ์ตามภารกิจของลูก ๒๐ ประเภท
หลัง
๕. ยามมารดาบิดาท่านทำกาลกิริยาตาย ก็จัด
การบำเพ็ญกุศลศพท่านตามสมควรแก่กรณี

แรงแห่งความกตัญญูกตเวทิต์นี้ เมื่อคนสามารถแสดง
มาได้ดังกล่าว เป็นประโยชน์ในการสืบสานสิ่งดีงามของโลก
คือความเป็นคนกตัญญูกตเวทิต์ที่เอาไว้ ตนเองได้ทำหน้าที่
ปฏิบัติตนเป็นลูกกตัญญูตามแนวทางของบัณฑิต และที่
สำคัญคือสามารถทำตนเป็นแบบให้แก่อนุชนของตนและ
คนที่ได้พบเห็น สามารถยึดถือเป็นแบบในการดำรงชีวิตต่อๆ
กันไปได้ตามลำดับ

ตั้งใจเรียนนะลูก

การเลี้ยงบุตรธิดา

๕ บุตรธิดาเลี้ยงดูอย่างไร?

ภารกิจนี้คือหน้าที่ตามธรรมชาติของสิ่งมีชีวิต แสดงว่า
ตามปกติแล้วคนก็มีคุณธรรม คุณสมบัติเหล่านี้อยู่ อันเป็นการ
แสดงออกตามสัญชาตญาณของความรักของพ่อแม่ที่มี
ต่อลูก แต่เนื่องจากเป็นการเลี้ยงดูด้วยสำนึกจิตวิญญาณของ
ความเป็นพ่อแม่ ซึ่งฐานใจที่สำคัญจริงๆ ก็คือ ความรัก ความ
เมตตาที่พ่อแม่มีต่อลูก ความรอบรู้ที่จำต้องมีเพื่อรู้จักวิธีการ
ในการเลี้ยงดู รักษาลูก จัดว่านับเป็นศิลปะประการหนึ่งที่จะ
ต้องมีการศึกษา สะสมประสบการณ์ในการทำหน้าที่ของพ่อแม่
ที่ทรงคุณภาพ

สำนึกในการเลี้ยงดูบุตรธิดา นั้นมีฐานมาจากความรัก
ความเมตตาต่อบุตรธิดาที่จะต้องมีความรู้ เข้ากำกับในการทำ

หน้าที่ตรงนี้ ที่พระพุทธเจ้าทรงสรุปเป็นรูปหน้าที่ของมารดาบิดาไว้ ๕ ประการ

๑. ห้ามปราม แนะนำสั่งสอนไม่ให้ถูกทำความชั่ว

๒. ฝึกปรืออบรม แนะนำ สั่งสอนด้วยสารพัดวิธี ให้ถูกเป็นคนดี อย่างน้อยก็ระดับของอนุชาตบุตร

๓. ส่งเสริมสนับสนุนให้ถูกมีการศึกษา เถ่าเรียนศิลปวิทยา ให้เต็มตามกำลังความสามารถ กล่าวคือมุ่งเน้นให้เป็นคนมีความรู้ ความคิด ความสามารถดี และมีคุณธรรมมากพอต่อการครองตนเอง อย่างน้อยระดับมีวินัยภายในตน

๔. จัดให้มีครอบครัวตามสมควรแก่เวลา โอกาสอันสมควร

๕. มอบทรัพย์สมบัติให้เพื่อเป็นมรดกในการตั้งตัวการครองชีวิต รับผิดชอบครอบครัวของตนในโอกาสต่อไป

การเลี้ยงดูบุตรธิดานั้น ความรักความเมตตา อันเป็นฐานหลัก เป็นเงื่อนไข และจากพลังของความรัก ความเมตตา นั้นเอง ยามลูกประสบปัญหา พ่อแม่ก็เกิดกรุณาต้องการจะบรรเทาขจัด ปัญหาอุปสรรคให้ ยามลูกรอดพ้นจากปัญหา

ความทุกข์อุปสรรค พ่อแม่ก็พร้อมที่จะมุทิตา ยามลูกตั้งตน
ได้เป็นหลักฐานแล้ว หรือประสบผลของความชั่วที่เขาทำ
ด้วยตนเอง พ่อแม่ก็พร้อมที่จะอุเบกขา คือทำใจเป็นกลาง
หากทำได้อย่างนี้ การทำหน้าที่ของพ่อแม่ดังกล่าวจึงจะเป็น
อุดมมงคลที่แท้จริง

การเลี้ยงดูภรรยา

๕ ภรรยาควรดูแลอย่างไร?

คำว่า ภรรยา หรือภริยา แปลว่า ผู้ที่สามีจะต้อง
รับผิดชอบ เลี้ยงดู พระพุทธศาสนาเน้นให้คนตระหนักถึง
สถานะของการเป็นภรรยาสามีในโลกว่ามีอยู่ ๗ ประการ
ที่แต่ละคนจะต้องตรวจสอบตนเองว่า

ตนเป็นภรรยา สามี ประเภทไหน ดีไหม เหมาะสมไหม
ควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง หรือไม่ -

ภรรยา สามี ทั้ง ๗ ประเภท ดังกล่าวนี้ได้แก่ ภรรยา
สามี ที่ทำตนเหมือนเป็นนาย เป็นโจร เป็นเพชรฆาต เป็น
พ่อแม่ เป็นพี่ชายน้องชาย หรือพี่สาวน้องสาว เป็นเพื่อน
หรือเป็นทาสของอีกฝ่ายหนึ่ง ฟังสังเกตว่า ภรรยาสามี ๔
ประเภทหลังนี้เท่านั้น จึงจะทำหน้าที่ที่ทรงแสดงไว้ได้

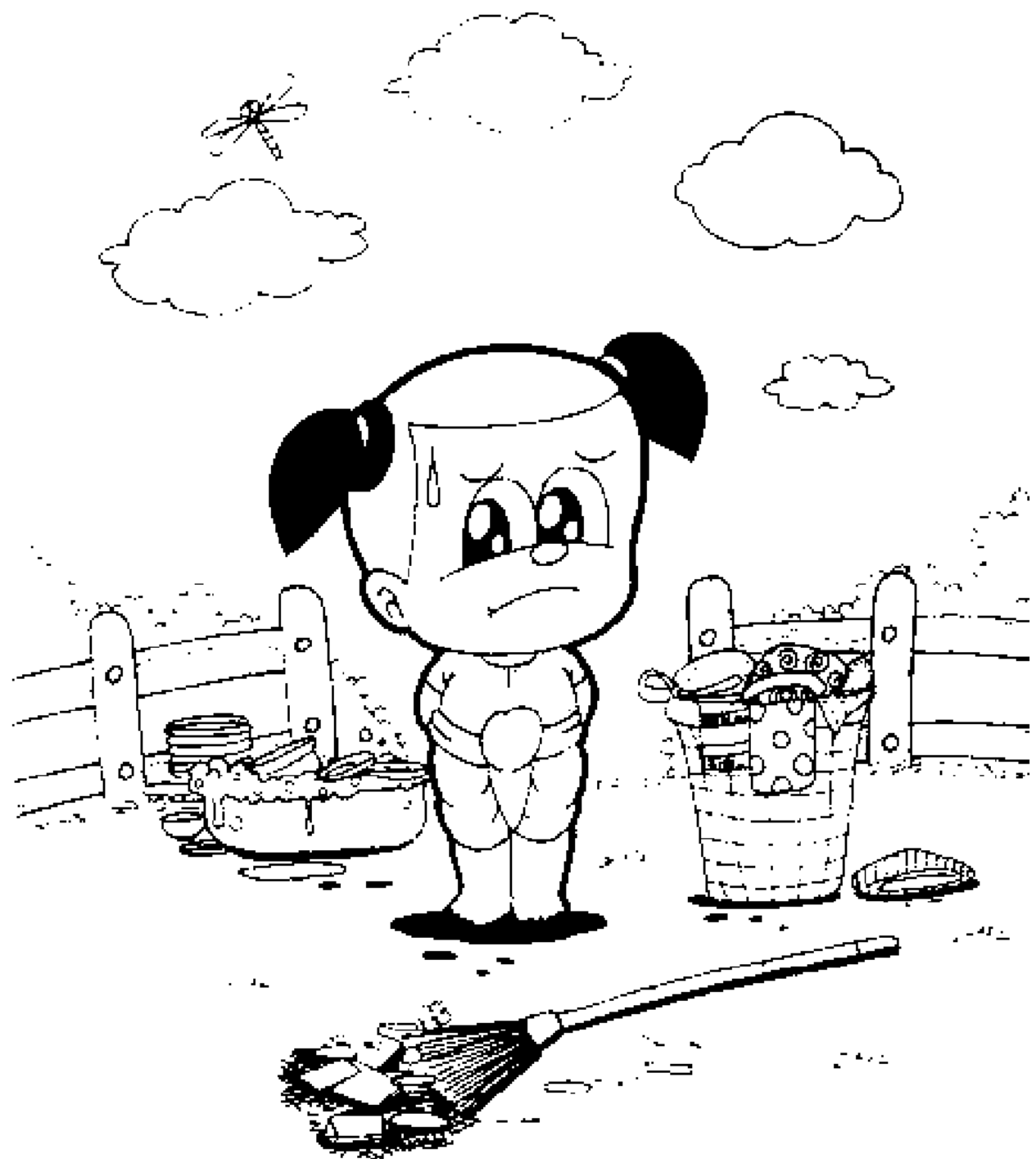

๕. เป็นคนมีความหมั่นขยันอย่างฉลาดในกิจการอันเป็นภาระหน้าที่ตน ที่ตนต้องรับผิดชอบ

หลักการครองเรือนที่สำคัญคือ ความเป็นผู้ฉลาดในการครองเรือน ในขั้นนี้คือ การครองใจภรรยา สามีของตบไว้ได้อย่างหนักแน่นค่อเนื่องและยาวนาน

※ ผู้ทนทาน	ความหนาว	และผ้งวร้อน
ให้ไม่หย่อน	กว่าหญ้า	พฤษษาเขียว
มุ่งทำกิจ	คิดสู้	อยู่อย่างเดียว
เขานั้นเทียว	เสวยสุข	อยู่ทุกยาม

การงานที่ไม่คั่งค้างอาภูล

๕ การงานไม่คั่งค้างอาภูลคืออย่างไร?

การครองเรือน ครองชีวิต ตามปกติแล้วเราจะพบความต่อเนื่องในการครอง ในปัจจุบันมักใช้คำว่า มีหลักในการครองตน ครองคน ครองงาน ครองเรือน ครองรัก และครองสุข

การงาน จึงเป็นหลักสำคัญในการครองเรือน งานที่เน้นในที่นี้คือ การกิจหน้าที่อาชีพการงาน ที่ตนเองต้องมีหน้าที่จัดและทำด้วยความรับผิดชอบต่อการงานเหล่านั้น

ปัญหาใหญ่ในการทำงานของคนเราตามปกตินั้น แต่คนนั้นล้วนอยากได้ อยากมี อยากเป็น อันเป็นแรงผลักดันของความโลภ ความอยาก แต่ในขณะที่เดียวกันเราลืมไปว่าสิ่งที่เราอยากทั้งหมดนั้นเป็นผล ถ้าจะให้เกิดผลขึ้นตามที่เรา

ต้องการแล้ว เราจะต้องทำงานหนัก และการทำงานนั้นจะต้อง
 ทำกันตลอดชีวิต จนอาจพูดได้ว่า งานคือชีวิต ชีวิตคืองาน
 อันจะบันดาลให้เกิดความสุข ลดละความทุกข์ลงไป แต่กลับ
 มีปัญหาในการทำงานที่สำคัญคือ แต่ละคนนั้นรักคน ถนอมคน
 หวาดกลัวต่อความลำบากตรากตรำในการทำงาน คนพร้อม
 ที่จะอ้างสภาพธรรมชาติทั้งหลาย เช่นหนาว ร้อน หิวกระหาย
 เข้า สาย เทียง เย็น ปวดหัว ปวดท้อง รอคิว ไม่ว่าง ฯลฯ
 เป็นต้น แล้วใช้เป็นเหตุให้ตนไม่ต้องทำงาน

ชีวิตคนส่วนมากจึงมีภาระงานที่ยังไม่ได้ทำ ทำค้างไว้
 มากบ้าง น้อยบ้าง จนกลายเป็นปัญหาอุปสรรคนำไปสู่ความ
 ไม่เรียบร้อยของภาระงาน เกิดภาวะตื่นพอกหางหมู ร้ายยิ่ง
 ไปกว่านั้น บางคนยังใช้วิธีโยนกลอง คือโยนความผิดพลาด
 บกพร่องให้คนอื่น แม้ภายในครอบครัวของตนเอง

การทำงานอันเป็นหน้าที่ของตน ที่สรุปรวมเป็นงาน
 อาชีพ เป็นหลักการปฏิบัติระดับศีล คือสัมมาอาชีพะ ที่ภาระงาน
 นั้นจะต้องอยู่ในกรอบของกฎหมาย ศีลธรรม ที่พระพุทธเจ้า
 ทรงแสดงว่าเป็นเหตุให้เกิดความสุข ที่สืบเนื่องมาจากการ

ทำงานที่ปราศจากโทษ

พระพุทธเจ้าทรงปรารถนา และทรงแสดงเรื่องนี้ไว้
เป็นอันมาก เช่นมีความอุตสาหพยายาม มีสติ มีการทำงาน
ที่สะอาดเรียบร้อย มีปัญญาใคร่ครวญพิจารณาทุกชั้นตอน
ของการทำงานมีความสำรวมระวัง เลี้ยงชีวิตตามหลักธรรม
และที่สำคัญต้องมีความไม่ประมาท

หลักการงานที่ไม่ให้เกิดอาการคั่งค้าง หมักหมม
สะสม ปัญหา ต้องทำงานด้วยพื้นฐานตั้งกล่าว แต่ในขณะ
ทำงานนั้นต้องมีความต่อเนื่องในการใช้ความพยายาม
อย่างฉลาดด้วย กล่าวคือ

๑. ทำการงานที่ต้องรับผิดชอบในขณะนั้นๆ ให้สำเร็จ
ลุล่วงไปได้ด้วยดี

๒. ทำการงานที่อาจจะมีแทรกซ้อนเข้ามาในบาง
โอกาส ให้สำเร็จลงด้วยความเรียบร้อยตามสมควรแก่เวลา

๓. ต้องทำการงานนั้นด้วยความหมั่นขยันเอาจริง
มีความ อดทน อดกลั้น พยายาม

อันเป็นหลักการในการทำงานที่สรุปรวมเป็นความ

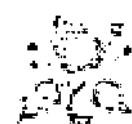

รอบรู้ ทำงานได้อย่างรวดเร็ว และสำเร็จลงด้วยความเรียบร้อย
 เมื่อเป็นเช่นนี้ได้ การงานที่เรารับผิดชอบอยู่ก็จะสำเร็จลง
 ด้วยความเรียบร้อยตามสมควรแก่กรณี ที่สืบเนื่องมาจาก
 การทำงานได้ ทำงานดี ทำงานเป็น และเป็นงาน อันเป็นหลัก
 สำคัญในการประกอบอาชีพของคน ที่มีความฉลาดเป็นนาย
 ของงาน แทนที่จะให้งานเป็นนายของตน

จากมงคลชุดที่กล่าวมาแล้วที่ว่า มีการศึกษาระดับชั้น
 พังมาก มีความเฉลียวฉลาดในศิลปะ และการมีวินัยที่ศึกษา
 สำเนียงก็แล้ว จัดเป็นหลักในการพัฒนารักษาคู่ครองตนเอง

การพูดวาจาที่เป็นสุภาพดี การเลี้ยงดูมารดาบิดา บุร
 ธิดา ภรรยาสามี เป็นหลักในการบริหารครอบครัว หรือหลักกา
 รของการครองเรือน ครองสุข

องค์ธรรมที่ใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารการจัดการ
 จนเป็นอุดมมงคล ก็คงเป็นเรื่องหลัก ๓ ประการ แม้ในโอกาส
 ต่อไปก็มีลักษณะอย่างนั้น แต่มงคลต่อไปทรงกระจายออกไป
 ไปในฐานะของคนดีศรีสังคม ของชาติ ศาสนา จากฐานะ
 เบื้องต้นจนประณีตขึ้นไปตามลำดับ

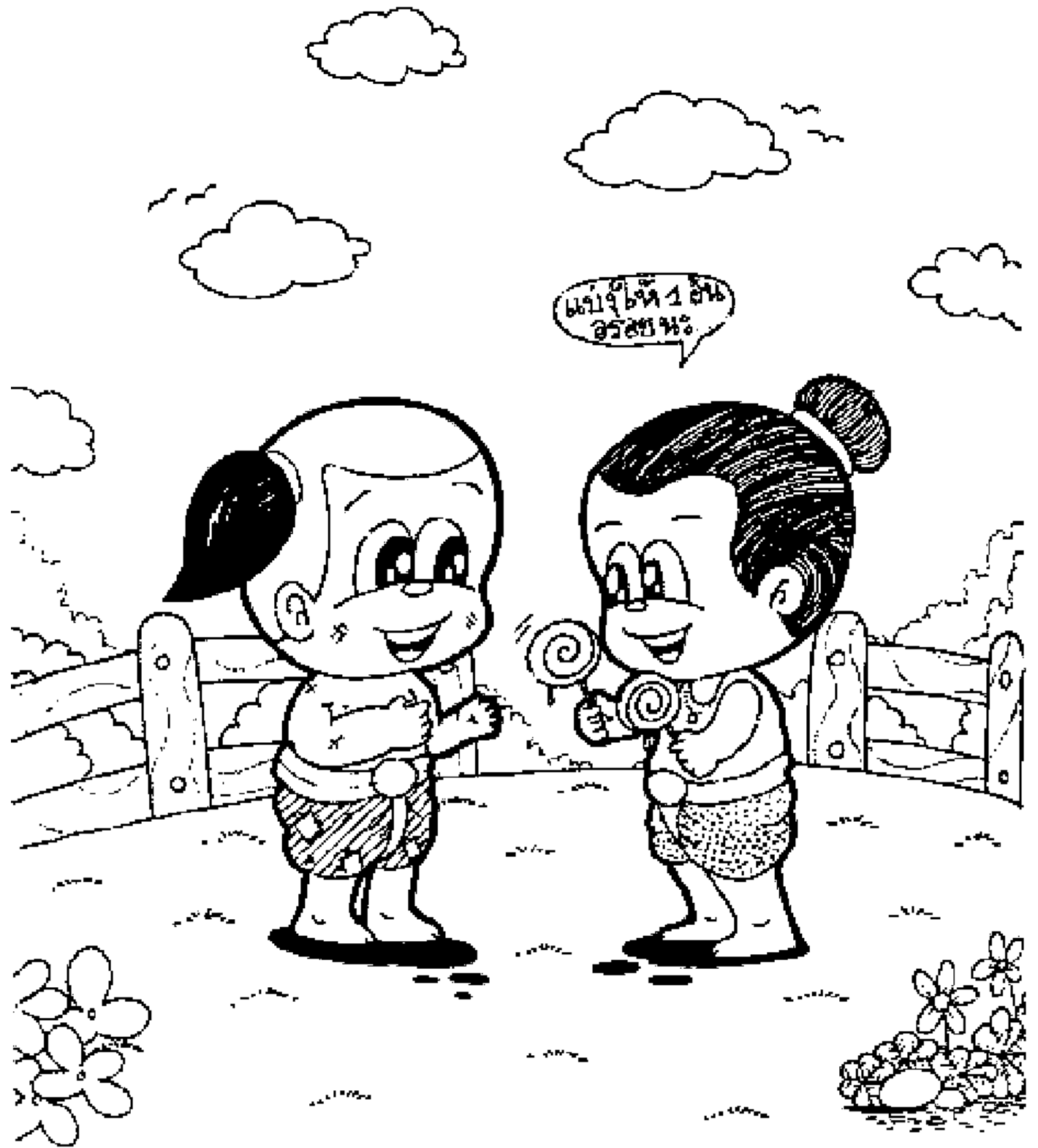

มงคลสูตร ๕

การให้
การประพฤติธรรม
การสงเคราะห์ญาติ

การให้ การประพฤติธรรม และการสงเคราะห์ญาติ

กรรม คือการกระทำทุกอย่างที่ปราศจากโทษ แต่ละ
อย่าง ทรงใช้คำว่า นี่เป็นอุดมมงคล

มงคลที่ ๑๕

การให้

๕ ทานคืออะไร?

ทาน คือกุศลเจตนา กุศลกรรม ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยง
คนเข้าเป็นพวกเดียวกัน ในฐานะที่แต่ละคนเป็นหน่วยของ
สังคมที่สืบต่อกันมาด้วยการให้และการรับ การได้และการเสีย
เป็นการเสริมสร้างความรักความเคารพ การเอื้ออาทร
ห่วงใยกัน ซึ่งเป็นคุณธรรมที่ใช้เชื่อมโยงตนกับคนอื่นจน
กระชับแน่นมั่นคง เช่นเดียวกับวาจาที่เป็นสุภาษิต เป็น
พฤติกรรมที่ทวนกระแสความเห็นแก่ตัวอันเป็นธรรมชาติ
ของสัตว์โลกได้เป็นอย่างดี

พระพุทธเจ้าได้ทรงจำแนกทานไว้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑. การให้วัตถุสิ่งของ ที่สรุปรวมเป็นปัจจัย ๔ เป็น
กุศลเจตนาที่เกิดขึ้นด้วยความรัก ความเมตตา ความศรัทธา

ความกรุณาต่อผู้รับ ความไม่หวง ไม่ตระหนี่ ไม่โลภในสิ่ง
ที่ตนให้ความรอบรู้ในคุณค่าของท่าน อำนวยให้เกิดอาการ
เป็นทานในรูปแบบต่างๆ เช่น สงเคราะห์ อนุเคราะห์ บูชาคน
ที่ตนให้ อันเป็นจุดหมายหลักในมงคลข้อนี้

๓. ธรรมทาน ที่ถือว่าชนะการให้ทั้งปวง อันเป็นธรรม
ปฏิบัติที่เกิดขึ้นด้วยกุศลเจตนา ทำหน้าที่ขจัดความไม่รู้ในสิ่ง
ที่ตนจะให้ความเมตตากรุณาต่อผู้รับ ความไม่ตระหนี่ในธรรม
ที่ตนจะให้ เป็นงานสืบสานศาสนธรรม อันเป็นเครื่องมือสำคัญ
ในการครองชีวิต ครอบครัว สังคม ตลอดถึงโลกทั้งปวง

ทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงแสดงอานิสงส์
คือผลดีงามที่ตนจะพึงได้จากการให้ทาน ขณะนั้นๆ ขณะต่อๆ
ไป ในชาติต่อๆ ไป จนถึงเป็นฐานสำคัญในการบรรลุผลสูงสุด
ทางพระพุทธศาสนาที่เราเรียกว่า ทานบารมี

อานิสงส์ของท่าน เช่น

๑. ผู้ให้ย่อมเป็นที่รักของผู้รับ สามารถผูกความเป็น
มิตรไมตรีกันไว้ได้

๒. เกียรติคุณ เกียรติศัพท์ เกียรติประวัติ ของผู้ให้ทาน

ระแพร่กระจายไปในสังคม

๓. คนดีที่ท่านเรียกว่าสัตบุรุษ ย่อมสงเคราะห์
อนุเคราะห์ต่อคนที่ผิดไ้ในทาน

๔. เป็นคนมีเกียรติได้สถานะการยอมรับนับถือ ยกย่อง
เมื่อเข้าสู่สมาคมใดจะมีความมั่นใจในตัวเองสูง อดจากถ้าหาญ

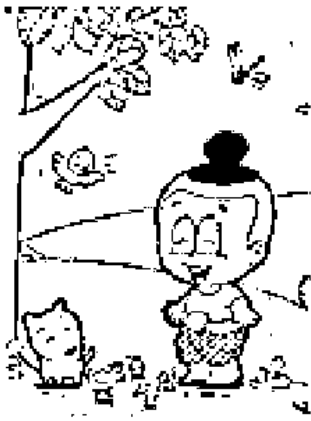
๕. เนื่องจากพื้นฐานจิตที่สืบเนื่องมาจากการให้ทาน
ก่อเนื่องทำให้คุณภาพจิตดี ช่วยให้มีคุณสมบัติ ไม่กลัวต่อ
ความตายที่ตนกำลังเผชิญอยู่ ช่วยให้ตายอย่างมีสติ

๖. เพราะตายอย่างมีสติ ทำให้จิตผ่องแผ้ว เมื่อจิต
ผ่องแผ้วสงบขณะดับจิต ทำให้ตายไปแล้วบังเกิดในสุคติโลก
สวรรค์จนถึงพรหมโลก ตามสมควรแก่สภาพจิตขณะดับ

การประพาศิธรรม

๕ ประพาศิธรรมอย่างไร?

การประพาศิธรรม หมายถึง การดำรงตนอยู่ด้วยกุศโล
ธรรม ที่สามารถสำแดงออกมาทางการกระทำ คำพูดอันสามารถ
อำนวยความสะดวกแก่ตนและคนอื่น ที่สรุปเป็นการบำเพ็ญ
ประโยชน์ตน และประโยชน์บุคคลอื่นตามกำลังความสามารถ

กระบวนการของการประพาศิธรรม เริ่มต้นจากการ
มีศีล คืองดเว้นจากความชั่ว เป็นต้นไป ขั้นนี้เป็นกรรมองระดับ
ของศีลธรรมจรรยา

ดังนั้น กรอบหลักจึงเน้นไปที่การครองชีวิตในรูปที่
ท่านใช้คำว่าประพาศิธรรม ประพาศิสุจริต อันถือเป็นสูตร
หลักของการใช้ปัญญาในการดำรงชีวิตที่พระพุทธเจ้าทรงเน้น
คำหลักไว้ว่า จงประพาศิธรรมให้เป็นสุจริต อย่าประพาศิธรรม

ให้เป็นสุขจิต เพราะพระธรรมที่คนประพฤติกิเลสแล้วจะนำ
ความสุขมาให้

การประพฤติกิธรรมในที่นี้จึงยึดโยงอยู่กับหลักของ
กุศลธรรมบถ ๑๐ ประการ อันเป็นหลักมนุษยธรรม คือหลัก
ธรรมที่พัฒนาคน รักษาสถานภาพของคนให้คงความเป็น
มนุษย์ไว้ได้ มีลักษณะเป็นศีลธรรมจรรยา คือ

๑. งดเว้นจากการประทุษร้ายชีวิต ทรัพย์สิน คู่ครอง
ของคนอื่น อันเป็นส่วนกายสุขจิต

๒. งดเว้นจากการพูดเท็จ พูดขบถ ให้เกิดความ
แตกแยก ร้าวฉาน พูดคำหยาบ และงดเว้นจากการพูด
เหลวไหลไร้สาระ อันเป็นส่วนของวจีสุขจิต และคือการกล่าว
คำสุภาษิตนั่นเอง

๓. งดเว้นจากความคิดโลภ ออยากได้ของของคนอื่น
ไม่มีความพยายามขโมยบุคคลอื่น และที่สำคัญคือ มี
ปัญญาที่พัฒนาขึ้นไปจนมีความเห็นเป็นสัมมาทิฏฐิ ที่
สามารถควบคุมความคิด การกระทำ คำพูดของคนให้อยู่
ในครรลองแห่งธรรม

▪ ญาติพี่น้อง

ควรตรวจดู

ตามสังเคราะห์

ผูกสายใย

หญิงชาย

ให้ทว

ช่วยเหลือ

หมู่ญาติ

ที่มีอยู่

ทั้งไกลใกล้

ด้วยน้ำใจ

เสริมมงคล

การสงเคราะห์ญาติ

๕ การสงเคราะห์ญาติ เป็นอย่างไร?

ประเด็นแรก สงเคราะห์ญาติ ญาติคือใคร ตามกรอบหลักของพระพุทธศาสนา อันเป็นการแสดงความจริงตามธรรมชาติ ธรรมชาติของโลก ญาติจำแนกออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่คือ

๑. ญาติที่เกี่ยวข้องกันทางสายเลือด นับจากตนเอง เป็นจุดกลางขยายขึ้นข้างบน เป็นผู้ใหญ่ภายในตระกูลบรรพชน พี่น้อง อันเป็นรุ่นเดียวกับตน เด็กอนุชนที่เกิดมาภายหลัง การที่คนเราเกิดมาเป็นญาติกันนั้น แสดงว่าเป็นผลสืบเนื่องมาจากการทำบุญร่วมกันมาในภพก่อน

๒. ญาติที่เกิดขึ้นจากการสงเคราะห์ อนุเคราะห์กัน มีความโอบอ้อมอารีต่อกัน จนมีความรักใคร่คุ้นเคยกัน การ

มีท่าทีต่อกันในลักษณะนี้ ทรงแสดงว่าเป็นญาติยิ่งกว่าญาติ แต่คนเราจะเป็ญาติกันด้านใดก็ตาม จุดเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์ สืบสานสายใยแห่งความรักใคร่ผูกพันอย่างต่อเนื่อง ใ้ได้นั้น จำต้องอาศัยการมีน้ำใจรักใคร่ที่มีกำลังมากพอต่อการสงเคราะห์ ร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน เห็นกันเมื่อใช้ ใ้กันเมื่อทุกข์ การสงเคราะห์จึงเป็นหลักการเดียวกับทาน แต่เจตนาในการสงเคราะห์จะเน้นไปที่ความรักใคร่ผูกพันฉันญาติ ในรูปของการแบ่งกันกินแบ่งกันใช้ บรรเทาปัญหาของฝ่ายที่ตนสงเคราะห์ รวมถึงสำนึกคุณงามความดีของบุพพการี เหล่านั้นด้วย

การสงเคราะห์ญาติ ก็คือ**การประพฤติธรรมที่สุจริต** นั่นเอง จึงจำต้องตระหนักถึงความสุจริตเอาไว้ด้วย สังคมไทยเรานั้นค่อนข้างเป็นสังคมอุปถัมภ์ การสงเคราะห์ญาติในบางกรณีก็กลายเป็นการเล่นพรรคเล่นพวก อันเป็นอาการของอคติที่มีผลกระทบด้านลบด้วยประการทั้งปวง เพราะนั่นคือความไม่เป็นธรรม ไม่เที่ยงธรรม ไม่ยุติธรรม อันเป็นสุดยอดที่ไม่พึงประสงค์ด้านสังคม ที่เป็นเช่นนี้เพราะเหตุใด เพราะ

การสงเคราะห์ญาติที่กล้าเห็นความเป็นธรรมออกไป ซึ่งมักจะมาจากฉันทาคติ คือความกล้าเอียง เพราะความรักใคร่กัน ฉันทาคติ ในกรณีที่ไม่เกี่ยวกับสังคมส่วนรวมก็พอ ทนได้บ้าง แต่ในบางกรณีจะกลายเป็นการทำลายสิทธิและผลประโยชน์ ที่คนก็ควรจะได้ กลายเป็นลักษณะคนดีไม่ได้ คนดีไม่ดี

ปัญหาที่เกิดจากการสงเคราะห์กันฉันทาคติ บางครั้ง จึงกลายเป็นอุปมงคลไป แทนที่จะเป็นอุดมมงคล ที่เป็นเช่นนั้นล้วนเป็นผลมาจากอคติ คือความกล้าเอียงเป็นสำคัญ

การทำกรงานที่ปราศจากโทษ

๕ การงานที่ปราศจากโทษ คืออย่างไร?

คำว่า การงาน ในที่นี้ เน้นไปที่การแสดงออกทางกาย วาจา ในกรอบของอริยมรรค ๓ ประการ คือ เจรจาชอบ การงานชอบ เติงยชีพชอบ แต่เนื่องจากเจรจาชอบ ท่านเน้นที่วาจาเป็นสุภาษิต การงานชอบ ท่านเน้นไว้ที่การประพฤติธรรม การงานที่ปราศจากโทษ ณ ที่นี้ จึงเน้นไปที่งานอาชีพเป็นหลัก ที่อาจสรุปรวมว่า การทำอะไรก็ตามที่ไม่มีเจตนาในการ ทำลายล้างใคร มุ่งประโยชน์เกื้อกูลต่อตนเอง ครอบครัว สังคม เป็นที่ตั้ง การงานเช่นนั้นชื่อว่าเป็นการงานที่ปราศจากโทษ

อย่าลืมว่า การกำหนดตกความเป็นโทษหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับเจตนา ความพยายามในสิ่งที่ตนทำลงไป และผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำ เป็นไปตามเจตนาจะมากหรือน้อยก็ตาม

ได้ชื่อว่าเป็นการงานที่ปราศจากโทษ และนี่คือกระบวนการ
ของกรรม จึงต้องอาศัยเจตนาของตนเป็นฐานกำหนด แทนที่
จะกำหนดจากความรู้สึกนึกคิดของคนทั่วไป แต่ถ้าจะกำหนด
จากความรู้ของคน ท่านให้มองที่ทัศนะของคนอื่นที่มีต่อการ
กระทำของเรา ซึ่งผลก็คงออกมาในรูปเดียวกัน การงานที่
ปราศจากโทษจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความสุขในชีวิต
การครองเรือน

มงคลสูตร ๒

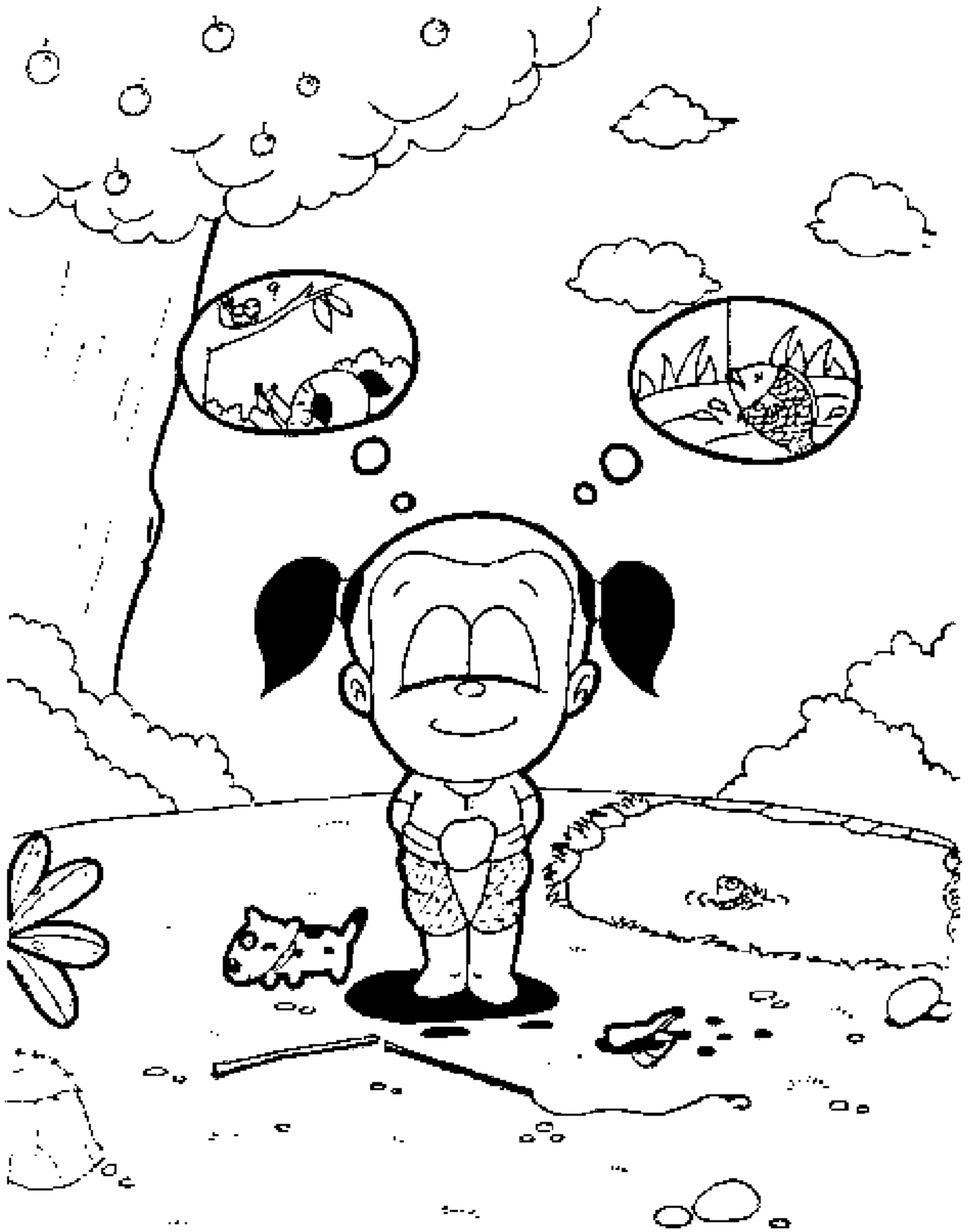
การงดเว้นจากบาป

ความสำรวมจากการดื่มน้ำเมา

ความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย

การงดเว้นจากบาป ความสำรวมจากการดื่มน้ำเมา
และ ความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย

เหล่านี้จัดเป็นอุดมมงคล

การงัดเว้นจากบาป

๕ การงัดเว้นจากบาป คืออย่างไร?

บาปนั้น กล่าวโดยส่วนเหตุก็คือ อกุศลเจตนาที่เกิดขึ้น
ภายในจิต อันเป็นอาการของความโลภ โกรธ หลง และสิ่ง
ที่สืบเนื่องมาจากโลภ โกรธ หลง เมื่อเกิดมาแล้ว ทำจิตให้
กระสันอยากจนไขว่คว้าปรารถนา ไม่พอใจปฏิเสธผลักไส
เลือกไล่จนถึงทำลายล้าง และสับสนฟุ้งซ่าน

สรุปแล้ว การทำบาป คือเหตุทำให้จิตใจซุ่มมัวไป
ตามอำนาจการครอบงำของความรู้สึกเหล่านั้น

กุศลเจตนาที่เป็นเหตุให้เกิดการงัดเว้นนั้น อาจจะมี
สืบเนื่องมาจากความกลัวบาป ผลบาป ความเชื่อในเรื่อง
บาปบุญคุณโทษ หรือความประจักษ์ชัดถึงโทษของบาป แล้ว
แสดงอาการงัดเว้น มี ๓ วิธี ได้แก่

๑. อาศัยมโนธรรมสำนึก คุณภาพจิตของคนที่มี
สำนึกดี หรือมีวินัยในตนตามปกติ แม้มีเหตุอะไรกระตุ้นให้
เกิดความรักชัง บังคับให้ทำอะไรลงไปตามอารมณ์รักชัง
แต่ช่มใจ ห้ามใจ หยุดตนเองไว้ได้ ไม่ทำความชั่วความผิด
เหล่านั้นในขณะนั้นๆ

๒. อาศัยศรัทธา ปัญญา ความกลัว สมาทาน
รักษาคือ อันเป็นพื้นฐานคือศีล ๕ เป็นต้นแล้ว แม้จะถูก
คุกคามด้วยผลประโยชน์ ความกลัวอันตรายต่างๆ แต่จะไม่ล่วง
ละเมิดบทบัญญัติของศีล แม้กฎหมายก็พร้อมที่จะรักษาคือ
ที่คนได้สมาทาน และถือปฏิบัติอยู่ในขณะนั้นๆ บางท่านที่
หนักแน่นจริงๆ แม้จะประสบความทุกข์ ทรมานอันตราย
ก็ไม่ยอมละเมิดศีลของตน

๓. อาศัยการดำเนินไปตามไตรสิกขา จนสามารถ
ทำศีลของตนให้สมบูรณ์จากศีล ๕ ขึ้นไป การงดเว้นคังกล่าว
ของท่านจึงเป็นการงดเว้นที่ถาวร การงดเว้นระดับที่ท่าน
เรียกว่า สมุจเฉทวิริติ คือการงดเว้นด้วยการตัดขาด บางท่าน
ที่สามารถงดเว้นจากความชั่วบางอย่างได้อย่างเด็ดขาด เช่น

ไม่พูดเท็จตลอดชีวิต ไม่ดื่มสุราตลอดชีวิต ซึ่งการปฏิบัติเหล่านี้ก็อาจสงเคราะห์เข้าไปในประเภทนี้ได้เช่นกัน

แต่เพราะเป็นมงคลระดับศีลธรรมจรรยา ท่านจึงเน้นไปที่การงดเว้นระดับศีล ๕ ประการเป็นหลัก เพราะศีล ๕ ประการนั้น ๔ ข้อแรกจะเป็นบาปสากลที่พระพุทธศาสนาเรียกว่า กกรรมกิเลส คือกิเลสที่เป็นเหตุให้เกิดเจตนา การพูด การทำงานนำความเดือดร้อนมาสู่ตนเอง คนอื่นมีความเป็นบาปโทษสากลที่เกาะเกี่ยวกับใคร ไม่ว่าเขาจะนับถือศาสนาอะไร ก็คงเป็นบาปที่ควรงดเว้นและมีบทบัญญัติในลักษณะนี้ในศาสนาต่างๆ ทั่วโลก

ความสำรวมจากการค้ำน้ำเมา

๕ ความสำรวมจากการค้ำน้ำเมา หมายความว่าอย่างไร?

การค้ำ การเสพ การฉีตสิ่งที่มีนเมา ที่สรุปรวมเป็น
สิ่งเสพติดนั้น พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้สองระดับ คือระดับศีล
และระดับอบายมุข

ระดับศีลเกิดขึ้นจากปัญญาพิจารณา หรือศรัทธา
หรือโศกตัปปะก็ตาม แล้วสมาทานงคเว้นตามลักษณะของศีล
ถึงกล่าว แต่ในแง่ของอบายมุขที่ทรงแสดงในรูปของการ
ระหัดระหายพฤติกรรมของคนที่มีให้พบเห็นกันทุกส่วนของโลก
คนจะค้ำมองให้เห็นโทษ ว่านั่นคือ “ปากทางแห่งความเสื่อม”
หมายความว่า เราจะไปหรือไม่ไปเป็นเรื่องของเรา แต่ท่าน
จะบอกให้ทราบว่า ถ้าเดินไปจะประสบความเสื่อม ใครไม่รัก
กลัวไม่กลัวทุกข์ หรือเพราะเขารู้ เพราะเขา เพราะอยาก

ทดลอง เป็นต้น ความเลื่อมอันเป็นผลของการเสพสิ่งเสพดี
เหล่านั้นจะเกิดขึ้นแก่เขา และเขาก็ต้องรับผิดชอบผลที่จะ
ออกมาในรูปของทุกข์ภัย โรค อันตราย ก็ตาม

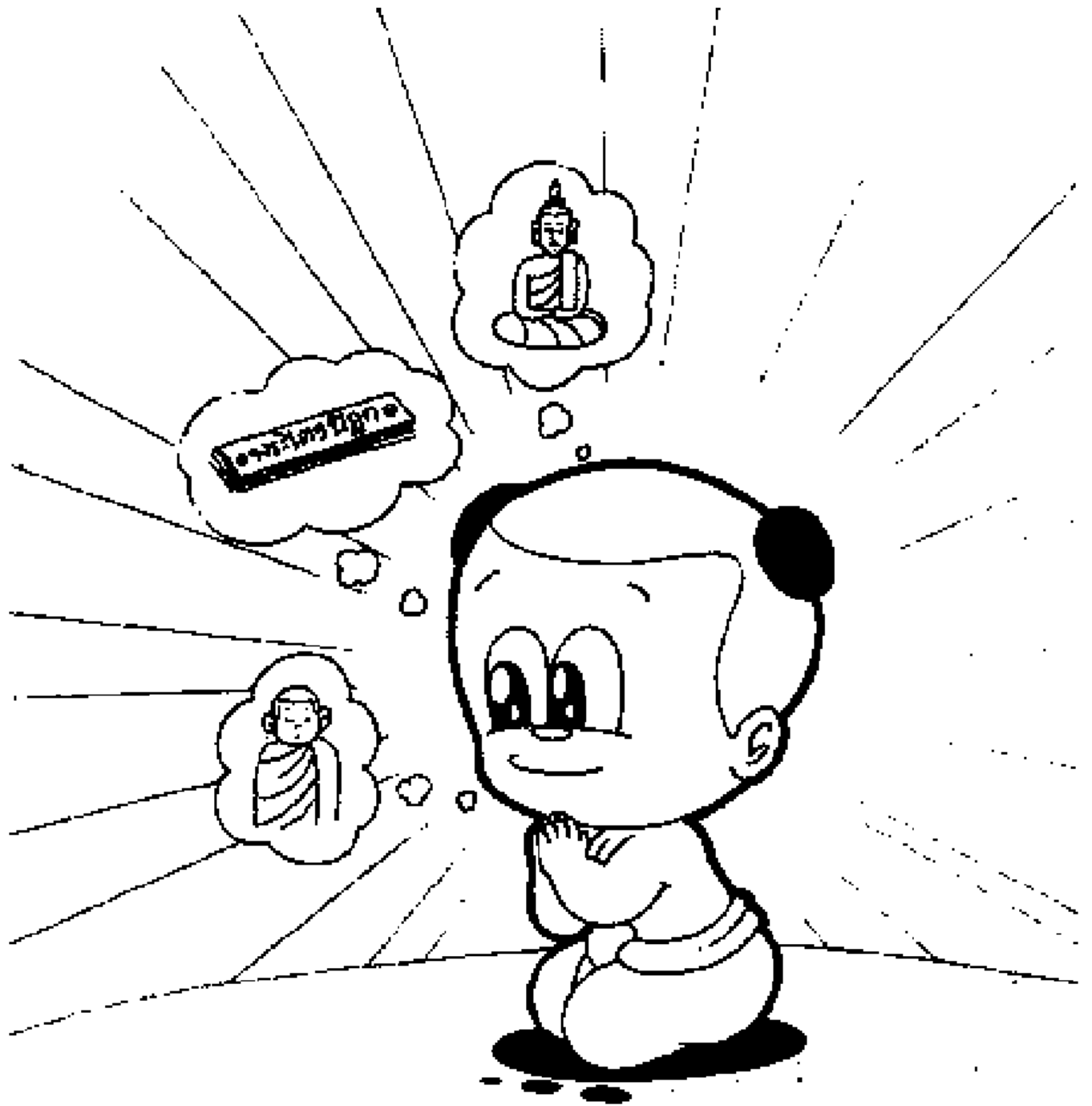
ปัจจุบัน ปัญหาเรื่องสิ่งเสพดีเป็นปัญหาใหญ่ระดั
ชาติ จนแพร่กระจายออกไประดับโลกแล้ว มาตรการทางคิ
ทางการสอนมีกำลังไม่มากพอต่อการป้องกันปราบปราม
หรือสร้างจิตสำนึกให้แก่คนบางจำพวก การจะสร้างมงคล
ข้อนี้ขึ้นมาภายในชีวิตของแต่ละคน คงต้องอาศัยทั้ง
มาตรการทางกฎหมาย ศีลธรรม จริยธรรม การให้การศึกษ
อบรมพร้อมๆ กันไป

ในขณะเดียวกัน ฐานะของความเป็นมงคล ทรงสอน
ให้คนสำรวจระวังในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม
ต่างๆ เพราะโทษของสิ่งเสพดีที่มีความเข้มข้นของ
สารพิษ จากจุดที่เป็นเครื่องทองของเมาที่สามารถทำให้ผู้เสพ
ขาดสติ ไม่อาจควบคุมตนเองได้

สิ่งเสพดีเหล่านี้ ปัจจุบันมีความหลากหลายจนยาก
ที่จะบอกรูปร่าง ขนาดได้ การสำรวจระวัง จึงต้องอาศัย

การศึกษา การพิจารณา การสอบถาม การคัดลอกใจไว้
ไว้ก่อนหากไม่แน่ใจ ก็จะเพิ่มมงคลในข้อนี้ และข้ออื่นให้
ประณีตขึ้น

ଆଦିତ୍ୟାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କଦ୍ୱାରା ଆରମ୍ଭିତ ଆରବିନ୍ଦ ଚର୍ଚ୍ଚାମଣି

ความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย

● ความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย
หมายความว่าอย่างไร?

ความไม่ประมาทนั้น เป็นคำสอนโดยสรุปของพระพุทธ
ศาสนา ชาวพุทธจะคุ้นเคยกับประโยคที่ว่า

“ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย ความ
ไม่ประมาทเป็นทางอมตะ”

“คนประมาทแม้มีชีวิตอยู่ก็เหมือนตายแล้ว คนที่
ไม่ประมาทแม้จะตายไปแล้ว ก็เหมือนยังมีชีวิตอยู่” เป็นต้น

ก่อนการเสด็จดับขันธปรินิพพานของพระพุทธเจ้า
หลังจากที่ทรงประกาศธรรมมาเป็นเวลานานถึง ๔๕ พรรษา
ได้ทรงสรุปคำสอนไว้เพียง ๒ ประโยค ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย เราขอเตือนเธอทั้งหลายให้ทราบไว้

ตั้งชาวทั้งหลายมีความเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลาย
จงทำความไม่ประมาทให้สมบูรณ์” แต่เนื่องจากมงคลข้อนี้
คงเป็นระดับศีลธรรมจรรยา ความไม่ประมาทจึงเน้นไปที่
ความไม่ประมาทในบุญกิริยา คือการทำแต่สิ่งที่เป็นบุญหรือ
ละบาบบำเพ็ญบุญ ที่ตรงแสดงไว้ ชุดหนึ่งว่า ไม่ประมาทใน
การละทุกข์ทางกาย วาจา ใจ และการประพฤตีสุจริต
ทางกาย วาจา ใจ

โดยเน้นที่ประเด็นหลัก คือไม่ประมาทในการละความ
เห็นผิด ทำความเห็นของคนให้เป็นสัมมาทิฐิ คือมีความเห็น
ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม และเมื่อทำได้เช่นนี้ ท่านย่อม
ได้ชื่อว่าเป็นผู้ไม่ประมาทในวัย ในชีวิต และในความไม่มีโรค
ไปโดยอัตโนมัติ

โดยเนื้อหาของสาระของคำว่า ความไม่ประมาท คือการ
ที่คนสามารถพัฒนาสติให้สามารถระลึกได้ ระลึกรู้ทัน นึกออก
ในสิ่งที่ตนต้องทำ พุค คิต ให้อยู่ในกรอบของความสุจริต

ดังนั้น ความไม่ประมาทก็คือ การมีสติในอิริยาบถ
ทั้งหลายนั่นเอง

มงคลชุด ๗

ความเคารพ

ความประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตน

ความสันโดษ ความกตัญญู

การฟังธรรมตามกาล

ความเคารพ ความประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตน
ความสันโดษ ความกตัญญู การฟังธรรมตามกาล

แต่ระอย่างนี้เป็นอุคมมงคล

ความเคารพ

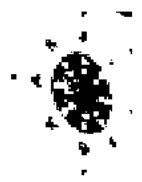

๕ ควรมีความเคารพเช่นไร?

การแสดงความเคารพ และการประพาศิตนอ่อนน้อม ถ่อมตนต่อผู้อื่นนั้น เป็นการแสดงออกซึ่งคุณธรรมที่มีฐาน มาจากการศึกษาศักดิ์ศรีรับฟังมาก คีตปะ และการมีวินัยที่ ศึกษาสำเหนียกดีแล้ว หรือการมีวินัยภายในตนนั่นเอง คน และสิ่งสมควรเคารพก็คือ คนและสิ่งแวดล้อมเราข้างต้นนั่นเอง นั่นคือบัณฑิตและท่านผู้ควรบูชาที่สละรูปเป็นท่านที่เจริญด้วย ชาติ วย และคุณ ที่ทุกคนต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับท่านเหล่านั้น มากบ้างน้อยบ้าง

การเคารพเป็นกิริยาที่ต้องกระทำต่อหน้าท่าน หรือ แม้บางครั้งเป็นการพูดถึงท่าน แต่ทำด้วยความเคารพตาม สมควรแก่ฐานะ ข้อนี้จึงเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของคนประเภทที่

เราเรียกว่า อิตตสัมมาปณิธิ คือคนที่ตั้งตนไว้ในทางที่ชอบ ซึ่งจะต้องมีความต่อเนื่อง อันแสดงให้เห็นว่าท่านผู้นี้มีลักษณะนิสัยเป็นเช่นนี้ เพราะความมีธรรมปฏิบัติ คือความเคารพ จึงต้องทำตามหลักที่พระพุทธเจ้าทรงสอน เช่นพระมหากัสสปเถระ ตอนที่ท่านขอบวชเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา เนื่องจากท่านได้บวชมาก่อนแล้ว และอายุของท่านมากแล้ว

ปัญหาของคนแก่ก็คือ หัวตั้งถือถือว่าตนมีอายุมาก อารมณ์ร้อนมาก่อน อันเป็นอาการของมานะ ความกระต้าง จะยากต่อการฝึกบวช อบรมสั่งสอน ให้การศึกษปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ การลดมานะ เพื่อนำไปสู่การมีความเคารพนอบน้อม จึงมีความจำเป็น การมีความเคารพจึงเกิดสืบเนื่องมาจากจิตที่ยอมรับนับถือยกย่อง จนบางคนอาจจะเคารพเทิดทูนสถานะของท่าน เช่นการแสดง ความเคารพต่อพระรัตนตรัยของพุทธศาสนิกชน

ในภาคปฏิบัติจริงๆ ทรงเน้นการแสดง ความเคารพที่ช่วยคนให้ทำตนใกล้ชิดพระนิพพานไว้ ๒ ประการ คือ มีความเคารพหนักแน่นในพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ไตรสิกขา

ความไม่ประมาทและการปฏิบัติฐาน

แต่เพราะเป็นคำสอนระดับศีลธรรมจรรยาตั้งกล่าว
หลักการสร้างมงคลต้องออกมาในรูปของการเคารพต่อ
ทุกคนตามสมควรแก่ฐานะของท่าน และแสดงความเคารพ
ให้เหมาะสมแก่ฐานะของท่านเหล่านั้น ตั้งที่ตรงแสดงแก่
พระมหากษัตริย์เถระความว่า

“กษัตริย์ เธอพึงเข้าไปตั้งความระอวย ความเคารพ
ยำเกรงต่อภิกษุทั้งหลาย ทั้งที่เป็นผู้เฒ่า เป็นพระใหญ่ และ
เป็นวัยปานกลางอย่างแรงกล้า”

การประพฤติตนอ่อนน้อมถ่อมตน

๕ ความอ่อนน้อมถ่อมตนมีความสำคัญเช่นไร?

นิเวศ แปลว่า การประพฤติตนอ่อนน้อมถ่อมตนต่อบุคคล อากาศ สถานที่ พิธีกรรมต่างๆ เป็นต้น คำนี้เคยมีท่านผู้ใหญ่ท่านหนึ่งแปลเข้ากับภาษาร่วมสมัยว่า เป็นคนไม่เป่ง เพราะคำนี้แปลตามศัพท์ได้ว่า มีลมออก แล้วอันแสดงให้เห็นอาการของความไม่ผยอง ลำพอง อวดคือถือดี การมีนิเวศจึงระดับมีอาการสุภาพ อ่อนโยน อ่อนน้อม ถ่อมตนต่อคนและสถานที่ที่ควรแก่การแสดง ความอ่อนน้อม

การมีความเคารพ จนแสดงออกมาเป็นคนนอบน้อม ถ่อมตนต่อคนทั้งหลายนั้น นอกจากจะเป็นมงคลแล้ว พระพุทธเจ้ายังทรงแสดงไว้ในฐานะนั้นๆ อีก เช่นเป็นบุญกิริยาวัตถุ คือที่ตั้งแห่งการบำเพ็ญบุญที่เรียกว่าอุปจายนมัย

การประพาศิตนอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะ เป็นทาง
เจริญพร ๔ ประการ ที่นิยมนำมาให้ศีลให้พรกันในสังคม
ชาวพุทธตามคำอนุโมทนาที่คุ้นหูว่า

“พรทั้ง ๔ ประการ คืออายุยืน วรรณะ มีจพรพรรณ
ผ่องใส มีความสุขกายสบายใจ มีกำลังกายกำลังใจดี ย่อม
เกิดขึ้นแก่คนที่มีปกติประพาศิตนอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่เป็นนิตย์”

คติไทยคือ หลักในการครองชีวิต มีหลักให้ยึดเหนี่ยวว่า

เป็นผู้น้อยคอยก้มประนมกร
เหนื่อยไปก่อนจึงสบายเมื่อปลายมือ

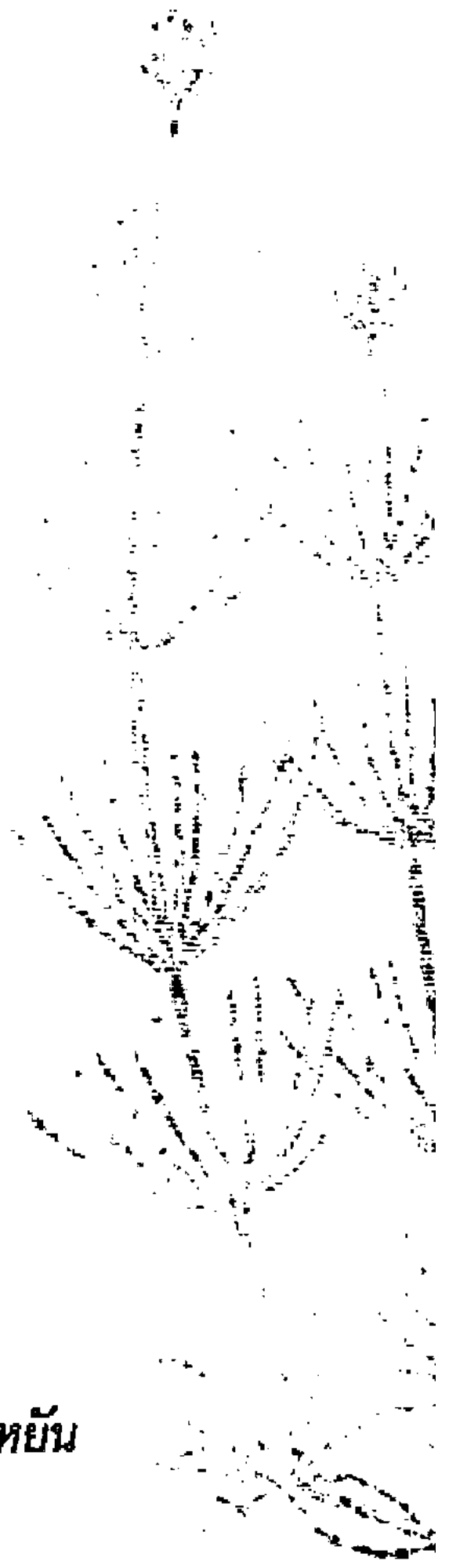
แต่ความสุภาพอ่อนน้อมนั้น ต้องแยกให้ออกจากความ
อ่อนแอ ไม่ใช่อ่อนน้อมจนตนสูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง
มีความคิดพฤติกรรมมุ่งเกาะอิงตลอดกาลก็ไม่ถูกต้อง ทั้งที่
ท่านวางหลักไว้ว่า

จงเป็นคนแข็งแรง   แต่อย่าแข็งกระด้าง
จงเป็นคนอ่อนโยน   แต่อย่าเป็นคนอ่อนแอ

นกน้อยชนน้อยแต่
รังแต่จูเมียว
มักใหญ่ย่อมคนหัว
ท่าแต่พอดัวไร่

พอดัว
อยู่ได้
โพเพ็ด
อย่าให้คนหยัน

ความเป็นคนสันโดษ

๕ ความสันโดษ คือความยินดีตามมีตามได้
คือการปฏิบัติตนอย่างไร?

ความสันโดษ จัดเป็นบรมทรัพย์ คือสวัสดียอดแห่งทรัพย์ เป็นคุณธรรมระดับสัมมาอาชีวะ ความหมายในแง่ของความ เป็นไตรสิกขา คือคุณธรรมอันเป็นอาการของสี่ตสิกขา คือ สัมมาอาชีวะ แต่กลับเป็นปัญหาในการทำความเข้าใจ จนบางครั้งทางรัฐบาลต้องขอรับรองให้พระสงฆ์เทศน์าธรรมข้อนี้ โดยกลัวว่าจะเป็นการอุปสรรคต่อการพัฒนาชาติบ้านเมืองตาม แผนพัฒนาเศรษฐกิจของท่าน ในที่นี้จึงน่าจะขยายความไป ความสมควร แม้จะไม่พิสดารมากนักก็ตาม

ทรงจำแนกสันโดษไว้เป็น ๓ ช่วง ในเรื่องเดียวกัน ที่ถ้าัญคือจะยึดอยู่กับปัจจุบัน & ทรงเน้นไปที่ช่วงของการ

แสวงหา ช่วงของการถือครอง และช่วงของการใช้สอย
บริโภคนิจจัง & เหล่านั้น

๑. ช่วงของการแสวงหา ที่จะต้องสืบเนื่องมาจาก
การศึกษาพิจารณาสอดคล้องว่า แสวงหาอะไร แสวงหาอย่างไร
แสวงหามาโดยวิธีใด ที่ทุกลำดับขั้นตอนของการแสวงหา
ควรอยู่ในกรอบของคำว่า เป็นการงานที่ปราศจากโทษ
คือแสวงหาอย่างฉลาด ท่านใช้คำบาลีตรงนี้ว่า ผลาผลสันโทษ
ยินดีตามกำลังของตนเอง คือคนสามารถระดมสรรพกำลัง
ลงไปเท่าไรก็ได้ เพื่อทำงานให้เกิดผลเป็นปัจจุบัง & ชั้นนี้
ไม่กำหนดความมากน้อย แต่กำหนดการใช้กำลังทุกอย่าง
ของตนลงไปภายใต้เงื่อนไขความถูกต้อง ทั้งกฎหมายและ
ศีลธรรมเป็นสำคัญ

๒. ช่วงของการได้มาและคนถือครองเป็นเจ้าของ
สิ่งนั้นๆ อาจจะมีมากหรือน้อยเท่าไรก็ตาม ให้ทำให้พอใจ
ยินดีมีความรู้สึก ว่าพอ ทำให้สงบกับสิ่งที่ปรากฏในขณะนั้นๆ

ท่านเองมีอาหารที่จวนก็ตามบนโต๊ะ ก็ทำให้พอใจ
ยินดีและรับประทานอาหารเหล่านั้น ด้วยความรู้สึกสบายใจ

ปัญหามักจะเกิดขึ้นในจุดของการได้มาเสมอ คือความอยาก
ในสิ่งที่คนแสวงหานั้น จะมีจินตนาการผสมเข้าไปมากบ้าง
น้อยบ้าง พอได้ตามที่ตั้งใจก็จะรู้สึกยินดีพอใจ แต่บางครั้ง
ก็นำไปเทียบเคียงกับที่คนอื่นเขาได้กลับไม่พอใจในสิ่งที่
ตนได้ เป็นต้น

ท่านจึงสอนให้ทำใจให้พอใจยินดีตามที่ตนได้มา บาลี
เรียกสั้นโดยนี้ว่า ยถาทถัสสโคช คือยินดีตามที่ตนได้มา
มีอยู่ครอบครองเป็นเจ้าของอยู่ จะมากหรือน้อยก็ยินดีไป
ตามนั้น ในขณะนั้นๆ

๓. ในการใช้สถานะของความเป็นเจ้าของปัจจัย ๔
ที่ “ต้องเป็นนายของทรัพย์ อย่าให้ทรัพย์เป็นนายตน”
ตำนานทางศาสนา ท่านใช้คำว่า “อย่าบริโภค อุปโภคด้วย
คันทหา” ที่เรามีการพูดถึงการบริหาร การจัดการกับทรัพย์
สมบัติที่ตนถือครองอยู่ ซึ่งตามปกติแล้วจะมีปัญหาด้าน
ความรู้สึก ๒ ประการ คือ

รู้สึกว่าคุณยังมีไม่พอต่อการตอบสนองความต้องการ
และความรู้สึกที่ว่า พอดี พอควร พอประมาณ พอใจนั้นไม่มี

คนประเภทนี้แม้ฝนจะตกลงมาเป็นเงินเป็นทอง เขาก็ไม่อาจ
 ทำให้รู้สึกพอใจได้ อันเป็นลักษณะของจิตที่มากไปด้วย
 ตัณหา คือความคิณรันทะเยอทะยานอยาก

การบริโภคใช้สอยก็คือการซื้อหาจับจ่าย คนจะต้อง
 มีปัญญาในการหาคำตอบให้แก่ตนเองว่า จะซื้ออะไร ซื้อ
 เพื่ออะไร ซื้อประมาณเท่าใด ซื้อไปแล้วจะได้ผลประโยชน์
 คุ้มค่า หรือไม่ เป็นต้น แล้วจัดการซื้อหาแลกเปลี่ยนไปตาม
 เหมาะตามควร บาทท่านเรียกสั้นโดยข้อนี้ว่า ยถาสารูปสั้นโดย
 คือยินดีตามเหมาะสมแก่ฐานะของตน กำถึงทรัพย์ ความ
 จำเป็น การตอบสนอง ความต้องการตามควรแก่กรณี

หลักการข้อนี้ทรงเน้นไปที่ หลักธรรมที่เป็นหัวใจเศรษฐกิจ
 ข้อที่ว่า สมชีวิตา เดียงชีวิตพอสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่คน
 หามาได้ ถือครอบครองอยู่ในขณะนั้น ยิ่งไปกว่านั้นทรงเน้นหลัก
 การบริหารทรัพย์ที่เป็นเหตุให้ตระกูลมั่งคั่ง ตั้งอยู่ได้นานว่า
 รู้จักประมาณในการบริโภคใช้สอยทรัพย์สมบัติ หรือตามที่
 ท่านสุนทรภู่ได้สรุปไว้ในสุภาษิตสอนหญิงตอนหนึ่งที่ว่า มีน้ำ
 ใช้จ่ายน้อยค่อยบรรจง อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน นั่นเอง

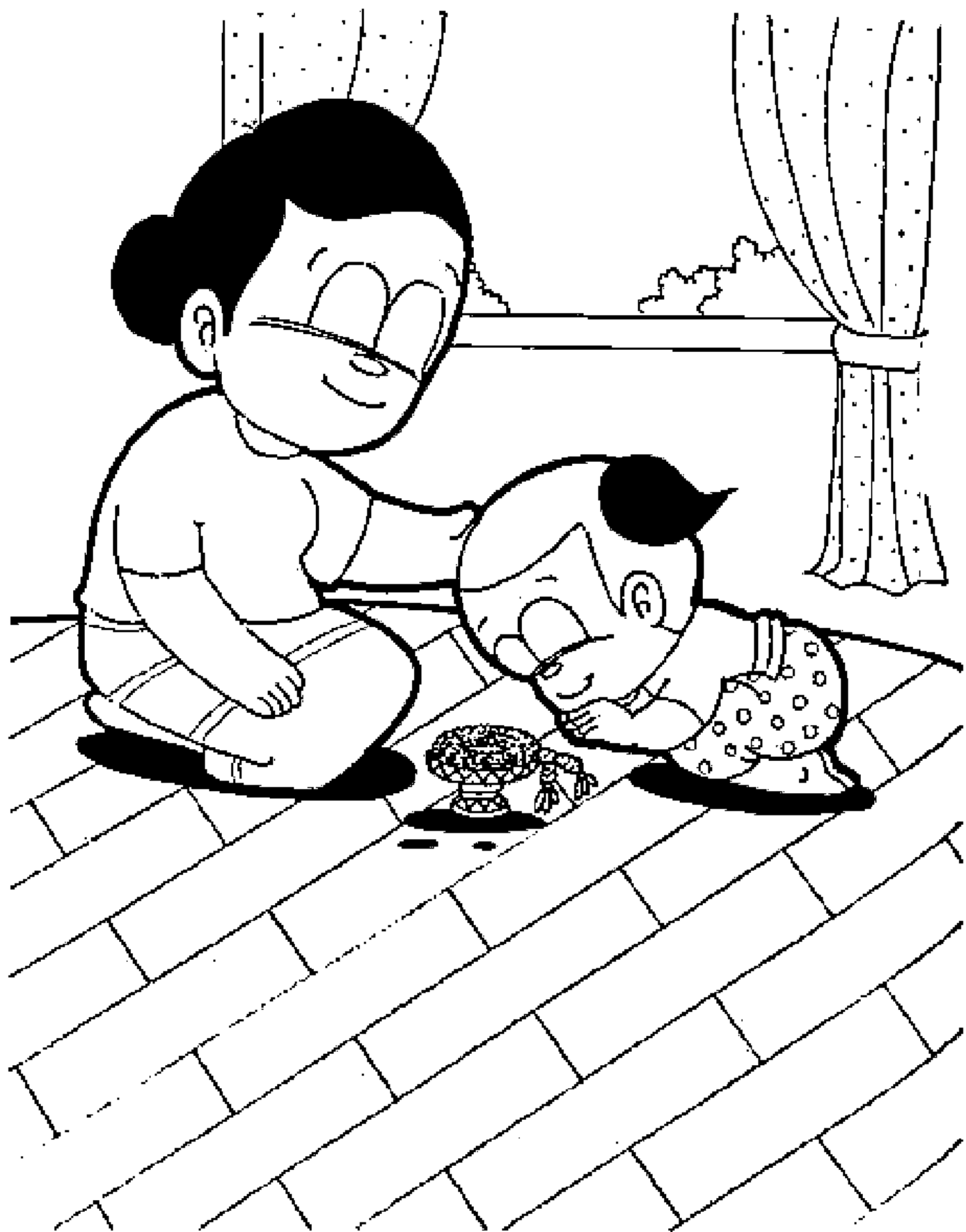
พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงบรมธรรมไว้ชุดหนึ่ง คือ

๑. ความไม่มีโรค	เป็นลาภอย่างยิ่ง
๒. ความสิ้นโทษ	ยินดีตามมีตามได้ เป็นทรัพย์อย่างยิ่ง
๓. ความคุ้มภัย	เป็นญาติอย่างยิ่ง
๔. นิพพาน	เป็นสุขอย่างยิ่ง

ข้อสำคัญคือข้อ ๒ คำว่า สิ้นโทษ ในฐานะที่เป็นทรัพย์
อย่างยิ่ง คำว่าทรัพย์ ท่านแปลว่า วัตถุที่นำความปลื้มใจมาให้
ทุกชั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์ ความรู้จักพอประมาณ
พอควร พอใจ พอดี จำเป็นต้องมีทุกกรณี

ตามหลักความจริงที่ท่านแสดงไว้ในอุทานธรรมว่า
ความไม่พอใจจนเป็นคันเขี้ยว พอแล้วเป็นเศรษฐีมหาศาล
จนทั้งนอกทั้งในไม่ได้การ จงคิดอ่านแก่ใจเป็นคนพอ

ความกตัญญู

๑. ความกตัญญู คืออะไร?

ความกตัญญู คือความรู้ตระหนักถึงอุปการะคุณที่ตนได้รับจากผู้อื่น ถึงอื่น แล้วมีการสนองคุณท่าน ตามปกติแล้วของธรรมดาข้อนี้ท่านมักใช้คำเต็มว่า กตัญญูกตเวทิต์ แต่โดยเนื้อหาสาระของการปฏิบัติเป็นความสำนึกกตัญญู คือรู้จักตระหนักในอุปการะคุณที่ตนได้รับทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อมจากคนและสิ่งแวดลอมแล้วแสดงออกซึ่งความสำนึกด้วยการทดแทนตอบแทนบุญคุณท่าน จะพูดได้หรือไม่พูดได้ก็คงเป็นปฏิกิริยาที่ต่อเนื่องกันไปตามปกติของธรรมชาติของการปฏิบัติ

คนเราแต่ละคนล้วนเริ่มต้นมาจากการอิงอาศัยเกาะพิงคน สิ่งแวดลอมมาตามลำดับ การได้ชีวิต ได้สถานะจาก

ครอบครัว สังคม การครองชีวิตในสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุน
ต่อการครองชีวิต พัฒนาชีวิต ทุกคนจึงเป็นลูกหนี้ มีหนี้ทาง
ใจที่จะต้องชดใช้ทุกคน

หลักการสำคัญประการหนึ่งในการครองชีวิต โบราณ
บัณฑิตได้ใช้เป็นหลักในการครองใจคนโดยเน้นไปที่กลุ่มที่
ใกล้เคียงกับตนว่า

การเลี้ยงคูมารดาบิดา เป็นเหมือนการใช้หนี้

การเลี้ยงคูบุตรธิดา เป็นเหมือนการให้กู้

การสงเคราะห์คนแก่คนอ่อนแอ

เป็นเหมือนการฝังทรัพย์สมบัติไว้

การเลี้ยงดูตนเอง เป็นเหมือนการทิ้งของลงเหว

ความกตัญญูเป็นสำนึกที่มีความละเอียดลึกซึ้งของ
จิตสำนึกโดยเชื่อมโยงเรากับคนอื่น สรุปรวมเป็นหากไม่มี
ท่านก็ไม่มีเรา การมีวันนี้ของเราก็เพราะมีท่านเหล่านั้น สิ่ง
เหล่านั้นมีส่วนอย่างสำคัญ จากการเกิดมาสู่โลกนี้จนถึงปัจจุบัน
และกาลต่อไป

ตั้งคำให้ไว้ครูของนักเรียน นิสิตนักศึกษา คนหนึ่งที่ว่า

ข้าขอฯ	ประณตน์อ้อมลักการ
บูรพคณาจารย์	ผู้ก่อเกิดประโยชน์ศึกษา
ทั้งท่านผู้ประสาศวิชา	อบรมจริยา
แก่ข้าในกาลปัจจุบัน	ข้าขอเคารพอภิวันท์
ระลึกคุณอนันต์	ด้วยใจนิยมนุชา

นี่คือลักษณะของความดีที่ก่อปรด้วยความกตัญญู แต่เป็นการมของสายของการศึกษาเพียงสายเดียว

ซึ่งในแง่ของความเป็นจริงของธรรมชาติที่ตั้งปวง ธาตุ ตั้งปวง คนสัตว์ล้วนมีอุปการคุณต่อคนเราทุกคนเพียงแต่ เป็นโดยทางตรง หรือโดยทางอ้อมเท่านั้น สำนึกกตัญญูช่วยให้ คนครองชีวิตร่วมกับคนอื่น ธรรมชาติสรรพัตต์ที่เกี่ยวข้อง กับตนได้อย่างผสมกลมกลืน

สมัยโบราณแม้ในแหล่งที่คนอยู่รวมกันมากๆ คน เหล่านั้นกลับมีความสำนึกในคุณของธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ ลม ไฟ จนยกย่องขึ้นเป็นเทพเจ้า แสดงความสำนึกคุณและ กตเวทิต่อธรรมชาติ รอบตัว “สำนึก” ตามหลักของพระพุทธ

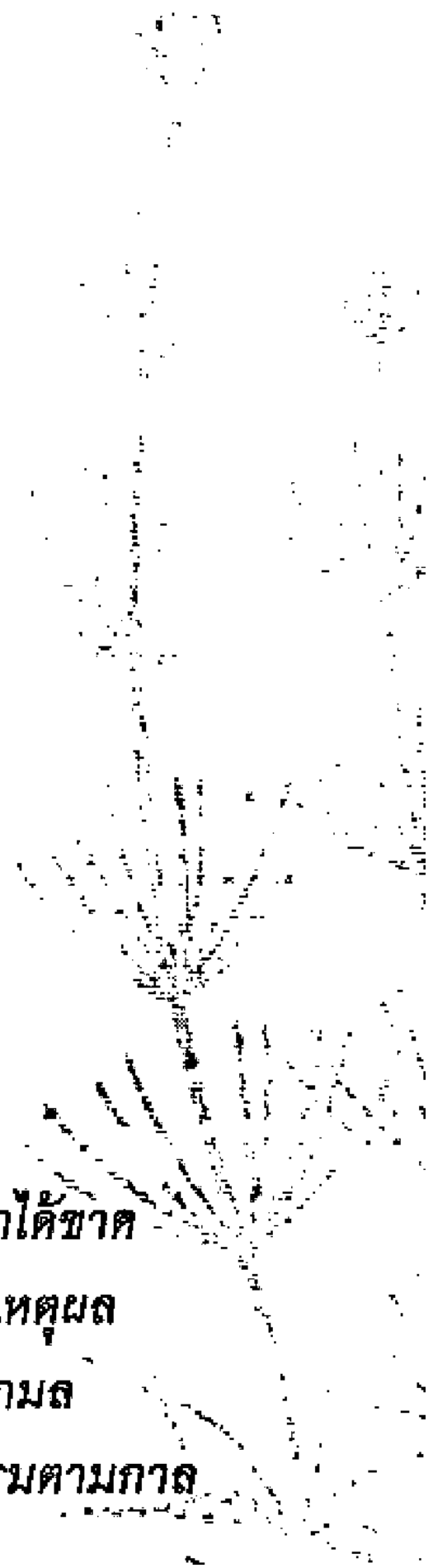
ศาสนานั้น ท่านแสดงไว้ว่า ให้มองคน สัตว์ สิ่งแวดล้อมเป็นมิตร แล้ววงศวันพฤติกรรมในลักษณะของการประทุษร้ายมิตรของตน มีพุทธศาสนสุภาษิต บทหนึ่งความว่า

“บุคคลนั่งนอนภายใต้ร่มเงาของต้นไม้ใด ไม่ควรหักทำลายกิ่งของต้นไม้ นั้น เพราะคนประทุษร้ายต่อมิตรเป็นคนเลว”

ด้วยเหตุนี้เอง ความกตัญญูนอกจากจะเป็นมงคลแล้ว คนที่เป็นเช่นนี้ยังเป็นคนที่หาได้ยาก และที่สำคัญก็คือความกตัญญูกตเวทิตที่เป็นนิมิตรเครื่องหมายของคนดีในโลกนี้

ในภาคของการปฏิบัติ สำนักกตัญญูและแสดงกตเวทิตนั้น ท่านมองไปที่อุปการคุณของคนสัตว์ สิ่งที่มีต่อตนเป็นสำคัญ หามองเฉพาะผู้ใหญ่ท่านนั้นว่า เป็นเพียงบุพพการีตามที่นิยมพูดกันในบางหมู่บางกลุ่มไม่ เพราะความกตัญญูคือกุศลกรรมที่อำนวยผลเป็นความสุขแก่คนที่มีสำนัก แล้วแสดงออกมาเป็นส่วนหนึ่งของการครองชีวิตของตน

* ถึงวันหยุด	วันพระ	อย่าได้ขาด
อย่าประมาท	ในธรรม	หาเหตุผล
สรรเวลา	ฟังธรรม	นำกมล
ไม่สับสน	เมื่อฟัง	ธรรมตามกาล

การฟังธรรมตามกาล

๕ การฟังธรรมตามกาลเป็นอุดมมงคล คืออย่างไร?

การฟังธรรม เป็นการพัฒนาปัญญาศรัทธาของคน เป็นเบื้องต้น อันเป็นการศึกษาศักดิ์รับฟังวิธีหนึ่งที่จะนำไปสู่ความฉลาดในคิดปะ และความมีวินัยในตนเองให้หนักแน่นมากยิ่งขึ้น

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญา และในแง่ของความเป็นจริงของชีวิตทั้งหลายนั้น ใครก็ตามที่สามารถดำรงชีวิตด้วยปัญญาได้ จะเข้าถึงสถานะอันประเสริฐ เบื้องต้นของการฟังธรรมท่านเน้นไปที่การเพิ่มพูนศรัทธา ปสาทะ ความเชื่อมั่นเต็มใสอันส่งเสริมให้เกิดปัญญา

การฟังธรรม มีความชัดเจนในความเป็นอุดมมงคล เพราะทำให้บุคคลสามารถลดความชั่ว เพิ่มความดีได้ตาม

สมควรแก่สถานะ พระพุทธเจ้าทรงแสดงอานิสงส์ คือผลดีงาม
ที่เกิดจากการฟังธรรมไว้ ๕ ประการ คือ

๑. ผู้ฟังย่อมได้ฟังสิ่งที่ตนยังไม่เคยได้ฟังมาก่อน
๒. สิ่งใดที่เคยฟังมาแล้ว แต่ยังไม่เข้าใจชัดเจนจะมีความเข้าใจชัดเจนมากยิ่งขึ้น
๓. ขจัด บรรเทา ลดความสงสัยในเรื่องนั้นๆ ลงไป
ได้ตามลำดับ
๔. ทำความเห็นของตนให้ถูกต้องตามทำนอง
คลองธรรมได้
๕. จิตของผู้ที่ฟังธรรมด้วยศรัทธามีความสงบ
ผ่องใส และสว่างไสวด้วยปัญญาในขณะนั้น และต่อๆ ไป

ตามหลักของความเป็นจริงแล้ว การฟังในที่นี้เป็นคำ
ที่ใช้แทนระดับการศึกษาเรียนรู้ธรรม ตามโครงสร้างของ
การพัฒนาปัญญา ได้แก่การเรียนรู้ทางประสาทสัมผัส คือ
การเห็น การฟัง การรับรู้ แล้วนำเรื่องเหล่านั้นมาคิดพิจารณา
อันเป็นระดับของการปริยัติธรรม

ฟังถึงเกิดอานิสงส์ทั้ง ๕ ประการนี้ จะเห็นว่าเป็นการ

พัฒนาจิตตนเองเข้าสัมผัสพระพุทธคุณทั้ง ๓ ประการ คือ
ปัญญา ความบริสุทธิ์ และความเมตตากรุณา ตามรอยพระบาท
พระพุทธเจ้า ระดับหนึ่งนั่นเอง การฟังธรรมจะต้องเข้าใจว่า
เป็นบันไดเบื้องต้นที่จะนำไปสู่การน้อมนำธรรมมาปฏิบัติ
จนได้ชื่อว่า เป็นคนมีคุณธรรมตามสมควรแก่ฐานะที่ตนเป็น
ในขณะนั้นๆ

มงคลชุด ๘

ความอดทน

ความเป็นผู้ว่าง่าย

การได้เห็นสมณะทั้งหลาย

การได้สนทนาธรรมตามกาล

ความอดทน ความเป็นผู้ว่าง่าย

การได้เห็นสมณะทั้งหลาย การได้สนทนาธรรมตามกาล

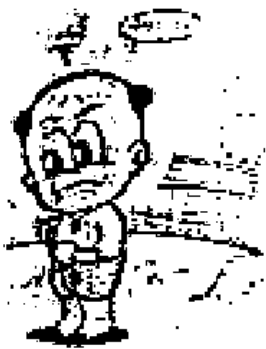
นี้เป็นอุดมมงคล

มงคลชุดนี้ มีลักษณะสืบเนื่องมาจากการศึกษาสัทธ
รับฟังมาก ความฉลาดในศิลปะและความมีวินัย อันศึกษา
ตำหนักก็แล้ว เช่นเดียวกัน

ความอดทน

๕ ความอดทน สำคัญเช่นไร

ความอดทน หรือขันติ ที่เราใช้กันจนเป็นภาษาไทยไปแต่นั้น ในทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นบรมธรรมระดับอุทมคติของชีวิตทุกสถานะ ทรงยกเป็นหัวข้อแรกในโอวาทปาติโมกข์ว่า ความอดทน คือความอดทนเป็นคพะอย่างยอดเยี่ยม

อันเป็นการแสดงว่า ความอดทนหรือขันติเป็นหลักใจในการดำรงชีวิต เพราะความจริงแล้ว อารมณ์ที่เรากระทบ ทั้งดีและไม่ดีล้วนแต่มีความอดทน อดทนด้วยกันทั้งนั้น

ประเด็นที่ควรตระหนักในการใช้ขันติ คือธรรมทุกอย่าง เมื่อนำไปสู่ภาคปฏิบัติ จะต้องอาศัยสติปัญญาเป็นหลักในการตัดสินใจพิจารณา นำมาปฏิบัติให้สอดคล้องกับเรื่องนั้นๆ ขันติ

เองนั้นหลักฐานต่างๆ ทรงเน้นไว้เพียง ๔ กรณี คือถ้า
ไม่ออกทันแล้วจะมีปัญหาติดตามมาอีกเป็นอันมาก ได้แก่

๑. ท่ามกลางความวิปริตแปรปรวนของธรรมชาติ ที่มี
ลักษณะเลี้ยมเทง สุขคาม ทุกคนต้องตกอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ
อาศัยธรรมชาติไม่ว่าธรรมชาติจะแปรผันไปอย่างไรก็ตาม
การออกทันออกหนำตนให้รอดจากความวิปริตของธรรมชาติ
เหล่านั้นให้ได้ นั้นเป็นความถูกต้อง

๒. การปฏิบัติภารกิจงาน การทำธุระหน้าที่ล้วน
ต้องผ่านพบปัญหา ชนทราย เหนื่อยยากลำบากในการฝ่าฟัน
อุปสรรค ต่างๆ ที่จะต้องออกทันให้ได้ แม้บางครั้งจะต้องเผชิญ
กับงานในลักษณะที่เรียกว่า หลังสู้ฟ้า หน้าสู้ดิน มีความ
เหน็ดเหนื่อยสาหัสตัวแทบขาดก็ต้องทนให้ได้

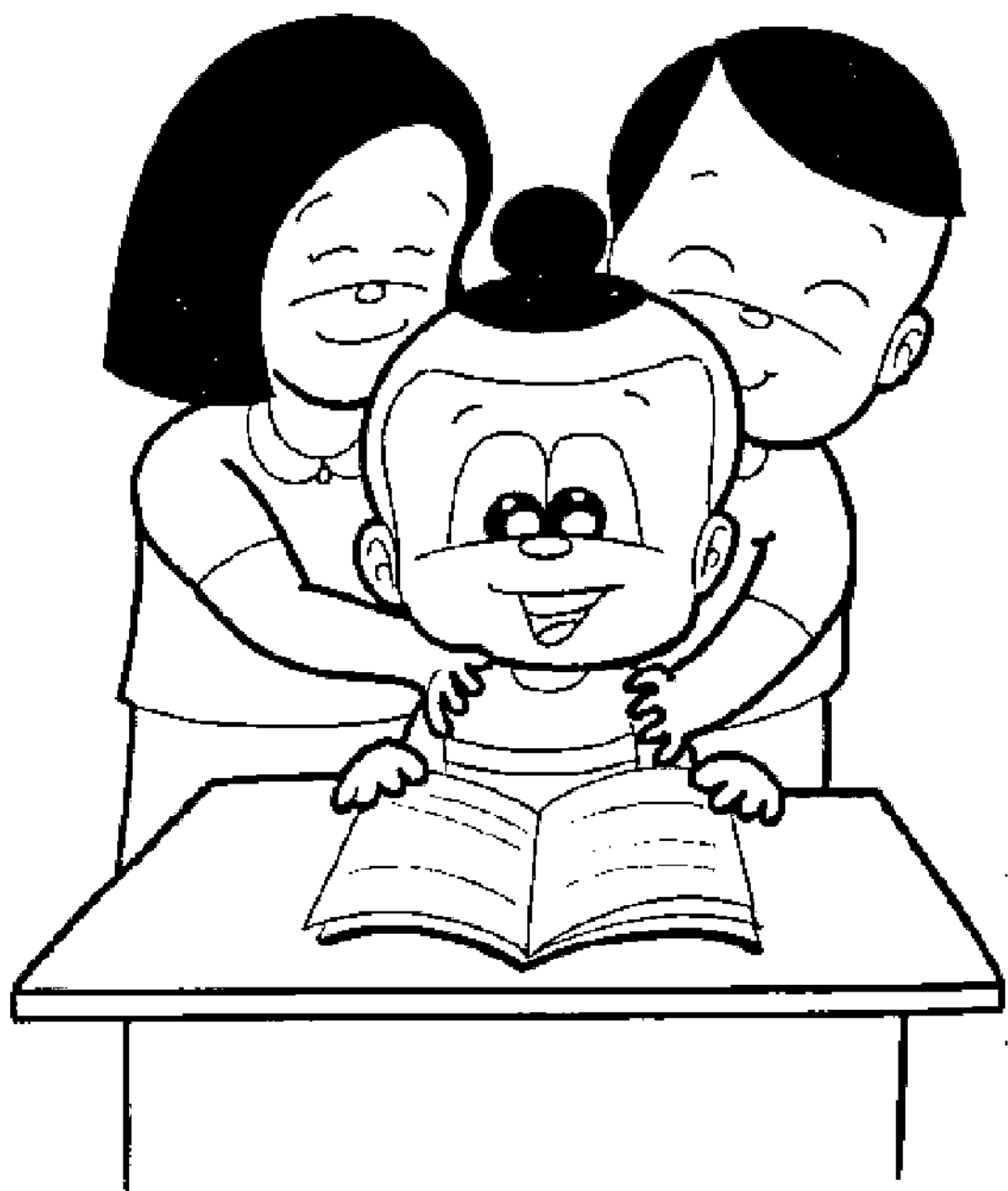
๓. ร่างกายของคนเรานั้น ท่านบอกว่าเป็นรังของโรค
และเป็นของเปื่อยเน่าผุพังตามธรรมชาติ โรคภัยไข้เจ็บจึงติด
ตัวคนมาตั้งแต่เกิดจนถึงตาย ดังที่ท่านแสดงทุกข์ ๑๐ เรื่อง
คือ หนาว ร้อน หิว กระจาย ปวดอุจจาระ ปวดปัสสาวะ
ง่วงนอน แก่ เจ็บ และ ตาย ไม่เคยมีใครแก้ได้ขาด ยามเผชิญ

กับมันต้องอดทนเป็นหลักไว้จนกว่าจะสามารถบรรเทาได้
ในแต่ละขณะ

๔. ความอดทนที่ถือว่าสำคัญที่สุด คือลักษณะของ
อารมณ์ที่กระตุ้นให้เกิดกิเลส ที่สรุปรวมเป็นยินดียินร้าย หรือ
อารมณ์ที่มีลักษณะยั่วให้รัก ให้อยาก ให้เกิดความใคร่ และ
อารมณ์ที่ยั่วให้โกรธ แข่งดี ต้องการเอาชนะ โลกเราที่มี
ปัญหามาทุกยุคทุกสมัย เกิดจากจิตที่อ่อนไหวไปตามอารมณ์
ที่ปรุงแต่งขึ้น เพื่อยั่วยั่วยั่วจนทำให้สังคมส่วนมากอยู่
ด้วยความอยาก ปัญหาเศรษฐกิจสังคม การเมือง การทหาร
หากเรามองสืบสาวดูจะพบว่ามีเป็นอันมากหรือเกือบจะทั้งสิ้น
สืบเนื่องมาจากความยินดียินร้ายที่เกิดขึ้นแล้วคนไม่อาจ
หักห้ามใจตนเอง ไม่ให้อ่อนไหวไปตามแรงกระตุ้นเหล่านั้นได้

ขันติ ความอดทน ถิ่น อดทน จนถึงอดออม มีความ
จำเป็นอย่างมาก ท่ามกลางความวิกฤติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
วิกฤติทางอารมณ์ อันสืบเนื่องมาจากความวิกฤติทางจิต เพราะ
จิตขาดความอดทน อดทน นั่นเอง

ความเป็นคนว่าง่ายสอนง่าย

๕. ความเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย คืออย่างไร?

ความเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย ส่วนหนึ่งเป็นพื้นเพ ธรรมชาติของท่านผู้นั้น ส่วนหนึ่งคงสืบเนื่องมาจากความมีวินัย ในตนของคนเหล่านั้น จนสร้างวินัยเป็นคนมีความสุภาพ ถ่อมถ่อมถ่อมตน การแสดงออกว่าเป็นคนว่าง่ายสอนง่ายจึง เป็นอาการของคนที่มีความพร้อมที่จะรับฟังแหล่งความรู้ ซึมซับสิ่งดีงามจากบัณฑิต และท่านผู้ศรัทธาที่ท่านเลือกคบ และบูชามาตั้งแต่ต้น นั่นเอง

ฐานจิตสำคัญ คือคนจะต้องมีความศรัทธาต่อตัวท่าน ต่อความคิดเห็นของท่าน ต่อเจตนาในการพูด การสอนของท่าน ที่อาจเรียกว่าเป็นลำดับท่าทีต่อคนพูดให้คนอื่นเป็นคนว่าง่าย สอนง่าย คือจิตที่ยอมรับนับถือ ศรัทธา มีความพร้อมที่จะ

ฟังและจะเชื่อท่านผู้นั้น แหล่งวิชาการนั้นๆ เป็นฐานที่มีความ
สำคัญ

จากอดีตกาลนานแล้ว เรามีปัญหาเรื่องพูดกันไม่รู้เรื่อง
ที่เมื่อมองสืบสาวด้วยความเป็นธรรมแล้ว อาจจะมาจาก
ผู้พูดเองก็ได้ ที่ไม่อาจสร้างสภาพยอมรับนับถือให้เกิดขึ้น
ภายในจิตของผู้ฟัง จนสามารถสร้างแรงผลักดันให้เขามี
ความพร้อมที่จะเชื่อ จะฟัง จะหาประโยชน์จากการฟังคำสอน
ฟังความคิดเห็นของท่านผู้นั้นก็ได้ ด้วยเหตุนี้เองที่เราพบ
พระพุทธดำรัสข้อที่ว่า ศรัทธาคือความเชื่อที่ตั้งมั่นแล้ว จะให้
ประสบความสำเร็จเสมอ

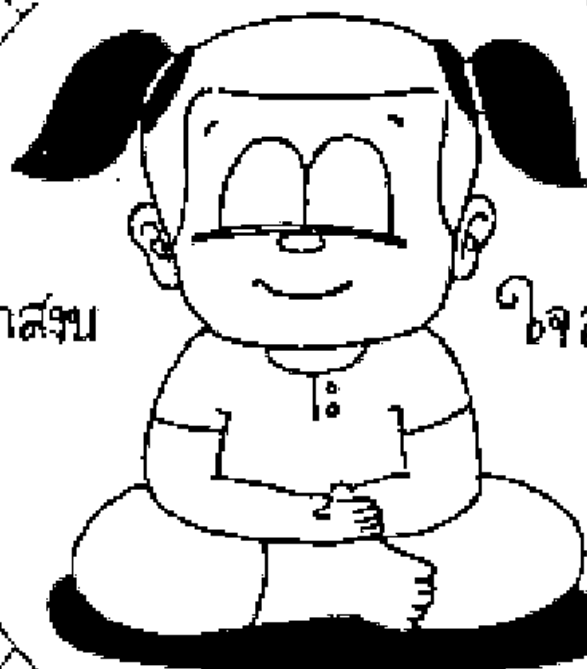
ปัญหาในการเสริมสร้าง รักษา พัฒนาลักษณะนิสัย
ให้คนที่มีความว่าง่ายสอนง่าย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งใน
การสร้าง รักษา พัฒนาศรัทธาของเขา อย่างน้อยก็อย่าให้
เกิดอาการวิกฤตศรัทธาต่อผู้สอนเป็นสำคัญ

ข้อที่ควรตระหนัก คือความเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย
เชื่อมโยงอยู่กับท่านที่เป็นบัณฑิต อันเป็นบุคคลควรแก่การ
บูชาเป็นสำคัญ ไม่เช่นนั้นอาจจะกลายเป็นคนเชื่อว่าง่ายง่าย

จนเสียความเป็นตัวของตัวเอง เป็นคนไม่มีเหตุอันเป็น
ลักษณะของพวกเขา ชุนพลอยพยับ หรือ ชนะไหนก็เอาด้วย
ช่วยกระพือ ซึ่งเป็นบุคคลประเภทที่มีปัญหา

អាមាសន្យ

៥៥
កិច្ចខាសន្យ

៦១
សន្យ

១០៧
ស្នេហាស្នេហាស្នេហា

การได้พบเห็นสมณะ

๕ ได้พบเห็นสมณะ เป็นอุดมมงคลอย่างไร?

คำว่า สมณะ แปลว่าผู้สงบบจากบาปเป็นบุคคลใน
อุดมคติทางพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับชั้นดี ตามที่ทรง
แสดงไว้ในโอวาทปาฏิโมกข์ ในรูปของคุณลักษณะของสมณะ
ว่าผู้มาสัตว์อื่น เบียดเบียนสัตว์อื่น ไม่เชื่อว่าเป็นบรรพชิต
สมณะเลย

แสดงว่า คุณลักษณะเด่นของความเห็นสมณะ คือ
คนที่สามารถปฏิบัติ พัฒนาตนบนเส้นทางแห่งมงคลชีวิต
ตามลำดับ โดยอาศัยการเข้าถึงมงคลที่สมบูรณ์เมื่อไร เมื่อนั้น
ท่านก็คือสมณะที่สมบูรณ์ในโลกทั้งปวง ในหมู่สมณะเหล่านั้น
พระพุทธเจ้าได้เชื่อว่าเป็นมหาสมณะ คือเป็นสมณะผู้ยิ่งใหญ่
และแน่นอน

สมณะก็คือบัณฑิต หรือบุขนิยบุคคลนั่นเอง ประเด็นสำคัญ ก็คือแม้ว่าท่านจะเป็นสมณะระดับพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ตาม แต่ผู้เห็นกลับไม่รู้จักท่าน ไม่มีความศรัทธาเลื่อมใสในท่านมาก่อน หรือเกิดศรัทธาขึ้นในขณะนั้นก็มิ ดังเช่น

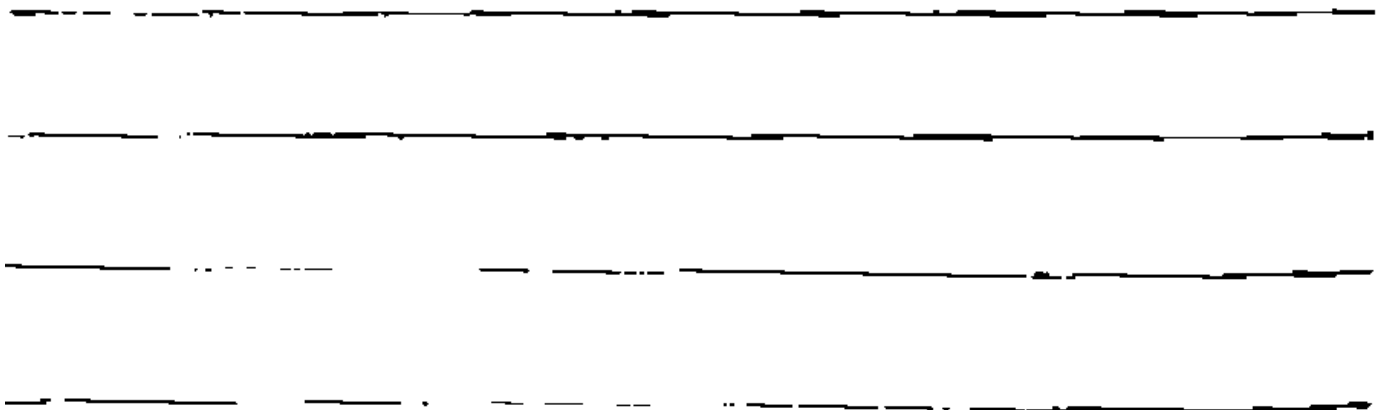
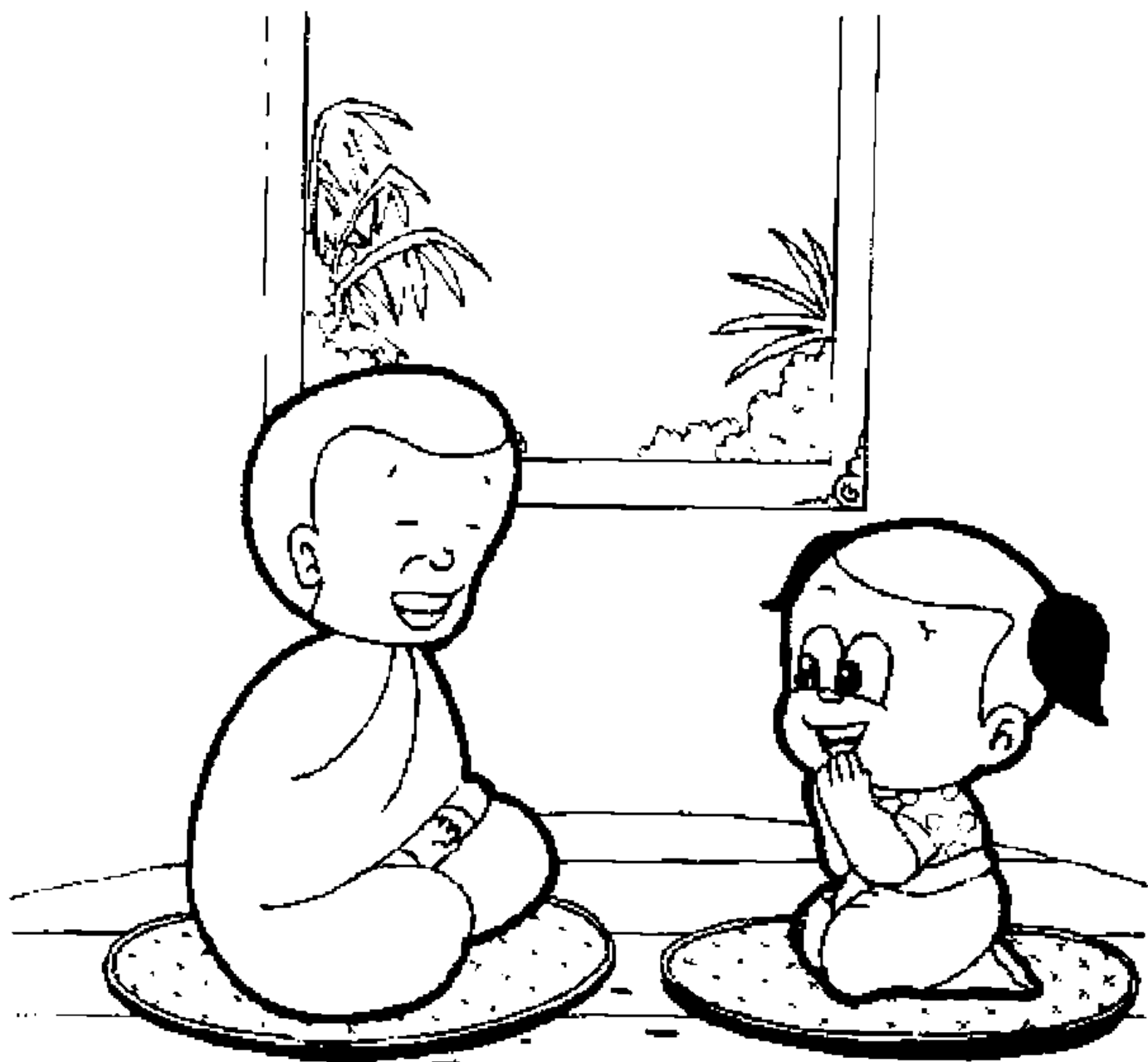
การเห็นพระพุทธเจ้าของท่านอุปกาธิวก แม้จะเป็นการพบเห็นในคราวแรก แต่ท่านเกิดความทึ่ง ความอัศจรรย์ ประทับใจ เกิดความเลื่อมใสศรัทธา ท่านก็ประสบมงคลจากการเห็น

การเห็นพระอัสสชิของพระสารีบุตร เป็นการมองในฐานะของผู้แสวงหาทางแห่งความพ้นทุกข์ พระอัสสชิสามารถสร้างจุดสนใจ ประทับใจ สามารถนำใจของพระสารีบุตรเข้าสู่อุคมมงคลได้ เพราะท่าทีของท่านต่อพระอัสสชิเริ่มต้นที่ศรัทธา

แต่ในท่านองตรงกันข้าม การที่คนเป็นอันมากพบเห็นสมณะกลับเป็นแรงผลักดันให้เกิดการทำบาปก็ได้ จากความคิดที่ผิดๆ ต่อการพบเห็นสมณะ เราจึงพบว่า คนบางคนทำบาปต่อสมณะขนาดถูกธรณีสูบลงไปก็มี ดังนั้น การพบเห็นสมณะ

แล้วเกิดเป็นอุคตมมงคล จึงเป็นผลพวงมาจากมงคลข้อต้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคบบัณฑิต การบูชาคนที่ควรบูชา ทำให้เขามีความเคารพนับถือศรัทธาต่อคุณลักษณะนี้และท่านที่เป็นเช่นนี้เอง คือสมณะ การเห็นสมณะแล้วเป็นมงคล จึงเป็นอาการทางจิตที่ตั้งงาม เช่นเดียวกับการเป็นคนว่าง่าย สอนง่าย อันเป็นสภาพของความพร้อมที่จะซึมซับความดี ของตนจากสิ่งที่คุณเข้าไปเกี่ยวข้องสัมผัสในขณะนั้นๆ

การสนทนาธรรมตามกาล

๕ การสนทนาธรรมตามกาล เป็นอุดมมงคลอย่างไร?

การสนทนาธรรมตามกาล เป็นพัฒนาการต่อเนื่องมาจากมงคลข้อต้นๆ เช่นเดียวกัน การที่คนจะนำธรรมมาสนทนากัน แสดงว่าคนเหล่านั้นมีความศรัทธาพอใจ หรือพูดจากหลักของอิทธิบาท ๔ ประการ แสดงว่าคนเหล่านั้นมีฐานของความพอใจ มีความมุ่งมั่นที่จะศึกษาเรียนรู้หากความเข้าใจ ความประทับใจในหลักธรรมให้ยิ่งขึ้น จึงมีความเพียรพยายามที่จะหาความรู้ด้วยวิธีการต่างๆ

การสนทนา เป็นรูปแบบหนึ่งของการแสวงหาความรู้ทางศาสนา เพียงแต่ออกมาในรูปของการสื่อสารทาง แทนที่จะเป็นทางเดียวอย่างการฟังธรรมตามกาล และแม้ว่าจะเป็นการมงคล แต่ความจริงแล้วสังคมไทยเราจะสนทนากันเรื่องธรรมะ

ในรูปของการศึกษา การวิเคราะห์ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
 ประสพการณ์กันและกัน จะมีน้อย แม้แต่ในแวดวงของนักบวช
 ในพระพุทธศาสนาเอง

มีคนเป็นอันมาก ที่พยายามหลบเลี่ยงการสนทนาเรื่อง
 ธรรมะ มีไม่น้อยที่มีความรู้สึก ว่า ธรรมทำมวย หมายถึง
 ว่า ถ้าพูดเรื่องธรรมะ แล้วสุดท้ายต้องทะเลาะกันในที่สุด
 อันเป็นอาการของการนับถือศาสนาโดยมีศรัทธาเป็นค่านำ
 นำจนกลายเป็นความยึดติดในรูป ที่ท่านใช้คำว่า อย่างนี้เท่านั้น
 ถูกต้อง อย่างอื่นไม่ถูกต้อง และถ้าใครแสดงอาการขัดแย้ง
 ปฏิเสธ อาจถูกทำลายล้างไปในที่สุด ก็มีไม่น้อย

จากหลักฐานในพระไตรปิฎก ได้มีบุคคลสนทนาธรรม
 กันเป็นเวลานาน แล้วผลจบลงด้วยทั้งสองฝ่ายได้สำเร็จบรรลุ
 มรรคผลเป็นพระโสดาบันด้วยกันทั้งคู่ หลักธรรมที่นำมา
 สนทนากันจึงสืบเนื่องมาจากความเป็นคนที่มีการศึกษา
 สดับรับฟังมามาก แล้วนำเรื่องเหล่านั้นมาสนทนากัน อันเป็น
 กระบวนการเนิ่นช้า เพิ่มพูนการฟัง ความตรงจำ ความ
 แน่นยำ การเพ่งพิจารณาพิจารณาธรรมเหล่านั้น จนมีความเข้าใจ

ในหลักธรรมนั้นๆ ยิ่งขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่เพิ่มพูน
คุณธรรมทุกๆ ข้อ ที่ทรงแสดงไว้ในมงคลสูตรนี้

การสนทนาธรรมตามกาลนั้น ในแง่ของความจริง คือ
การปฏิบัติธรรม ศึกษาธรรมตามสมควรแก่ขณะ คือในขณะ
ที่คนพูดก็คือการทำหน้าที่แสดงธรรมให้แก่ฝ่ายที่ได้ฟัง จัด
เป็นการทำบุญที่เรามักเรียกว่า ธรรมเทศนามัย คือบุญที่สำเร็จ
ด้วยการแสดงธรรม สอนธรรม กล่าวธรรม อันเป็นการทำงาน
บนพื้นฐานของเรื่องที่คุณมีความรู้ มีความเป็นมิตรต่อคนที่
คนพูดด้วย ไม่มีความตระหนี่ในความรู้ที่คุณกำลังพูด กำลัง
แสดง ซึ่งหมายความว่า ในขณะนั้นอาการของความโลภ
โกรธ หลง ได้สงบลงไป หากแต่กอบปรี่ด้วยความรู้ในธรรม
ความเป็นมิตรต่อคนฟัง ความไม่ตระหนี่ในความรู้ การพูด
ในขณะนั้นจึงเป็นการเผยแผ่ธรรม ซึ่งจะต้องทำงานด้วย
จิตสำนึกของผู้กล่าวธรรม

การสนทนาธรรมตามหลักที่พระพุทธเจ้าได้ทรง
แสดงไว้ ๕ ประการ คือ

๑. แสดงธรรมไปตามลำดับ ไม่ตัด ถัดให้ขาดความ

๒. พยายามอ้างเหตุผล แนะนำให้ผู้ฟังเกิดความรู้ ความเข้าใจตามหลักการเทศน์ของพระพุทธเจ้า ที่มีลักษณะ ๔ ประการ คือ

ต้นทัสสนา แสดงเรื่องนั้นได้อย่างชัดเจน แจ่มแจ้ง
สมาทปนา มีการเชิญชวน ชักชวนให้คู่สนทนาหรือ
ผู้ฟัง ปฏิบัติธรรม คล้อยตาม

สมุตเตชนา ปลุกเร้าให้คู่สนทนา หรือผู้ฟัง มีความ
เชื่อมั่น ของอาจ ในการที่จะฟัง คิด หรือปฏิบัติตาม

สัมปหังสนา ให้คู่สนทนา หรือผู้ฟัง มีความสนุกสนาน
เบิกบานใจในการฟัง

๓. ตั้งจิตปรารถนาที่จะให้เกิดประโยชน์แก่คู่สนทนา
หรือผู้ฟัง

๔. เป็นการพูด การคุย เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจ
มิใช่ต้องการลาภผลจากคู่สนทนาหรือผู้ฟัง

๕. ไม่พูดสนทนา อธิบายในรูปของการกระทบคนอื่น

ในขณะที่ทำหน้าที่ฟังอีกฝ่ายหนึ่งพูด ก็ได้ชื่อว่ากำลัง
บำเพ็ญบุญประเภท รัมมสวนมัย คือบุญที่เกิดขึ้นจากการ

สงฺฆธรรมสามารถอำนวยการเป็นอนิสงส์ ๕ ประการดังกล่าว
แล้วข้างต้น หากคู่สนทนาทั้งสองฝ่ายมีพื้นฐานการพูด
การฟัง การสนทนา เช่นนี้ ย่อมประสพสิ่งที่เป็นมงคล เพราะ
นั่นคือ การศึกษา การปฏิบัติ และสัมผัสมงคลของธรรมตาม
โครงสร้างหลักของการศึกษาในพระพุทธศาสนา

วันอัมมสวนะ หรือวันพระ ในทางพระพุทธศาสนามี
เดือนละ ๔ วันนั้น จึงเป็นวันที่เน้นไปทั้งการฟัง การสนทนา
ธรรม และ การปฏิบัติธรรมอย่างที่นิยมพูดกันว่า วันโกนก็ละ
วันพระก็เว้น ใครที่ห่างเหินจากการฟัง การสนทนาธรรม
และการปฏิบัติธรรม มักเป็นคนประเภทที่ วันโกนก็ไม่ละ
วันพระก็ไม่เว้น อันไม่ใช่มงคลในพระพุทธศาสนา

มงคลที่กล่าวมาตามลำดับ จนมาถึงการสนทนาธรรม
ตามกาลนั้น ทรงแสดงในระบับของการสร้างสรรคพัฒนา
เพื่อให้คนได้รับประโยชน์ อันมีพลังในการเกื้อกูลและอำนวยการ
ความสุขให้เกิดแก่คนทั้งหลาย ระดับของชีวิตในปัจจุบัน
การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ศาสนาในปัจจุบัน และเป็นฐานะ
ที่จะช่วยให้คนเกิดในกำเนิดภพ ชาติที่ดีขึ้น ที่ท่านใช้คำว่า

คบแต่งภพชาติให้ประณีตยิ่งขึ้น เรียกว่าประโยชน์ในภายหน้า
คือกาลข้างหน้า ชาติหน้า และชาติต่อๆ ไป

ในชั้นของความเป็นกุศล เป็นระดับวิฆฏคามิกุศล คือ
กุศลระดับช่วยให้คนที่ยังหมუნวนอยู่ในสังสารวัฏฏ์มีทุกข์
น้อยลง มีสุขเพิ่มขึ้นตามสมควรแก่มงคล ที่แต่ละชีวิตได้
ปฏิบัติและสัมผัสผล

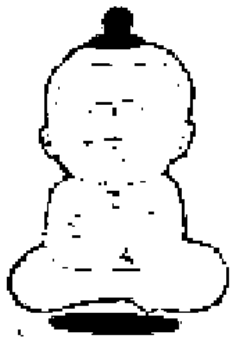
มงคลสูตร ๙

ความเพียรเผาบาปให้เร่าร้อน
การประพฤติกุศลพรหมจรรย์
การเห็น อริยสัจ ๔
การทำพระนิพพานให้แจ้ง

พระธรรมเทศนาระดับมรรคผลนิพพาน เป็นปรมาตถ
ประโยชน์ คือประโยชน์สูงสุด อันเป็นอุดมคติของพระพุทธ
ศาสนา แต่คงเป็นปัจจัยของกันและกันกับหลักธรรมที่ได้
กล่าวไว้ในตอนต้นๆ ประกอบด้วยองค์ธรรม ๔ ประการ ที่มี
ความเป็นเหตุเป็นผลของกันและกัน ได้แก่ ความเพียรที่
เผากิเลสให้เร่าร้อน การประพฤติกุศลอย่างพรหม ความเห็นใน
อริยสัจทั้งหลาย และการทำพระนิพพานให้แจ้ง นี้เป็นอุดม
มงคลอันสูงสุด

ความเพียรเผาบาปให้รุ่มร้อน

๕ ความเพียรช่วยให้พ้นทุกข์ได้อย่างไร?

ความเพียร ในที่นี้ทรงใช้คำว่าคมะ อันเป็นพระพุทธร คำว่าธ ที่มักพบระดับการปฏิบัติทางจิต อันเป็นส่วนหนึ่งของจิตศึกษา มุ่งขจัดความรู้สึกลึบยิบตียิบร้ายในอารมณ์ที่ตนสัมผัสในขณะนั้นๆ

เมื่อกล่าวโดยกรอบหลักของการปฏิบัติก็คือ หลักการ ป้องกันการบ้ำบัต การบ้ำรุง การรักษา อันเป็นโครงสร้างหลัก ของความเพียรตามหลักสัมมาวาจาเมะ คือความพยายามใน ทางที่ชอบ

จำนวนที่เป็นพระพุทธรคำวธที่ตรงกันในทุกแห่งทุกที่ เมื่อรับสั่งถึงเรื่องนี้ คือ

ผู้เห็นภัยในสังขารวัฏฏ์ ในพระศาสนานี้ เพื่อจะยังอกุศล อันเป็นบาปกรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นไม่ให้เกิดขึ้น ย่อมยังความพอใจ

ให้บังเกิดขึ้น แล้วพยายามปรารภความเพียร ประครองจิต
ตั้งไว้ ทรงใช้ข้อความในลักษณะนี้ไปตามสมควรแก่กรณี
ของความชั่วความดี ในรูปของการ

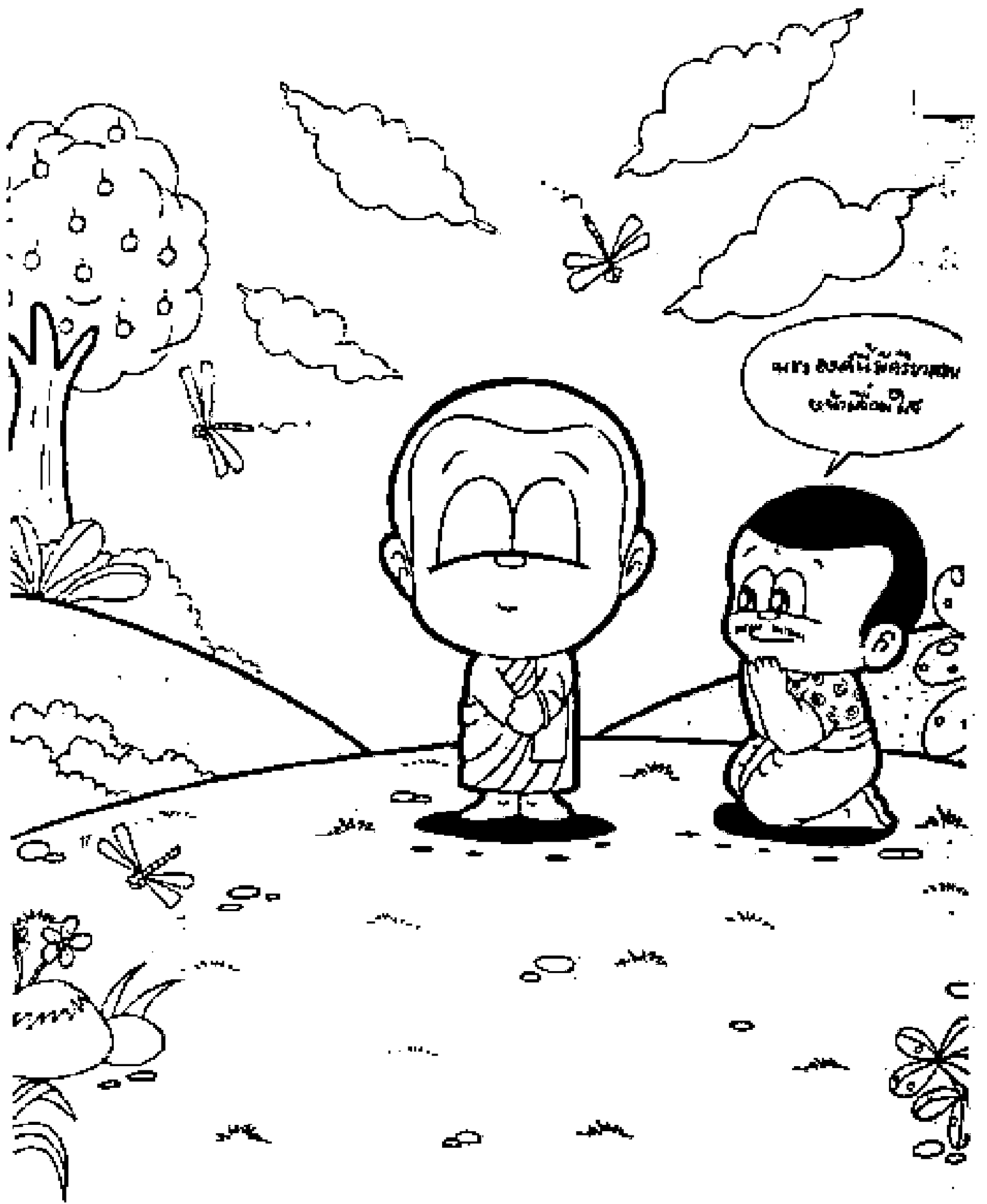
๑. ป้องกันความชั่วที่ยังไม่เกิดไม่ให้เกิดขึ้น
๒. ตัดละความชั่วที่บังเกิดขึ้นแล้ว
๓. สร้างความดีที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น
๔. รักษาความดีที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมไป

ในท่านที่เป็นผลแล้ว ย่อมเป็นอันเดียวกันกับการละบาป
บำเพ็ญบุญและการบำเพ็ญบุญเพียงอย่างเดียว เพราะแต่
ละอย่างล้วนเป็นการลดละความรุนแรงของกิเลสลงไป และ
เพิ่มความดีงามขึ้นภายในจิตตามลำดับ จากหลักการตรงนี้เอง
บางครั้งทรงแสดงเพียงว่า

คนล่วงทุกข์ไปได้เพราะความเพียร หมายความว่า
ทรงแสดงในฐานะที่ใช้ความเพียรเป็นตัวนำในการปฏิบัติ
ไม่ว่าจะในรูปของการป้องกัน บำบัด บำรุงรักษา การละชั่ว
ประพฤติดี หรือการเจริญภาวนาเพียงอย่างเดียว แต่ละวิธี

ล้วนต้องมีความเพียรที่เข้มข้นมากพอต่อการเผาทำลายบาป
ไปตามลำดับ โดยไม่ถอยหลังไปสู่ความเลวร้ายที่เคยละเลิก
ไปแล้ว นี่เป็นอุคตมมงคล

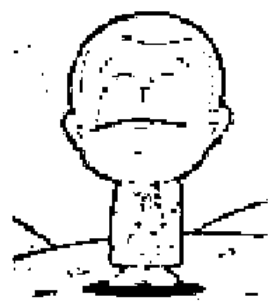

ကျွန်ုပ်တို့သည် နေ့စဉ် နေရာတိုင်းတွင် နေထိုင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

การประพฤติพรหมจรรย์

๕. การประพฤติอย่างพรหมจรรย์ คือการประพฤติอย่างไร?

กรอบของคำว่า พรหมจรรย์ โดยปกติแล้วมักจะมอง
ในรูปของการงดเว้นจากการมีเพศสัมพันธ์ แต่ในพรหมจรรย์
ในมงคลัตถกที่ปนี้ ท่านได้รวบรวมไว้เป็น ๑๐ ข้อด้วยกัน ที่ใน
แง่ของความเป็นจริงแล้ว ก็คือ ไตรสิกขา นั่นเอง ได้แก่

๑. ทาน การให้
๒. การช่วยเหลือชวนชวนในภารกิจที่ชอบธรรม
๓. การรักษาศีล ๕ ประการ
๔. การงดเว้นจากการมีเพศสัมพันธ์
๕. ภรรยาที่ภักดีต่อสามี สามีที่ไม่นอกใจภรรยา
๖. การรักษาศีลอุโบสถ
๗. การเจริญพรหมวิหารจนมีความเข้มข้นถึงขั้น

อัปมัญญา คือมีความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา แต่ไม่
ไม่มีประมาณ

๘. ปธาน คือความเพียร ๔ ประการ หรือตบะ

๙. อริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ

๑๐. ศาสนธรรมทั้งปวง

ในที่นี้จะกล่าวโดยสรุปตามนัยแห่งพรหมจรรย์สูตรที่
พระพุทธเจ้าทรงแสดงเจตน์จำนงของการประพาศพรหมจรรย์
ที่พึงประสงค์จริงในพระพุทธศาสนา ใจความว่า

ภิกษุทั้งหลาย พรหมจรรย์นี้เราประพาศมิใช่เพื่อ
หลอกหลวงคน มิใช่เพื่อเรียกร้องคน มิใช่เพื่ออานิสงส์ คือ
ลาภ สักการะ และสรรเสริญ มิใช่เพื่อการเป็นเจ้าลัทธิ
และแก๊ลลัทธิ อย่างนั้นอย่างนี้ แท้จริงพรหมจรรย์นี้เราประพาศ
เพื่อสังวร เพื่อละเพื่อความคลายกำหนัด เพื่อความดับทุกข์”

จากที่ทรงเน้นย้ำแสดงให้เห็นว่า พระพุทธเจ้าทั้งหลาย
สอนเหมือนกัน ปฏิบัติเหมือนกัน จึงทรงเป็นเหมือนกับว่า
พระผู้มีพระภาคเจ้านั้นได้ทรงแสดงพรหมจรรย์

อันเป็นการละเว้นสิ่งที่กล่าวตามกันมา เป็นทางหยั่งลงสู่
พระนิพพาน เพื่อความถาวรอม เพื่อละ ทางนั้นมหาบุรุษ
ทั้งหลายผู้แสวงหาคุณใหญ่ได้ดำเนินแล้ว จนเหล่าใดดำเนิน
ตามทางที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้แล้วนั้น จนเหล่านั้น
ได้ชื่อว่า ทำตามคำสอนของพระศาสนา จักทำที่สุดแห่ง
ทุกข์ได้

พระพุทธดำรัสในพระสูตรนี้ ทรงเน้นที่กรรมสองกลุ่ม
คือการถาวรอมและระวาง นั่นคือ การดำเนินไปตามหลักของ
ไตรสิกขา หรืออริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ

จากผลของการปฏิบัตินั้นเอง มรรคจะทำหน้าที่ลดละ
กิเลส จนกิเลสจางคล้ายลงไปตามลำดับ ความทุกข์อันเป็น
ผลของกิเลส ก็ดับตามสัดส่วนของกิเลสที่ตนละได้ ด้วยการ
ดำเนินไปตามหลักของอริยมรรค บัณฑิต สัตบุรุษ มีพระพุทธเจ้า
เป็นต้น ถ้วนประสพผลจากการปฏิบัติธรรมบนเส้นทางเดียวกัน
แต่เพราะปฏิบัติได้ไม่เท่ากัน ผลที่เกิดขึ้นจึงยิ่งหย่อนกว่ากัน
ผลที่เกิดขึ้นตามสมควรแก่เหตุ และคงเป็นเช่นนั้นตลอดไป

การเห็นอริยสังข ๔

๕ การเห็นอริยสังข คืออย่างไร?

ข้อนี้ เป็นอาการต่อเนื่องมาแต่ต้นแล้ว เพราะในแง่ของความจริง การเห็นอริยสังขตามความเป็นจริง อันเป็นเนื้อหาสาระของมงคลข้อนี้ เป็นผลของการดำเนินตนตามหลักอริยมรรคมีองค์ ๘ ประการที่สามารถพัฒนาการทางจิตของคนให้เห็นอริยสังขตามความเป็นจริง

แต่คำว่า เห็น ตามความเป็นจริงที่ถูกต้อง จะต้องมีท่าทีต่ออริยสังขแต่ละข้อตามสมควรแก่ฐานะของเขา คือจากการปฏิบัติไปตามหลักอริยมรรคมีองค์ ๘ นั้นเอง จนมีปัญญาอันพิเศษ คือ สัมมาทิฏฐิ คือปัญญาอันเห็นชอบ จากความเห็นชอบนั่นเอง ทำให้จิตเข้าถึงอริยมรรคที่แท้จริง คือความรู้ในทางที่ชอบ จากนั้นจิตของท่านจะหลุดพ้นจากอำนาจของกิเลส

ความทุกข์เข้าถึงความสุขที่สมบูรณ์ กระบวนการของ
ธรรมปฏิบัติข้อนี้ เราได้ยืมมาจากพระธัมมจักกัปปวัตตนสูตร
มาแล้ว จากข้อความที่ว่า

“คุณภิกษุทั้งหลาย ข้อปฏิบัติอันเป็นสายกลาง ไม่เข้า
ไปใกล้ที่สุดสองอย่าง คือ กวართมานตนจนเกินเหตุ และ
การปล่อยกายใจไปตามกระแสของกามคุณ อันตถาคค
ได้ตรัสรู้แล้วด้วยปัญญาอันยิ่ง ทำดวงตาทำญาณเครื่อง
ช่วยให้รู้ เป็นไปเพื่อความเข้าไปสงบ ระงับเพื่อความรู้อยิ่ง
เพื่อความรู้อันยิ่ง เพื่อความดับ”

ข้อนี้ แสดงภาคของการดับกิเลสและดับทุกข์ ที่ว่า
ปรากฏจริงๆ จึงเป็นอริยมรรคกับนิโรธ อันเป็นเช่นเดียวกับที่
ทรงแสดงในพรหมจรรย์สูตร และในมงคลสูตรที่กำลังกล่าวถึง
อยู่ ภาษาที่ใช้เป็นชื่ออาจแตกต่างกัน แต่กล่าวโดยสาระแล้ว
เป็นเรื่องเดียวกัน

สัมมาทิฐิ คือปัญญาอันเห็นชอบ ที่จัดว่าสมบูรณ์
เป็นความสมบูรณ์พร้อมของอริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ
คือไตรสิกขา เกิดความรู้เห็นในอริยสัจตามสมควรแก่ฐานะ
ดังกล่าว คือสร้างเป็นญาณที่เรียกว่า สัมมาญาณ อันเป็น

อริยมรรคตัวจริง ทำให้ท่านรู้อริยสังข์ด้วยญาณ ๓ ตามลำดับ
ในอริยสังข์ นั้นเอง คือ

๑. สัจจญาณ รู้จักว่าอะไรเป็นอะไร คือรู้ว่า อะไรเป็น
ทุกข์ อะไรเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ อะไรเป็นความดับทุกข์ และ
อะไรเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงซึ่งความดับทุกข์

๒. กิจจญาณ รู้ภารกิจที่จะต้องปฏิบัติต่ออริยสังข์แต่ละ
ข้อว่าทุกข์ ควรกำหนดรู้ความจริงที่แท้จริง สมุทัย ต้องลด
ระดับนิโรธ เป็นเป้าหมายที่จะต้องก้าวไปให้ถึง และมรรคเป็น
ธรรมที่ควรลงมือประพฤติกกระทำ บำเพ็ญ ให้เกิดขึ้น

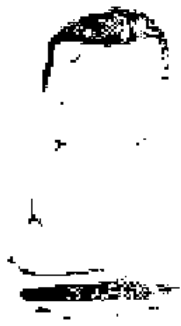
๓. กตญาณ รู้ว่าได้ทำแล้วอย่างนั้น คือทุกข์ที่ต้อง
กำหนดรู้ตนได้กำหนดรู้แล้ว สมุทัยที่ควรละตนได้ละแล้ว
นิโรธที่ควรทำให้แจ้ง ตนได้ทำให้แจ่มแจ้งขึ้นมาแล้ว และมรรค
ที่ควรอบรมกระทำบำเพ็ญให้เกิดขึ้นตนได้ทำให้สมบูรณ์แล้ว

จากการรู้เห็นอริยสังข์ครบรอบเช่นนี้ ทำให้ท่านผู้นั้นจิต
หลุดพ้นจากอำนาจกิเลส ความทุกข์ หรือที่ทรงใช้คำว่าทำ
ที่สุดแห่งทุกข์ได้ และนั่นก็คือท่านได้ทำพระนิพพานให้แจ้ง
ขึ้นเป็นมงคลข้อต่อมา

การทำพระนิพพานให้แจ้ง

■ นิพพานคืออะไร?

นิพพานเป็นปรมาัตถธรรม คือธรรมขั้นสูงสุด ไม่มีผลทางจิตของใครที่จะสูงยิ่งไปกว่านี้ได้

แต่คำว่า นิพพาน เป็นคำบัญญัติเรียกชื่ออาการทางจิตที่เห็นสัมผัสตรงเฉพาะตัวของแต่ละคน ท่านเองคนได้สัมผัสรสอาหารด้วยลิ้นของตน เป็นรสชาติที่คนนั้นประจักษ์ด้วยตนเอง ไม่สามารถอธิบายให้คนอื่นเข้าถึงได้อย่างสมบูรณ์ นอกจากท่านผู้นั้นจะชิมอาหารนั้นด้วยตัวของท่านเอง

เนื่องจากธรรมทั้งปวงนั้น พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้แล้วนำมาเปิดเผยชี้แจงแสดงแก่โลก แสดงว่านิพพานเองก็เป็นถึงสัมผัสของบัณฑิตในอดีตมาแล้วตามลำดับ และเนื้อหาของนิพพานที่จิตเสวยเป็นความสุข ความสงบ เย็น เป็นต้น คนก็

สามารถสัมผัสนิพพานได้ตามสมควรแก่คุณธรรมภายในใจ
ของเขา

พระพุทธศาสนาได้แสดงลำดับขั้นตอนของพระ
นิพพานไว้เป็น ๒ กลุ่มใหญ่ ๕ ช้อย่อย แต่มีความเชื่อมโยง
ถึงกัน ผู้ศึกษาสามารถมองผ่านไตรสิกขา คือศีล สมาธิ ปัญญา
ได้ เพราะนิพพานก็คือผลของไตรสิกขาอันเป็นอริยมรรค
นั่นเอง

ระดับของศีล เมื่อคนได้ลดละความชั่วขั้นหยาบๆ ลงไป
คือไม่ทำชั่ว ไม่พูดชั่ว แสดงว่าการครองชีวิตของเขาไม่สร้าง
ปัญหาแก่ตนเองและคนอื่น เขาย่อมดับทุกข์มีความสงบเย็น
ในขั้นของการสงบระงับเวรภัยอันตรายที่เขาสร้างขึ้น หรือ
หาเรื่องให้เกิดขึ้น เพราะไปล่วงเกินคนอื่น สภาพจิตของคน
มีศีลในขั้นนี้ คนที่มีศีลจะประจักษ์ด้วยใจตนเองว่า ความทุกข์
ของคนลดลง ก็ลดก็ลดลง ความสุขกลับเพิ่มขึ้น และความ
เป็นคนมีศีลจะแสดงออกให้เห็นด้วยใจตน และการได้เห็น
ได้ยิน ได้ฟังจากคนอื่น ในขณะนั้นตนก็คือคนดีมีศีลธรรม
อันเป็นคุณลักษณะของความเป็นบัณฑิต ระดับต้นและเป็น

การบูชาต่อท่านผู้ควรบูชา ด้วยการปฏิบัติตามท่านไปด้วยใน
ขณะนั้น

ระดับของธรรมปฏิบัติ สามารถมองคนสัตว์เป็นเพื่อน
ร่วมโลกกัน ทำดีของตนต่อคนทั้งหลายโดยฐานหลัก คือมี
ความเมตตาหวังดี คนที่มีปัญหาจะเกิดกรุณาต่อเขา คนที่
ประสบผลดีงามจะเกิดมุทิตาต่อเขา คนที่ประสบผลกรรมที่ชั่ว
เป็นการถาวรก็ทำใจเป็นอุเบกขาได้ แสดงว่าในขณะที่มี
องค์ธรรม คือพรหมวิหารเป็นเรื่อใจอยู่นั้นจิตของเขาย่อม
สงบจากพยาบาทเพราะเมตตา สงบจากความเบียดเบียน
ด้วยกรุณา สงบจากริษยาด้วยมุทิตา และสงบจากอคติด้วย
อุเบกขา

ตราบใดที่หัดกรรมเหล่านั้นยังมีอยู่ภายในจิต อกุศล
ที่เป็นข้าศึกของกรรมเหล่านั้นจะไม่มีโอกาสครอบงำใจของ
เขาได้ แสดงว่าเขาสัมผัสนิพพานอย่างอ่อนๆ ที่สำนวนศาสนา
เรียกว่า นิพพานคิย และจากจุดนี้เอง เมื่อปฏิบัติพัฒนาเข้า
ขั้นของสมาธิ จิตเขาจะสงบจากนิวรณ์ ๕ ประการ ที่ในแง่
ของความเป็นจริง ก็คือความโลภ โกรธ หลง ที่เกิดขึ้นก่อกวน

รุมใจ トラบเท่าที่ใจเป็นสมาธิอยู่ ก็เลสประเภทต่างๆ ย่อม
ไม่อาจครอบงำใจเขา เขาได้ชื่อว่าหลุดพ้นจากกิเลสด้วย
กำลังของฌาน トラบเท่าที่ฌานของเขายังไม่เต็ม

สำหรับนิพพานในขั้นที่สมบูรณ์ คือจิตสามารถตัดขาด
จากกิเลสประเภทตะกอนใจ กิเลสใดที่ท่านละได้แล้ว เป็นการ
ตัดขาดแบบถาวร ท่านได้ชื่อว่า เข้าถึงกระแสพระนิพพานไป
ตามลำดับ อันเป็นส่วนหนึ่งของโลกุตระจริงๆ องค์ธรรมชุดนี้
ท่านเรียกว่า วิมุตติ คือความหลุดพ้นจากกิเลส และ
ความทุกข์บ้าง หรือปหานะ คือการละกิเลสบ้าง ซึ่งโดยเนื้อหา
สาระแล้วเป็นเรื่องเดียวกัน โยงเรียงไปตามลำดับที่ยกมาว่า

๑. ตหังควิมุตติ หลุดเว้นจากกิเลสตามสมควรแก่
กรณีนั้นๆ เช่นมีเรื่องน่าโกรธแต่ห้ามใจไว้ได้ไม่โกรธ คิดจะ
ถกขโมยแต่ห้ามใจไว้ไม่ถกขโมย เป็นต้น

๒. วิชัมภนวิมุตติ หลุดพ้นด้วยผลของการปฏิบัติ
สมาธิ ภาวนา ความหลุดพ้นจะถาวรยิ่งยไปกว่าประเภทแรก
และเต็มได้ หากมีแรงกระแทกแรงๆ

๓. สมุจเฉทวิมุตติ จิตหลุดพ้นอย่างเด็ดขาด ไม่กำเริบ

อีกต่อไป อันเป็นความหลุดพ้นของพระโสดาบัน เป็นต้นไป
จนถึงพระอรหันต์

๔. ปฏิบัติสัทธาวิมุตติ จิตหลุดพ้นอย่างสงบ
หมายความว่า หลังจากท่านตัดกิเลสได้เด็ดขาดแล้ว แม้จะ
ไปกระทบกับอารมณ์ ที่กระตุ้นให้เกิดความรักความชังอย่างไร
ใจท่านจะไม่อ่อนไหวไปตามแรงกระแทกเหล่านั้น ท่านองูเขา
ศิลาที่ไม่อ่อนไหวไปตามกระแสลม ไม่ว่าลมจะแรงอย่างไรก็ตาม

๕. นิสสรณวิมุตติ จิตหลุดพ้นจากกิเลส ความทุกข์
และสังสารวัฏฏ์อย่างถาวร ไม่มีกรเกิดในภพชาติอะไรต่อไป
แล้ว คำว่าวิมุตติมีฐานะเดียวกับนิโรธ คือเป็นคำที่ใช้เรียก
นิพพาน

การทำพระนิพพานให้แจ้ง จึงนับเป็นผลระดับสูงสุด
ในทางพระพุทธศาสนา ดังที่พระพุทธองค์ทรงแสดงว่า

พระพุทธเจ้าทั้งหลายกล่าววว่า พระนิพพานเป็นบรม
ธรรม นิพพานเป็นบรมสุข บรมสันติ นิพพานเป็นความว่าง
อย่างยิ่ง เป็นต้น

มงคลสูตร ๑๐

จิตไม่หวั่นไหวพยายามประสพโลกธรรม
การไม่เศร้าโศก ปราศจากอหิวาต์ มีความเกษม

จิตของผู้ใดชั้นโลกธรรมครบถ้วนแล้ว ไม่มีความ
หวั่นไหว ไม่มีโศก ปราศจากอหิวาต์ มีความเกษม นี่เป็นอุดมมงคล

จิตไม่หวั่นไหวยามประสบโลกธรรม

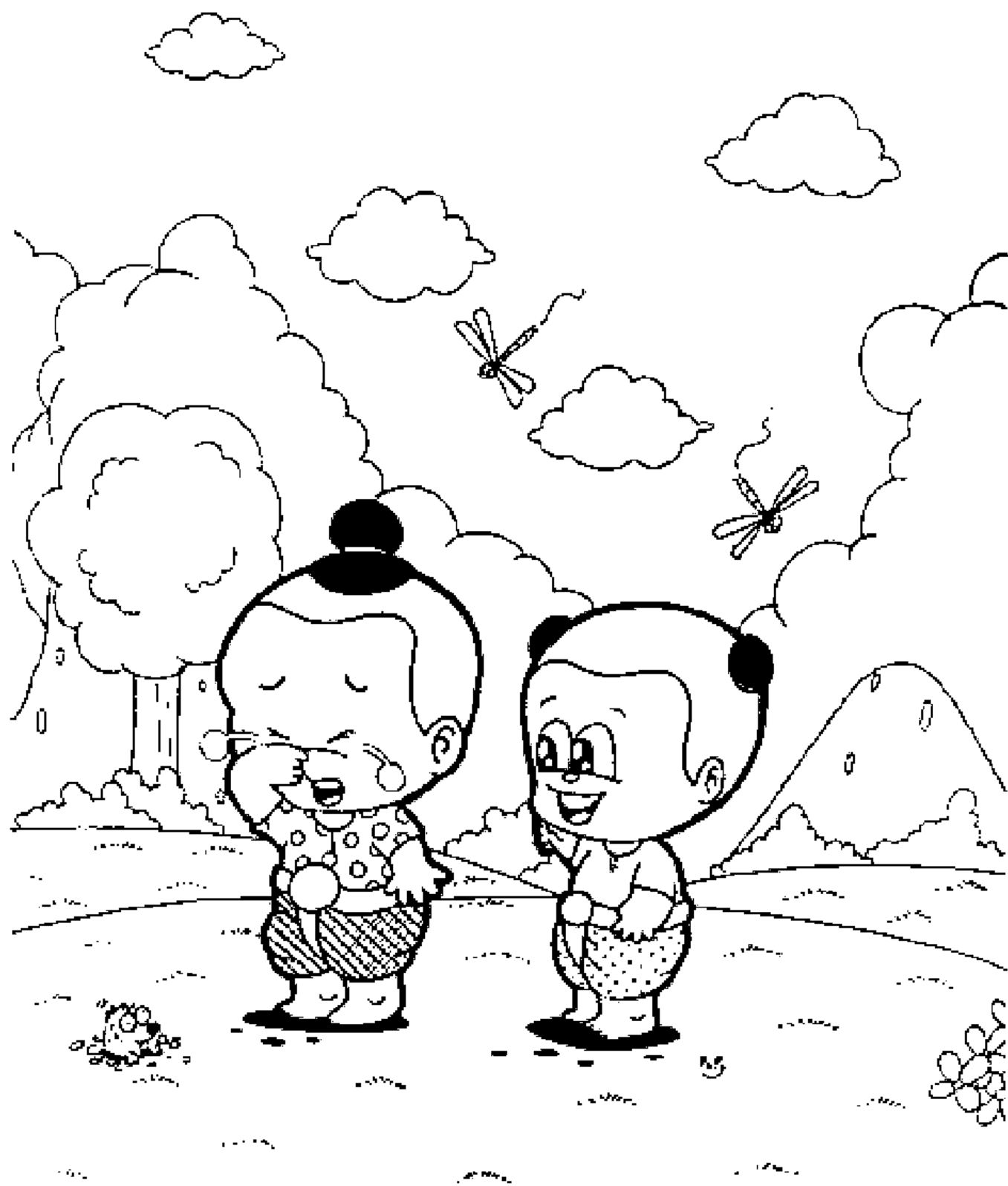

๓. เมื่อจิตไม่หวั่นไหว ทำให้มีความสุขเช่นไร?

เมื่อเราศึกษามาตามลำดับแล้วจะพบว่า จุดนี้คือ
ปฏิเวธธรรม คือพระนิพพาน อากาการทั้ง ๔ จึงมีได้สมบูรณ์
เฉพาะท่านที่บรรลุมรรคผลระดับพระอรหันต์เท่านั้น อากาการ
นิพพานจึงมีการจำแนกแสดงไว้เป็นเอนก เช่นในพระธัมมจัก
กัปปวัตตนสูตร ทรงใช้คำว่า การดับตัณหา การสละตัณหา
การถอยถอนตัณหา การหลุดพ้นจากตัณหา การไม่อาศัย
ในตัณหา เป็นต้น

อากาการที่เป็นพื้นฐานของจิตตลอดกาลของท่านใน
ที่นี่ ได้แก่ปราศจากธุลี คือไม่มีกิเลสทุกลักษณะ เพราะบรรลุ
อาสวัภขญาณ คือพระญาณที่ทำอาสวะให้หมดไปสิ้นไป
เกษม เป็นอากาการต่อเนื่องจากการหมดกิเลสเพราะญาณ
ดังกล่าว

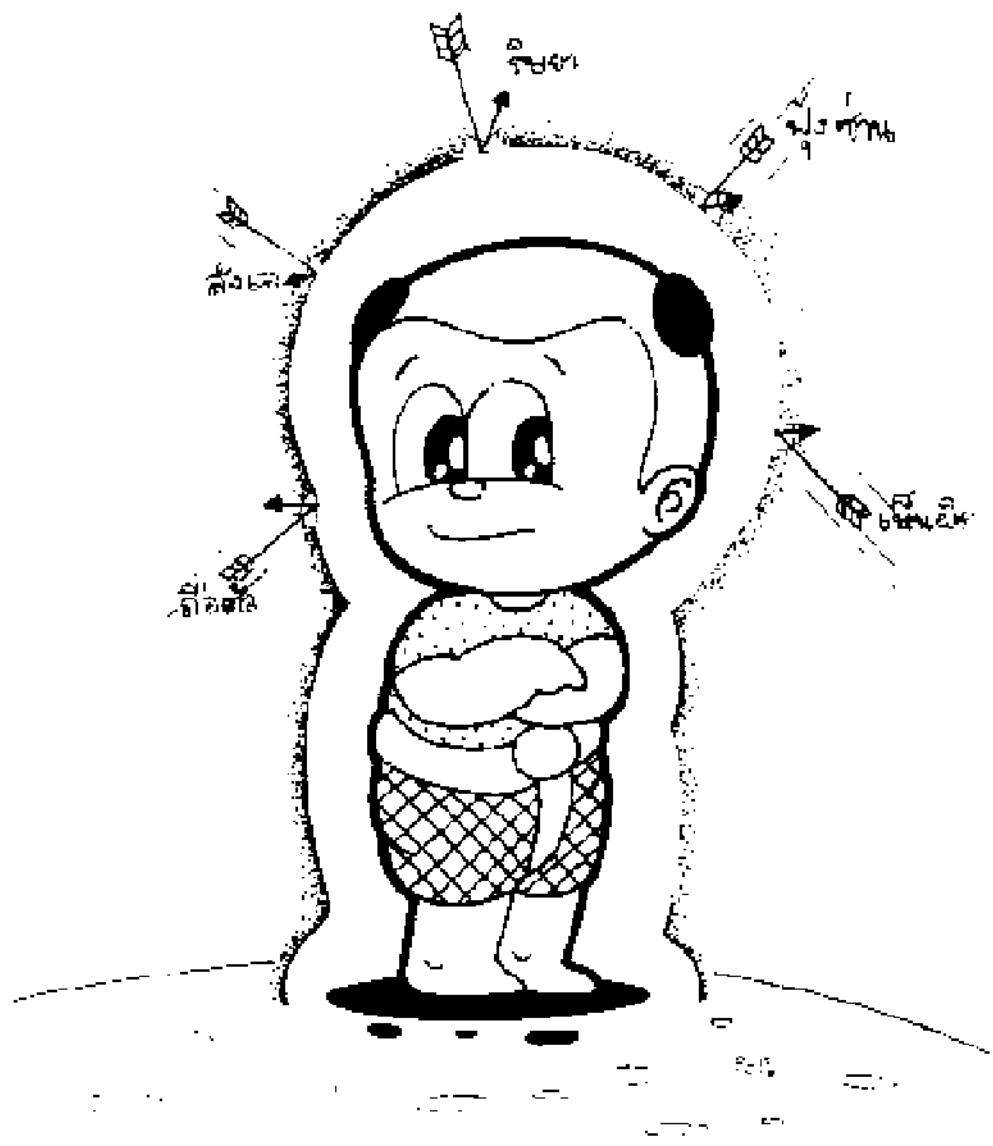

การไม่เศร้าโศก

๓ การไม่เศร้าโศกสร้างมงคลอย่างไร?

การไม่เศร้าโศกกับอาการไม่หวั่นไหวนั้น เป็นอาการ เวลาท่านกระทบอารมณ์จากข้างนอก ไม่ว่าจะนำยินดียินร้าย แม้ที่ท่านเคยยินดียินร้ายมาก่อน แต่เมื่อเข้าถึงพระนิพพาน แล้ว แม้มีแรงกระแทกจากไตรภพ ทั้งฝ่ายที่ท่านพอใจหรือไม่พอใจ ที่คนทั่วไปมีความยินดียินร้ายกัน หรือแม้ตนเองก็ เคยยินดียินร้ายมาก่อน แต่กลับไม่หวั่นไหว เมื่อหวั่นไหว ก็ไม่โศก ที่ไม่โศกก็เพราะจิตท่านปราศจากอฐิติ เพราะจิตท่าน ปราศจากอฐิติจิตของท่านจึงเข้าถึงความเกษม คือปลอดจาก กิเลสกรรม การยึดติดในชั้นธรรมถึงการหมั่นในสังสารวัฏฏ์ ดังกล่าว

ปราศจากฐฐี

๓ เมื่อจิตปราศจากฐฐี ผลที่ได้เป็นเช่นไร?

ในที่นี้ ท่านเน้นที่อาการของนิพพานที่เรียกว่า **พ้นด้วย
ความสงบ** เพราะพระทัยพ้นจากสรรพกิเลส มีโรคะ โทสะ
โมหะ เป็นต้น หรือบริสุทธิคุณ นั้นเอง โดยกิเลสจะไม่กำเริบ
ภายในพระทัยตลอดไป ไม่ว่าโลกธรรมคือลาภ ยศ สรรเสริญ
สุขที่คนทั่วไปต้องการ หรือการเสื่อมลาภ เสื่อมยศ ถูกนิินทา
ประสบความทุกข์ที่มาในรูปของการกระทบ กระทบก กระทบ
ซ้ำแล้วซ้ำอีกก็ไม่หวั่นไหว เพราะไม่มีกิเลสเป็นเหตุให้หวั่นไหว

คุณสมบัติในลักษณะนี้อาจจะสื่อสารด้วยคำอย่างอื่น
เช่นท่านเรียกพระพุทธเจ้าว่า **ตาทิโน** หมายถึงเป็นผู้คงที่
คือปัญญาความบริสุทธิ์ ความกรุณาของพระองค์ที่เกิดขึ้น
หลังจากการตรัสรู้แล้วเป็นอย่างไรก็เป็นอย่างนั้นอยู่ตลอดมา

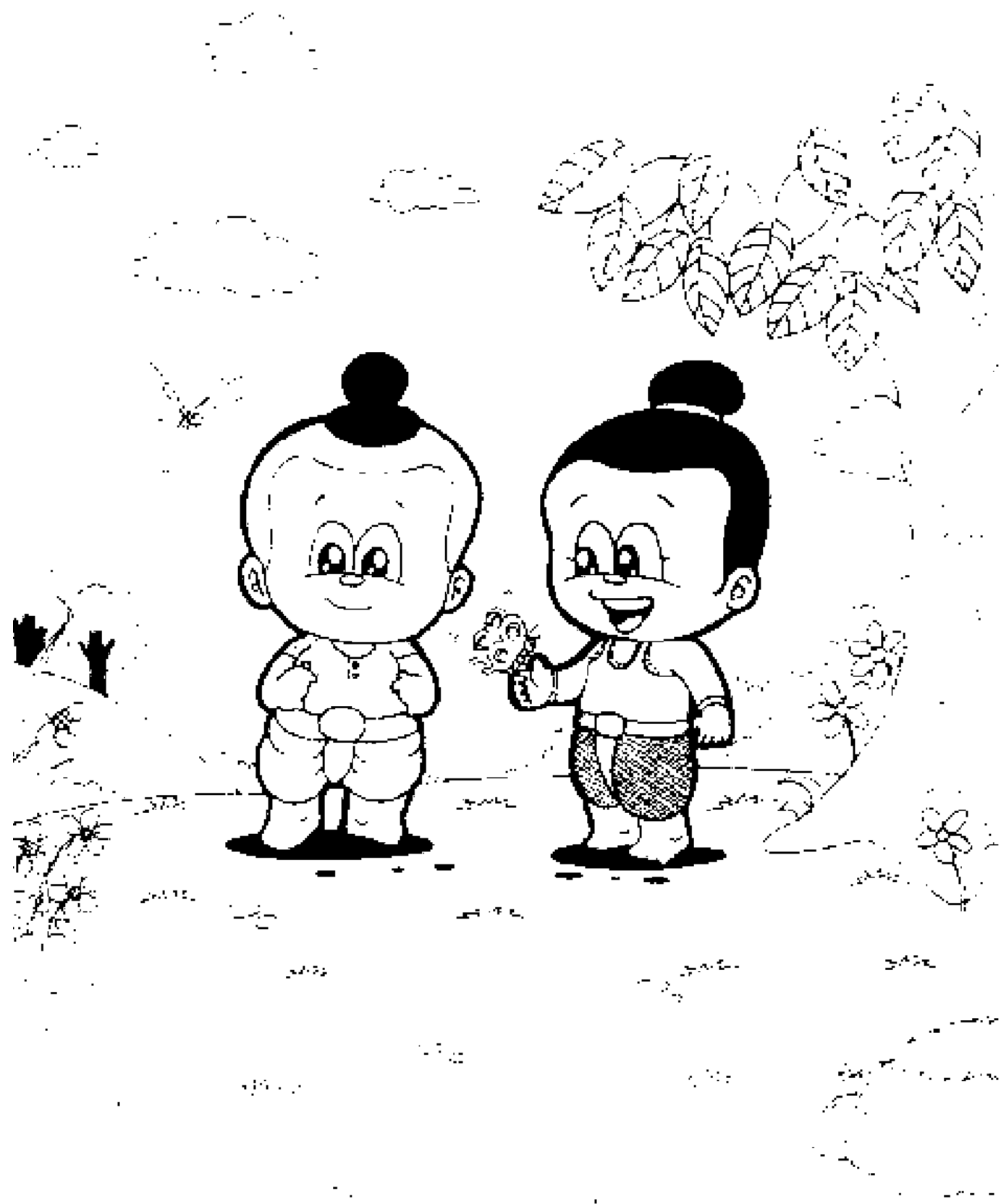

๔๕ พรรษา พระองค์ทรงเป็นอย่างที่ทรงคอนครัสรู้แล้ว และ
พระอรหันต์ทั้งปวงก็เข้าถึงคุณสมบัติเดียวกับพระพุทธเจ้า
และคนดีทั้งหลายที่ลดหลั่นกันลงมา

ท่านสรุปรวมเป็นบัณฑิต อันอยู่ในฐานะของคนที่ดีควร
แก่การบูชาของคนที่ดีรู้ตัวทั้งหลาย บัณฑิตทั้งหลายจึงถูก
สะท้อนภาพลักษณะของท่านออกมาด้วยวิธีต่างๆ ที่สอดคล้อง
กับข้อความข้างต้น คือบัณฑิตย่อมไม่แสดงอาการขึ้นลง
ทั้งในยามที่ประสบความสุขและยามประสบความทุกข์

๕ ใจเกษมอกเอกแท้   จริงนา
    ฮตโกรธฮตพยา   บาทด้วย
    ฮตโลกบ่วงตัณหา   ห่วงใหญ่ ยิงนา
    รวมฮตหมดมั่นม้วย   มั่นเมื่ออมรเมือง

มีความเกษม

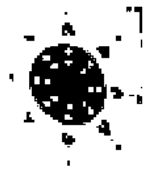

๕ ความเกษมช่วยให้บรรลุผลเช่นไร?

ในเมื่อขอบข่ายของความเป็นบัณฑิตเริ่มต้นจากคนที่
ทั้งหลายในโลก จนถึงพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า แสดงว่า
ทุกคนย่อมมีขีดความสามารถที่จะรักษาจิตของตนไม่ให้
หวั่นไหว ไม่โศก ปราศจากธาตุ มีความเกษมได้ตามสถานะ
อาการเหล่านั้นสืบเนื่องมาจากการพัฒนาปัญญาตามลำดับ
จนมีภูมิธรรม ภูมิรู้ ภูมิจิต เข้มแข็งมากพอต่ออกักรักษาจิต
ไม่ให้หวั่นไหวไปตามกำลังความสามารถ หรือบางครั้งอาจ
จะเกิดขึ้นมาจากการตัดสินใจฉับพลันสิ่งที่คุณสัมผัสในขณะนั้นๆ
แล้วมีอุบายวิธีที่จะรักษาจิตของตนให้ประสบความสวัสดิ
จากแรงกระทบที่เกิดขึ้นในขณะนั้นๆ

ข้อนี้ ทรงแสดงไว้ในโลกธรรมสูตร พระสูตรกล่าวถึง

สภาพจิตของสามัญชนกับพระอริยะ ยามประสบกับโลกธรรม
ที่แสดงออกมามีต่างกัน แม้จะเป็นโลกธรรมประเภทเดียวกัน
สัมผัสพร้อมกันแต่คนที่ประสบกลับมีความรู้สึกแตกต่างกัน
สาเหตุที่ทำให้มองต่างกัมนั้นขึ้นอยู่กับวาสนาบารมีในอดีต
การศึกษาเรียนรู้ ทรงจำ ความคิด การคบหาสมาคมกันเป็น
ฐานสำคัญ ดังคำกลอนที่เรา ได้ยินได้ฟังกันแพร่หลาย ที่ว่า

สองคนยลตามช่อง คนหนึ่งมองเห็นโคลนตม
คนหนึ่งตาแหลมคม มองเห็นดาวอยู่พรายพราย

การมองโลกธรรมแล้วมีความรู้สึกแตกต่างกัน ระหว่าง
พระอริยบุคคลกับปุถุชน ในที่นี้ทรงเน้นที่พัฒนาการทาง
ปัญญา ที่คงที่ของท่านที่เป็นพระอริยบุคคลในขณะที่ปุถุชน
มีความสับสน ด้วยความรัก ความชิงอยู่

เมื่อพระอริยบุคคลท่านประสบกับโลกธรรม ทั้งส่วน
ที่น่าปรารถนาและไม่น่าปรารถนา ปัญญาจะเกิดขึ้นวินิจฉัย
ทันทีว่า โลกธรรมข้อนั้นๆ ได้เกิดขึ้นแก่เรา แต่ว่าโลกธรรม
เหล่านั้นเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริง
ใจท่านจึงไม่ยินดีกับส่วนที่คิดว่าดี ไม่ยินร้ายกับส่วนที่คิด

กันว่าไม่ดี เพราะกรณีของโลกธรรมที่ว่าน่าปรารถนาหรือ
ไม่น่าปรารถนา เราจะพบว่าจริงๆแล้วไม่มีข้อยุติที่เป็นสากล
เพราะคนกำหนดถึงนั้นๆ ตามความพอใจ ไม่พอใจของตนเอง
เป็นหลัก

สามัญชนจึงไม่มีใครมีความพอใจ ไม่พอใจ ร่วมกัน
ในคน สัตว์ สิ่งเดียวกันในระดับเดียวกันทุกๆ คน แม้สิ่งที่
ไม่พอใจ ก็มีลักษณะอย่างนั้น แต่สามัญชนที่มีปัญหาเกี่ยวกับ
โลกธรรม ในแง่ของความเป็นจริงหาปัญหาเสมอเหมือน
ในกรณีเดียวกัน ในระดับเดียวกันไม่ แต่ฐานจิตที่สำคัญคือ
การให้ปัญญาในการตรวจสอบ พิสูจน์ตัดสินยามที่ประสบ
กับโลกธรรม ฝ่ายพอใจหรือไม่พอใจก็ตาม มีความยิ่งหย่อน
ต่างกัน ทำให้เกิดอาการยินดียินร้ายเฉยๆ ด้วยแรงขับของ
โถกระ โทสะ โมหะ มากบ้างน้อยบ้างเสมอ

มองย้อนกลับขึ้นไปสู่มงคลข้อสุดท้าย ที่เป็นเช่นนั้น
เพราะว่าสามัญชนยังไม่บรรลุนิพพาน จิตยังหวั่นไหวเศร้าโศก
เพราะจิตยังมีธุลี ไม่เกษม ความคิดความรู้จึงไหลเลื่อนเข้า
สู่สิ่งที่เป็นอัปมงคล

ตอนสุดท้ายของพระสูตร ทรงยืนยันผลที่จะเกิดขึ้นแก่คนที่ปฏิบัติตนไปตามหลักมงคล ที่ทรงแสดงมาตามลำดับ คือเหตุที่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายจะต้องตระหนักและรับผิดชอบ คือ เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายกระทำมงคลตามมงคลทั้งหลายเช่นนี้แล้ว ผลที่จะเกิดต้องเกิดขึ้นตามสมควรแก่เหตุที่คนได้กระทำตนตามหลักของมงคล ดังกล่าว นั่นก็คือเป็นผู้ไม่พ่ายแพ้ในที่ทั้งปวง และเข้าถึงความสวัสดิ์ในที่ทั้งปวง

จากนั้นทรงยืนยันหลักธรรมทั้งปวงในพระสูตรว่า ข้อนี้เป็นมงคลอันสูงสุดของเทพยดาและมนุษย์ทั้งหลายเหล่านั้น

และนั่นคือการแสดงมงคลตามคำกราบทูลถามขอเทวดาในมหาสมาคมตอนต้น อันเป็นการกราบทูลถามในนามของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

สรุปรวมมงคลสูตร

มงคลที่ทรงแสดง จึงได้กระจายออกไปตามพื้นฐาน
ของเทวดาและมนุษย์ที่สามารถเข้าถึงได้ ไม่ว่าใครจะปฏิบัติ
ได้ก็ขอให้ตามย่อมนำเชื่อว่าเป็นอุดมมงคลในฐานะนั้นๆ แม้ว่า
มงคลสูตรจะเป็นพระธรรมเทศนาที่ทรงแสดงหลักการ
ครองชีวิต ในรูปของธรรมปฏิบัติแต่สังคัมพุทธกถัมมองเห็น
อานุภาพของมงคลสูตร ทั้งพระบาติรุ่นหลังก็ได้นำอานุภาพ
ของพระปริตรที่คนไทยคุ้นเคยก็คือ เจ็ดตำนานและสิบสอง
ตำนาน จะมีมงคลสูตรปรากฏอยู่ทั้ง ๒ ชุด

การเจริญพระพุทธานต์ อันจัดว่าเป็นมงคลพิธี
มงคลสูตร ได้กลายเป็นพระสูตรหลักที่ใช้เป็นจุดเริ่มต้นของ

การจุดเทียนชัย โดยมุ่งผลไปสู่ชัยชนะด้วยอนุภาพของพระพุทธรูปนี้ ชื่อนี้ฟังถึงเหตุว่ากลับไปยึดโยงอยู่กับคำอาราธนาพระปริตร และบทนำของมงคลสูตร ที่บอกกล่าวในความหมายที่เป็นของขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ มีอำนาจในการคลันคาล

บทซัด คือคำนำความของมงคลสูตร อันเป็นคำกล่าวของพระอาจารย์รุ่นหลัง และนับเป็นแรงผลักดันส่วนหนึ่งที่ทำให้พระธรรมเทศนาที่ทรงเน้นในรูปของศาสนปฏิบัติ ถูกใช้ไปในรูปของศาสนพิธี มีอาการของความอ่อนแอ บวบดวงอ่อนวอนขออนุภาพพระสูตร พระปริตร ช่วยคลันคาลให้แก่ตน ตามที่บทซัด คำนานทั้ง ๗ และ ๑๒ กับบทซัดมงคลสูตรชี้้นำไว้ ซึ่งจะนำคำแปลมาประกอบการศึกษาพิจารณาตั้งต่อไปนี้

บทซัดตำนาน หรือบทนำความ

“เทพเจ้าเหล่าใด เป็นภูมิเทวดาและมีใช้เทวดาก็ดี ผู้มีจิตอันระงับ มีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่ระลึก ซึ่งอยู่ในโลกนี้หรือในโลกอื่น ผู้ชวนชวายในการถือเอาซึ่งหมู่แห่งคุณตลอดกาลนาน

ขอเทพเจ้าเหล่านั้นจงมา อนึ่ง ขอเทพเจ้าผู้สถิตอยู่ ณ ภูเขา
เมรุมาศแล้วด้วยทองอันประเสริฐจงมาด้วย ขอเทพเจ้าเหล่า
สัตบุรุษจงมาสู่สถานที่สมาคม เพื่อฟังคำพระมุนี พร้อมทั้งเหตุ
เหล่านี้ยักษ์ เทพเจ้า และพรหมในจักรวาลทั้งปวง จงมาด้วย
บุญอันใดให้สำเร็จสมบัติทั้งปวงอันเรากระทำแล้ว ขอเทพ
เหล่านั้นทั้งสิ้น จงอนุโมทนาซึ่งบุญ นั้นแล้วพร้อมเพียงกัน
ยินดีในพระพุทธศาสนา และโลกโดยพิเศษ

ขอความเจริญจงมีทุกเมื่อ ขอเทพทั้งหลายจงรักษาแม่
ซึ่งพระศาสนาและโลกในกาลทุกเมื่อ ขอสรรพสัตว์พร้อม
ด้วยบริวารของคน จงเป็นผู้มีสุขสำราญ จงเป็นผู้ไม่มีทุกข์
สบายใจพร้อมด้วยญาติทั้งปวง”

บทชัตตมงคลสูตร

“ก็มนุษย์ทั้งหลาย พร้อมทั้งเทพยดา คิดหามงคล
อันใดสิ้น ๑๒ ปี มนุษย์และเทพเหล่านั้นในหมื่นจักรวาล
แม้เมื่อคิดหาช้านานก็ไม่รู้ซึ่งมงคลอันนั้น ด้วยกาลมีประมาณ
เท่าใด โกลาหลก็เกิดตลอดถึงที่อยู่แห่งพรหมสิ้นกาล มี

ประมาณเท่านั้น สมเด็จพระโลกนาถได้ทรงแสดงมกคตอันใด
อันเป็นเครื่องทำความเสวร้าย ทั้งปวงให้พินาศไป นรชน
ทั้งหลายนับไม่ถ้วนได้ฟังมกคตอันใด แล้วพ้นจากทุกข์ทั้งปวง
เราจึงกล่าวมกคตนั้น อันประกอบด้วยคุณ มีอย่างนี้ เป็นต้น
เทอญ

พึงสังเกตว่า พระโบราณจารย์ท่านยืนยันผลจากการ
ฟัง ในขณะที่ทำยพระสูตรพระพุทธเจ้าทรงยืนยันผลระดับ
ของการศึกษาปฏิบัติ จนได้สัมผัสมผลตามสมควรแก่มกคตนั้นๆ
ทำให้มองย้อนกลับขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง นั่นคือ การเสนอสิ่งที่
เป็นมกคต ว่าเกิดมาจากการได้เห็น ได้ยิน ได้ทราบ สิ่งที่เป็น
มกคต ก็ถือว่าเป็นมกคตแล้ว

ตลอดมกคตสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง หามิตอนใด
ที่ทรงปฏิเสธมกคตตามความเชื่อเหล่านั้นไม่เพราะความเป็น
มกคตที่แท้จริง อยู่ที่ท่าทีของคนต่อสิ่งที่ตนสัมผัสทางประสาท
สัมผัสเป็นสำคัญ ในขณะที่เดียวกันสิ่งที่เราสัมผัสนั่นเองอาจ
จะมีความดีด้วยตนเอง ที่ทำให้เพียงได้เห็น ได้ยิน ได้ทราบ
เกิดความศรัทธา พอใจ ยินดี สงบ อาการเหล่านั้นก็เป็นมกคต

โดยธรรมชาติแล้ว

จากผลของศาสนพิธีที่นำไปสู่ความเชื่อมั่นระดับ
อานุกาฬ คตบันฑาด เป็นสัมผัสตรงทางประสาทสัมผัสที่มี
เป็นสัมผัสตรงทางใจก็มี

การนำพระสูตร พระปริตรมาใช้สวดสาธยายภายใต้
พื้นฐานความต้องการระดับอานุกาฬคตบันฑาด จึงมีการ
สืบสานกันมาในโลกพระพุทธศาสนาทุกๆ ส่วนของโลก อาจ
จะต่างกันบ้างในรูปแบบแต่เจตน์จำนงระดับนี้คงมีอยู่เสมอ

จากจุดนี้ เมื่อเราแปลเป็นใจความโดยสรุปว่า

ขออาราธนาพระคุณเจ้าหึ่งปวง ได้โปรดสวดพระปริตร
อันเป็นมงคล เพื่อให้ความทุกข์ โรค ภัย พิณาคุไป และประสบ
ความสำเร็จในสัมบัติหึ่งปวง

จะพบว่า หลักธรรมหึ่งปวงที่ทรงแสดงนั้น ทรงแสดง
ในรูปอาการของธรรมที่ปรากฏแก่ตัวตนสองฝ่ายคือดีและ
ไม่ดี ที่สะท้อนออกมาในยามที่ไปเกี่ยวข้องกับหน้าที่สถานะ
ของตน สิ่งที่คุณสัมผัสในทางบวก ซึ่งหมายความว่า เป็นการ

สอนจากการทำ พูด คิด จนกลายเป็นรูปแบบชีวิตของคนดี
คนชั่ว แต่ในที่นี้ทรงเน้นที่คนดีเป็นหลัก อากาโรเหล่านี้จึงเป็น
ศีลธรรม เหมือนการเกิด แก่ ตาย ไปตามอาการของเขา และ
จะเป็นเช่นนี้ตลอดไป

ตรงนี้จึงเป็นพระปริยัติศีลธรรมที่ทรงแสดงไว้ดีแล้ว
ไม่ประกอบด้วยกาลเพียงแต่คนต้องศึกษา พิจารณาหาความ
เข้าใจตามหลักของเอหิภัสสิโก ตามโครงสร้างของพหุสูตร
& ระเบียบ ข้างต้น

อาการที่ทรงแสดงเป็นรูปของปฏิบัติศีลธรรม คือการ
ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของคนที่ดีทรงสะท้อนออกมาเป็น
รูปธรรม เป็นอาการที่สามารถสัมผัสได้ด้วยตา หู ใจ เป็น
สำคัญ

ข้อที่ควรหาคำตอบให้ได้คือ คนฟังต้องการมงคลอย่าง
ท่านเหล่านั้นกำลังสัมผัส ในขณะนั้นๆ หรือไม่ แต่ถ้าเขาเกิด
การยอมรับนับถือ ศรัทธา ปวารณา ความเป็นอย่างที่ท่านคิด
เหล่านั้น ท่านเป็นที่ต้องนำเอาหลักธรรมที่ท่านศึกษาเรียนรู้
แล้วปฏิบัติตามที่ท่านเหล่านั้นได้ปฏิบัติ และต้องทำอย่างมี

ความเฉลียวฉลาดในการปฏิบัติธรรม

ส่วนนี้ก็ปฏิบัติศีลธรรมสำหรับคนนั้น และเมื่อปฏิบัติไปแล้วจะเริ่มต้นจากจุดใดก็ตาม หากดำเนินตามมงคล แม้เพียงข้อเดียวคนก็จะได้สัมผัสผลของมงคลตามสมควร แก่ฐานะ จนเข้าถึงผลสูงสุด ดังที่ท่านซึ่งเป็นแบบในมงคลสูตร ได้เคยสัมผัสมาแล้ว

จากมงคลชุดสุดท้ายและรองสุดท้าย เป็นปัจจัยของกันและกัน นั่นคืออาการของภาวปฏิบัติและอาการของปฏิเวธ ทำให้ท่านที่เข้าถึงจุดนั้นเป็นพระอรหันต์ ที่เรียกว่า **อนุพุทธ** คือ ท่านรู้อย่างที่พระพุทธเจ้าทรงรู้ ท่านเห็นอย่างที่พระพุทธเจ้าทรงเห็น

อาการของปฏิเวธที่ยกตัวอย่างไว้ ๔ อาการ คือ

๑. จิตไม่หวั่นไหวยามกระทบกับโลกธรรม
๒. ไม่เศร้าโศก
๓. ไม่มีธุลี และ
๔. ใจมีความเกษม

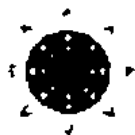
นับเป็นสภาพสากล สำหรับจิตของพระพุทธเจ้า ทั้งหลาย และคนที่เข้าถึงมงคลในรูปของการปฏิบัติ ดังกล่าว จะสามารถสัมผัสผลตามสมควรแก่การปฏิบัติตลอดไป

มงคลสูตร ในฐานะที่เป็นทางดำเนินของผู้พิชิตทาง แห่งความสวัสดีในที่ทั้งปวง มงคลชีวิต หรือวิถีแห่งสาธุชน ประเด็นที่ควรมองเพื่อให้ เพื่อมี เพื่อทำ อย่างที่ท่านผู้เข้าถึง มงคลได้ทำมาแล้ว ข้อนี้สอดคล้องกับพระพุทธคำรัสที่ตรัส ไว้ในกรณียเมตตสูตร ช่วงต้นที่ว่า

อันผู้ฉลาดในประโยชน์ พึงทำซึ่งกิจที่ท่านผู้ได้บรรลุ ถึงซึ่งทางอันสงบได้กระทำมาแล้ว

จากนั้นทรงแสดงหลักธรรมที่ท่านผู้ฉลาดในประโยชน์ ได้ยึดถือประพฤติปฏิบัติ ที่คนสามารถสัมผัสได้ทางประสาท สัมผัส เช่นเดียวกับที่ทรงแสดงในมงคลสูตร ที่สามารถสรุป เป็นประเด็นสั้นๆ ได้ดังต่อไปนี้

๑. คนประเภทที่เรียกได้ว่าตั้งตนไว้ในทางที่ชอบที่ พระสูตรนี้เรียกว่าบัณฑิต สมณะ คนที่ควรบูชาที่ดี สถานที่ ที่จัดว่าเป็นปฏิรูปเทศ ตามสมควรแก่ฐานะก็ดี คนพาส

คือคนประเภทไม่ใช่บัณฑิต ไม่ใช่สมณะ ไม่ใช่คนควรบูชา
ก็ดี ล้วนมีปรากฏในโลกให้เห็น ให้ได้ยินทุกสมัย แม้ในขณะ
ปัจจุบันบัดนี้

๒. ท่านเหล่านั้นก็คือ ท่านที่ตั้งตนไว้ในทางที่ชอบให้ดู
เป็นตัวอย่าง มงคลที่จำแนกออกไปพิสดารเป็นเพียงการ
สะท้อนพฤติกรรมของคนที่ตั้งตนไว้ในทางที่ชอบ สามารถ
ปฏิบัติธรรม สสมควรแก่ธรรม คือคุณธรรมหน้าที่ที่กระทำต่อสิ่ง
ที่ตนสัมผัส ตามสมควรแก่กาล สถานที่ บุคคล กลุ่มคน ความ
เหมาะสมตามควรที่เมื่อแสดงออกมานั้นก็คือ อากาของคนที่
ที่ตั้งตนไว้ชอบ เป็นบัณฑิต สมณะ เช่นเดียวกับที่ได้พบเห็น
ตามที่ปรากฏในพระสูตร

๓. ประเด็นที่ค่อนข้างทำห้ายมากเป็นพิเศษ คือการ
สามารถแยกคนพาลกับบัณฑิตออกชัดเจน ต่อการที่จะ
ไม่พยายามเกี่ยวข้องกับอกุศลธรรมที่ทำให้คนเป็นคนพาล
มองเห็นคุณค่าของบัณฑิตและหลักธรรมที่จะนำไปเป็น
บัณฑิตมากพอ จนเกิดความพอใจมีความพยายาม มีความ
มุ่งมั่น มีการศึกษาตรวจสอบ เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่

คนที่พัฒนาตนเป็นบัณฑิต สมณะ จนเป็นที่เคารพสักการะ
ของคนอื่นในกาลต่อไป

๔. เนื่องจากเป็นการสอนระดับละชั่วประพฤติกิ แต่
ทรงขยายจากสายของการประพฤติกิ ที่เมื่อคนเดินทางไป
สายนี้ ก็เชื่อว่าไม่ไปอีกสายหนึ่ง ทำนองเมื่อเดินไปถึงทางแยก
ตนมีความชัดเจนในทางเลือกเดินทางขวา แสดงว่าตนไม่ได้
เดินไปทางซ้าย เช่นเดียวกันเมื่อคนคบหาสมาคมกับบัณฑิต
แล้ว จากนั้นก็เป็นพัฒนาการด้านต่างๆ ที่สืบเนื่องมาจากการ
คบบัณฑิต ทรงนิยามกรอบไว้ว่า “คนที่เชื่อว่าบัณฑิตเพราะ
มีความฉลาดในประโยชน์ จนสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์
แก่ตน คนอื่น ประโยชน์ในโลกนี้และโลกหน้า”

เมื่อกล่าวโดยเนื้อหา คือ คนที่มีปัญญาระดับที่รักษา
ตนได้ เป็นต้นไป นั่นคือ ท่านที่ตั้งตนไว้ชอบ ดังกล่าว

คุณธรรมที่เป็นส่วนเหตุและเป็นหลักการควบคุม
วิถีชีวิตให้ดำเนินไปในทางที่ชอบ จึงสรุปรวมที่การศึกษา
ระดับรับฟังมาก ความเป็นคนฉลาดในศิลปะ มีศิลปะ และ
มีวินัยที่ศึกษาสำเหนียกมาดีแล้ว คือมีวินัยในตน

จากนั้นไปเป็นเพียงศิลปะในการใช้ความรู้คุณธรรม
ของตน ความรอยของบัณฑิต และเป็นการเปลี่ยนแปลงไปตาม
จุดที่ตนสัมผัสในขณะนั้นๆ อย่างที่เราพูดถึงวัตถุประสงค์ใน
การจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นพัฒนาคนใน ๔ ด้านหลัก คือความ
รู้ดี ความคិតดี ความสามารดี และมีความประพฤติดี ที่กล่าว
โดยเนื้อหาสาระแล้ว เป็นแบบอย่างวิถีชีวิตของคนที่ตั้งตน
ไว้ชอบ ที่เรียกว่าเป็นบัณฑิต เป็นต้น

จากจุดนี้ทำให้เราเห็นว่า ความเป็นบัณฑิตที่เรา
เรียกว่าท่านที่ได้ปริญญาตรี เป็นต้นไปนั้น โดยเนื้อหาแล้ว
ทางคติโลกจะเน้นคนที่สามารถตอบคำถามในสาขาวิชาการ
ที่กำหนดไว้ในสายนั้นๆ ได้ตามกฎเกณฑ์เป็นสำคัญ แต่บัณฑิต
ในทางพระพุทธศาสนาเราจะหาพบได้ง่ายเพราะท่านเพิ่ม
ปัญญา อันทำหน้าที่สลายความเข้มข้นของความโง่หรือ
โมหะมาตามลำดับ มีผลให้อากาของความโลกที่ทำให้คน
เป็นพาดจางไปตามลำดับด้วย ช่วยให้ท่านตั้งตนไว้ในทาง
ที่ชอบ ๓ ระดับหลัก คือ

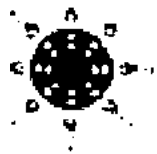
ตั้งตนไว้ในทางที่ชอบ ในชาติปัจจุบัน มีเงื่อนไขปัจจัย

ที่ช่วยให้ท่านสามารถตั้งตนไว้ชอบได้ และหากในชาตินี้ เขาสามารถเดินไปถึงจุดสุดท้ายของมงคลที่ทรงแสดงไว้ดีแล้ว ท่านเหล่านั้นชื่อว่าตั้งตนตามพระอรหันต์ทั้งหลาย สรุปว่า ความเป็นบัณฑิตในความหมายทางพระพุทธศาสนา จะเป็นระดับใดก็ตาม จึงต้องมีความรู้ที่ ความประพฤติดี ควบคู่กันไปด้วย

จากพระสูตรนี้คือ การแสดงไตรสิกขาหรืออริยมรรค ในรูปแบบหนึ่งนั่นเอง ในความเป็นมรรคนั้นแหละ เราจึงสามารถเรียกว่ามงคล ทางแห่งความสวัสดี ทางแห่งความสุข วิถีแห่งสันติภาพ วิถีแห่งสันติสุข วิถีพุทธชน วิถีแห่งสาธุชน เป็นต้น เรียกได้ทั้งนั้น

ท่านผู้เจริญทั้งหลาย พระพุทธศาสนามารวมเรียกสรรพสิ่ง ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ด้วยถ้อยคำที่กระจ่ายและครอบงำ สรรพสิ่งดังที่กล่าวไว้ด้วยคำว่า ธรรม หรือสังขาร เป็นต้น แต่คำที่คลุมได้สมบูรณ์จริงๆ ก็ธรรมที่แปลว่าทรงไว้ คือเป็นอย่างไรก็เป็นอย่างนั้น และสามารถทำคนที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับธรรมเหล่านั้นให้เปลี่ยนแปลงไป

ตามธรรมเหล่านั้นด้วย เช่นความเกิด แก่ ตาย เป็นสภาวะธรรม
สังขารอะไรก็ตามจะต้องตกอยู่ในท่ามกลางของความแก่
ความเจ็บ และความตาย หากเขาเกิดมา

ธรรมทั้งปวง พอสรุปรวมก็กลายเป็นอริยสัจ ๔
ประการ ในความเป็นอริยสัจ อันเป็นเรื่องของสองเหตุ
สองผล คือ สภาพของปัญหาและสาเหตุของปัญหา ทั้งที่เป็น
สาเหตุหลัก และสาเหตุรอง สรุปรวมเป็นทุกข์และสมุทัย

ความไม่มีปัญหาคือนิโรธ เหตุให้เข้าถึงความไม่มี
ปัญหา ก็คืออริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ เป็นความจริง หรือ
ที่ธรรมสองด้าน ที่เป็นวิชาศึกษากัน ต่อสู้กัน และไม่ปรากฏ
ร่วมกันในจุดเดียวกัน ในระดับเดียวกัน ธรรมทั้งปวงเขาก็
เป็นของเขาอย่างนั้น เราเกิดมาท่ามกลางธรรมเหล่านั้น
อันอาจจะแสดงอาการที่จิตของเราโดยตรง อาการที่ปรากฏ
จากการทำ การพูด ผลงาน ของคนหรือความทุกข์ ความสุข
ที่คนกำลังสัมผัสแต่ละอย่าง ล้วนลงตัวตามสมควรแก่เหตุ
ไม่ว่าจะเป็นสมุทัยหรืออริยมรรคก็ตาม

หลักการสอนธรรมของพระพุทธเจ้าทั้งปวง เป็นการ

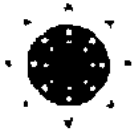

สอนอธิบาย ๔ ประการ ในมงคลสูตร จึงเป็นการแสดงธรรม
 ในรูปของอาการแห่งกุศลธรรมและอาการของอกุศลธรรม
 ที่นำให้คนเป็นคนดีให้เห็น และเป็นคนพาลให้เห็น ถ้าเริ่มกัน
 ตรงนี้ได้ มงคลหรืออัปมงคลก็เกิดขึ้นมาตามกระแสของกุศล
 อกุศลที่คนมีความพอใจทราบโตที่เขายังไม่เปลี่ยนความคิด
 ความพอใจในคนพาล ความเป็นคนพาล ก็คืออกุศลหรือ
 บัณฑิต ความเป็นบัณฑิต และกุศลธรรมทราบนั้นวิถีชีวิต
 อันเกิดขึ้นมาจากอกุศลย่อมอำนวยความสะดวกให้เขาเป็นพาลตาม
 คนพาล หรือเป็นบัณฑิตตามบัณฑิต อันเป็นไปตามกฎแห่ง
 กรรม ที่พระพุทธเจ้าทรงเน้นย้ำในรูปของการให้นำมาคิด
 พิจารณาว่า

*คนเรามีกรรมเป็นของของตน จะต้องเป็นผู้รับผล
 ของกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรม
 เป็นที่พึ่งอาศัย ใครทำกรรมอันใดไว้จะต้องหรือชั่วก็ตาม จะ
 ต้องรับผลแห่งกรรมนั้น*

กรรมคือเจตนาเป็นเหตุให้คนคิด ทำ พูด เป็นพลัง
 ขับเคลื่อนนำคนให้ดำเนินไปบนเส้นทางของคนพาลและบัณฑิต

มงคลสูตรจึงเป็นปริยายของการสอนธรรม ตามแนวของการละบาป บำเพ็ญบุญ การทำจิตให้ผ่องแผ้ว อันเป็นหัวใจหลักของพระพุทธศาสนานั้นเอง

แม้เราจะพบเห็นวิธีสอนที่หลากหลาย แต่ก็มีจุดหมายอย่างเดียวกัน คือการลดทอนความทุกข์ การเพิ่มความสุข การลดกิเลส การเพิ่มกุศลธรรม เช่น

ธรรมและอธรรม ให้ผลไม่เหมือนกัน อธรรมย่อมนำไปสู่ทุกข์ ธรรมย่อมนำไปสู่สุคติ คนใดใคร่ธรรม คนนั้นย่อมมีความเจริญ คนใดรังเกียจธรรม ชิงชังธรรม คนนั้นย่อมประสบความเสื่อม

สารุทธธรรม กล่าวว่่า

จงเดินไปตามหนทางที่ท่านได้เคยเดินมาแล้ว นั่นคือ
การเดินตามทางของคนดีทั้งหลาย

จากหลักธรรมในแนวนี้ แม้ในคติไทยเราจากโบราณกาลจนถึงปัจจุบัน มีข้อความเป็นอันมากที่ชี้บอกทางดำเนินชีวิตของคนในแต่ละขณะ จนถึงเป็นรูปเส้นทาง

เดินไปสู่ผลที่ตนต้องการ เช่น

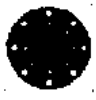
รักดีห้ามจู้ รักชั่วห้ามเส้า

คบคนพาลพาลพาไปหาผิด คบบัณฑิตบัณฑิตพาไปหาผล
ไผ่ร้อนจะนอนเย็น ไผ่เย็นจะคืนตาย

ดังนั้น เพื่อยืนยันถึงหลักมงคลว่า จะเกิดผลแก่ตนจริงหรือไม่ ล้วนสืบเนื่องมาจากการตัดสินใจเลือกของแต่ละคนเป็นสำคัญ ในตอนท้ายของพระคาถาที่ทรงอุปมาชีวิตว่า

เหมือนตกอยู่ในวงล้อมของก้อนหินที่กลิ้งลงมา จากทิศทั้งหลายนั้น ทางที่ควรเลือกและต้องเลือก คือ “เหตุ นั้นแล ผู้เป็นบัณฑิตเห็นประโยชน์ของตน ผู้มีปัญญาควรปลุกความเชื่อในพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์

ผู้ใดประพฤติธรรมด้วยกาย วาจา หรือด้วยใจ บัณฑิตทั้งหลายย่อมสรรเสริญผู้นั้นในโลกนี้ และเมื่อผู้นั้นจากโลกนี้ไปแล้ว ย่อมบันเทิงในสวรรค์

ไซ้ทางนั้นมีอยู่ ท่านผู้เดินไปบนหนทางเหล่านั้นก็มีอยู่
ทุกคนรู้ว่า อะไรเป็นอะไรบนเส้นทางสายนั้น ประเด็นสำคัญ
จึงอยู่ที่สำนึกของแต่ละคนว่า เราจะไปทางไหน ไปทำไม
ไปแล้วเกิดประโยชน์อะไร ผลคือ ความไม่พ่ายแพ้ในที่
ทั้งปวง มีความสวัสดิโนที่ทั้งปวง มงคลของชีวิตล้วนเป็น
ผลจากการเลือกของท่านเหล่านั้นทั้งสิ้น สำคัญว่า แล้วตัว
ท่านเองเล่า? เพื่อความสวัสดิโนที่ทั้งปวง ท่านจะไปทางไหน?

